

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

10 DÉCEMBRE 1996

**Proposition de loi tendant à la délivrance
d'une copie de toutes les pièces du
procès en matière pénale**

RAPPORT
FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. **DESMEDT**(1)

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : M. Lallemand, président; MM. Bourgeois, Coveliers, Mmes de Bethune, Delcourt-Pêtre, MM. Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, Mmes Maximus, Milquet, MM. Raes, Vandenberghe et Desmedt, rapporteur.
2. Membres suppléants : MM. D'Hooghe, Hatry et Mme Merchiers.
3. Autres sénateurs : M. Boutmans et Mme Lizin.
4. Autre personne : M. De Clerck, ministre.
5. Collaborateurs de cabinet : MM. Koppen, Suys et Visart de Bocarmé.
6. Collaborateurs des groupes politiques : M. André et Mme Defrang (PRL-FDF), M. Jordaens (CVP), M. Torrekens (PS) et Mme Vautmans (VLD).

Voir :

Documents du Sénat :

1-17 - S.E. 1995 :

N° 1 : Proposition de loi.

1-17 - 1995/1996 :

N° 2 : Amendements.

1-17 - 1996/1997 :

N°s 3 et 4 : Amendements.

(1) Les annexes seront distribuées ultérieurement.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

10 DECEMBER 1996

**Wetsvoorstel strekkende tot het afgeven
van een kosteloos afschrift van alle
processtukken in strafzaken**

VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER **DESMEDT**(1)

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heer Lallemand, voorzitter; de heren Bourgeois, Coveliers, de dames de Bethune, Delcourt-Pêtre, de heren Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, de dames Maximus, Milquet, de heren Raes, Vandenberghe en Desmedt, rapporteur.
2. Plaatsvervangers : de heren D'Hooghe, Hatry en mevr. Merchiers.
3. Andere senatoren : de heer Boutmans en mevr. Lizin.
4. Andere persoon : de heer De Clerck, minister.
5. Kabinetsmedewerkers : de heren Koppen, Suys en Visart de Bocarmé.
6. Fractiemedewerkers : de heer André en mevr. Defrang (PRL-FDF), de heer Jordaens (CVP), de heer Torrekens (PS) en mevr. Vautmans (VLD).

Zie :

Gedr. St. van de Senaat :

1-17 - B.Z. 1995 :

Nr. 1 : Wetsvoorstel.

1-17 - 1995/1996 :

Nr. 2 : Amendementen.

1-17 - 1996/1997 :

Nrs. 3 en 4 : Amendementen.

(1) De bijlagen zullen later worden rondgedeeld.

SOMMAIRE

	Pages
I. Exposé introductif de l'auteur de la proposition	3
II. Discussion générale	6
III. Discussion des articles	20
A. Intitulé	20
B. Article 1 ^{er}	20
C. Article 2	20
D. Article <i>2bis</i> (nouveau) (art. 3 du texte adopté)	41
E. Article <i>2ter</i> (nouveau) (art. 4 du texte adopté)	42
F. Article 3 (art. 5 du texte adopté)	43
G. Article 4 (nouveau) (art. 6 du texte adopté)	45
IV. Vote final	47
V. Texte comparatif	48
VI. Annexes	
— Annexe 1: Note déposée par l'auteur de la proposition de loi	
— Annexe 2: Note budgétaire relative à la proposition de loi Erdman tendant à la délivrance d'une copie de toutes les pièces du procès en matière pénale	

INHOUD

	Blz.
I. Inleidende uiteenzetting door de indiener van het voorstel	3
II. Algemene bespreking	6
III. Artikelsgewijze bespreking	20
A. Opschrift	20
B. Artikel 1	20
C. Artikel 2	20
D. Artikel <i>2bis</i> (nieuw) (art. 3 van de aangenomen tekst)	41
E. Artikel <i>2ter</i> (nieuw) (art. 4 van de aangenomen tekst)	42
F. Artikel 3 (art. 5 van de aangenomen tekst)	43
G. Artikel 4 (nieuw) (art. 6 van de aangenomen tekst)	45
IV. Eindstemming	47
V. Vergelijkende tekst	48
VI. Bijlagen	
— Bijlage 1: Nota ingediend door de indiener van het wetsvoorstel	
— Bijlage 2: Budgettaire nota betreffende het wetsvoorstel Erdman strekkende tot het afgeven van een kosteloos afschrift van alle processtukken in strafzaken	

La Commission de la Justice a examiné la présente proposition de loi lors de ses réunions des 15 mai, 28 mai, 6 novembre et 10 décembre 1996.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DE L'AUTEUR DE LA PROPOSITION

L'auteur souligne tout d'abord que d'éminents prédécesseurs du ministre s'étaient engagés, en leur temps, à examiner la question traitée par la proposition à l'examen.

Ainsi, Jules Lejeune l'abordait déjà, dans une circulaire du 4 février 1891, de même que Fulgence Masson, en 1924, M. Vranckx, en 1969, et enfin M. Jean Gol, lors d'un colloque organisé en 1985.

L'article 671 du Code judiciaire prévoit, en son alinéa 1er, que «l'assistance judiciaire n'est accordée que pour les actes de procédure à accomplir et pour les simples copies ou les extraits de pièces à produire devant le juge saisi ou à saisir du litige, y compris la signification de la décision définitive.

L'on a tenté, à plusieurs reprises, d'interpréter cette disposition comme une possibilité d'obtenir copie d'un dossier répressif.

Cette interprétation est rejetée par la jurisprudence actuelle, et notamment par un arrêt de la Cour de cassation du 18 décembre 1985 (*J.T.* 1986, p. 267), qui écarte l'argument tiré de l'article 6 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, considérant que cette dernière disposition n'est pas violée par le refus de délivrer une copie gratuite du dossier répressif à un indigent.

Depuis lors, une évolution s'est fait jour. Tout d'abord, la loi du 20 juillet 1990 a élargi le droit de consulter le dossier répressif. Cette loi garantit même, dans certaines circonstances, à celui qui est privé de sa liberté, la délivrance d'une copie de ses propres déclarations.

Ceci constitue à la fois un progrès, et une discrimination supplémentaire à l'égard des auteurs de délits moins sérieux, qui sont laissés en liberté, mais ne reçoivent aucune copie.

À la lecture du rapport de la Commission Franchimont, on constate que celle-ci envisage l'élargissement du droit de consulter le dossier et par conséquent, la possibilité de prendre des copies, et même d'adresser au juge d'instruction des requêtes en vue d'obtenir l'accomplissement d'actes d'instruction complémentaires.

De Commissie voor de Justitie heeft onderhavig wetsvoorstel onderzocht tijdens haar vergaderingen van 15 mei, 28 mei, 6 november en 10 december 1996.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE INDIENER VAN HET VOORSTEL

De indiener onderstreept in de eerste plaats dat eminente voorgangers van de minister zich in hun tijd reeds bekommerden om het probleem dat in het onderhavige wetsvoorstel behandeld wordt.

Jules Lejeune wees er al op in een circulaire van 4 februari 1891, Fulgence Masson volgde in 1924, de heer Vranckx in 1969, en ten slotte de heer Jean Gol tijdens een colloquium in 1985.

Artikel 671, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt het volgende: «Rechtsbijstand wordt alleen verleend voor de proceshandelingen die moeten worden verricht en voor de gewone afschriften van of de uittreksels uit de stukken die moeten worden voorgebracht voor de rechter voor wie het geschil aanhangig is of wordt gemaakt, de betekening van de eindbeslissing daaronder begrepen.»

Herhaaldelijk heeft men getracht deze bepaling te interpreteren als een mogelijkheid om een afschrift van een strafdossier te verkrijgen.

Deze interpretatie wordt door de recente rechtspraak verworpen, met name in een arrest van het Hof van Cassatie van 18 december 1985 (*J.T.* 1986, blz. 267). Dat arrest aanvaardde het argument gebaseerd op artikel 6 van het E.V.R.M. niet, en beschouwde de weigering om aan een minvermogene een kosteloos afschrift van een stuk uit het strafdossier af te geven niet als een inbreuk op dat artikel.

Sindsdien is wel een ontwikkeling merkbaar. Ten eerste heeft de wet van 20 juli 1990 het recht op inzage van het strafdossier uitgebreid. Deze wet staat er zelfs borg voor dat aan iemand die van zijn vrijheid is beroofd, in bepaalde omstandigheden een afschrift van zijn eigen verklaringen wordt bezorgd.

Dit is weliswaar een vooruitgang, maar tegelijk een bijkomende discriminatie ten aanzien van personen die, omdat ze een minder ernstig misdrijf hebben gepleegd en dus niet van hun vrijheid zijn beroofd, geen afschrift krijgen.

Uit het rapport van de Commissie-Franchimont blijkt duidelijk dat zij gewonnen is voor een uitbreiding van het recht op inzage van de dossiers en bijgevolg van de mogelijkheid om afschriften te maken, zelfs om de onderzoeksrechter te verzoeken bijkomende onderzoeksdaden te verrichten.

Les développements précédant la proposition font état d'une décision du 15 avril 1994, rendue par le président du tribunal de Namur, siégeant en référé.

Ce magistrat considère que les articles 10 et 11 (précédemment 6 et *6bis*) de la Constitution pourraient se trouver violés par le fait que le prévenu qui ne dispose pas de moyens financiers suffisants pour acquitter les droits de greffe ne peut obtenir copie des pièces du dossier répressif établi à sa charge, alors que les prévenus plus aisés peuvent lever une telle copie.

En outre, à la suite d'un élargissement du champ d'application de la loi du 4 octobre 1867 relative aux circonstances atténuantes, des affaires qui relevaient de la compétence de la cour d'assises sont maintenant renvoyées au tribunal correctionnel.

Les prévenus sont ainsi privés du bénéfice de l'article 305 du Code d'instruction criminelle, qui prévoit la délivrance d'une copie gratuite (ce qui, du reste, ne résout pas entièrement le problème, lorsqu'une affaire comporte plusieurs prévenus).

Cette conjonction de circonstances a conduit à un arrêt de la Cour d'arbitrage, rendu après le dépôt de la proposition à l'examen, et confirmant que l'article 671 du Code judiciaire est contraire aux articles 10 et 11 de la Constitution.

L'auteur de la proposition aimerait connaître le point de vue de la commission sur la technique qu'il a choisie pour porter remède à cette situation.

Il se dit prêt à modifier son texte par voie d'amendement, si la commission donnait la préférence à une autre solution.

La proposition prévoit la possibilité de soumettre au juge saisi une demande tendant à obtenir une copie gratuite du dossier, sur présentation d'éléments probants établissant l'indigence.

Après le dépôt de la proposition à l'examen, certains se sont demandé s'il n'était pas préférable de modifier l'article 671 du Code judiciaire, en prévoyant la possibilité d'obtenir une copie gratuite du dossier par application de la procédure classique d'assistance judiciaire, menée devant le bureau d'assistance judiciaire ou, dans les cas d'extrême urgence, devant le président du tribunal.

L'avantage d'une telle solution serait d'éviter tout reproche de partialité dans le chef du magistrat appelé à se prononcer.

Ainsi, supposons qu'un prévenu, arguant de son indigence, introduise, auprès du juge devant lequel son affaire est fixée, une requête en obtention de

In de toelichting bij dit wetsvoorstel wordt gewag gemaakt van een beslissing in kort geding van 15 april 1994, gewezen door de voorzitter van de rechtbank van Namen.

Deze magistraat is de mening toegedaan dat het feit dat een betichte die niet over voldoende financiële middelen beschikt om de griffiekosten te vereffenen, geen afschrift van de stukken uit zijn strafdossier kan krijgen, terwijl meer gegoede betichten dat wel kunnen, een schending zou kunnen betekenen van de artikelen 10 en 11 (voorheen 6 en *6bis*) van de Grondwet.

Bovendien worden, ten gevolge van de uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, vele zaken die oorspronkelijk tot de bevoegdheid van het hof van assisen behoorden, thans naar de correctionele rechtbank verwezen.

Zo ontnemt men de betichten het voordeel van het kosteloze afschrift, waarin artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering voorziet (wat trouwens het probleem ook niet helemaal oplost wanneer er in een zaak meer dan een betichte is).

Deze samenloop van omstandigheden heeft geleid tot een arrest van het Arbitragehof, dat werd gewezen na de indiening van het onderhavige wetsvoorstel en dat bevestigt dat artikel 671 van het Gerechtelijk Wetboek in strijd is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

De auteur van het voorstel wil graag het standpunt van de commissieleden kennen betreffende de oplossingen die hij voorstelt.

Hij is volkomen bereid zijn tekst te amenderen indien de commissie de voorkeur zou geven aan een andere oplossing.

Het voorstel voorziet in de mogelijkheid de rechter die van de zaak kennis neemt, te verzoeken om een kosteloos afschrift van het dossier, op basis van documenten die op overtuigende manier het onvermogen aantonen.

Na de indiening van het onderhavige wetsvoorstel is bij sommigen de vraag gerezen of het niet beter zou zijn artikel 671 van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen, en daarin de mogelijkheid in te bouwen een kosteloos afschrift van het dossier te verkrijgen op basis van de klassieke procedure van de rechtsbijstand, die wordt gevoerd voor het bureau van rechtsbijstand of, in spoedeisende gevallen, voor de voorzitter van de rechtbank.

Deze oplossing heeft het voordeel dat elke schijn van partijdigheid van de magistraat die uitspraak moet doen, vermeden wordt.

Veronderstellen we bijvoorbeeld dat een betichte die zich beroept op zijn onvermogen, bij de rechter bij wie zijn zaak aanhangig is een verzoek om rechtsbij-

l'assistance judiciaire en vue de recevoir copie du dossier répressif. Imaginons que le magistrat le déboute de sa demande, en considérant que la preuve de cette indigence n'est pas rapportée. C'est ce même juge qui, ensuite, devra apprécier et motiver l'importance de l'amende qu'il sera, le cas échéant, amené à prononcer à charge de l'intéressé. On pourrait invoquer l'existence d'un préjugé dans le chef de ce magistrat.

C'est pourquoi, si la commission l'estimait préférable, l'auteur de la proposition serait prêt à déposer des amendements en vue de régler la question par la voie de la procédure classique d'assistance judiciaire.

Cela supposerait quelques autres adaptations, notamment en ce qui concerne la procédure en cassation, pour laquelle l'assistance judiciaire est également possible.

En ce qui concerne l'article 3 de la proposition, il réalise une adaptation de l'article 305 du Code d'Instruction criminelle, qui, dans le cadre de la procédure d'assises, prévoit la délivrance d'une copie gratuite du dossier répressif à l'accusé.

En principe, il s'agit d'une copie de l'ensemble du dossier, contrairement à ce qui se passe devant le tribunal correctionnel, où l'on procède à une sélection, en excluant les pièces à conviction, les annexes, etc.

Il est vrai qu'en principe, certains présidents ou greffiers autorisent la mise à disposition de plusieurs copies, non à raison d'une copie par accusé, mais à tout le moins en un nombre suffisant d'exemplaires pour permettre aux parties de travailler efficacement.

L'article 3 de la proposition prévoit, en vue de respecter le principe d'égalité, de délivrer d'office et gratuitement à chacun des accusés, une copie de toutes les pièces du procès.

En ce qui concerne la partie civile, la proposition fixe, en son article 2, une procédure identique à celle fixée pour le prévenu.

Certains sont partisans de mettre, dans le cadre de l'article 305 du Code d'Instruction criminelle, la partie civile sur le même pied que l'accusé, en lui délivrant également d'office une copie gratuite du dossier répressif.

L'auteur de la proposition s'en réfère à la sagesse de la commission sur ce point.

Il a personnellement opté pour une autre solution consistant à permettre à la partie civile de demander le bénéfice de la procédure gratuite au président de la chambre des mises en accusation qui statue sur le renvoi en cour d'assises.

stand indient, met het doel een afschrift van het strafdossier te verkrijgen. Laten we ervan uitgaan dat de magistraat zijn verzoek afwijst, omdat hij van mening is dat de betrokkene geen voldoende bewijs van zijn onvermogen levert. Het is diezelfde rechter die vervolgens de omvang van de boete die eventueel aan de betrokkene moet worden opgelegd, moet vaststellen en motiveren. Hier zou men vooringenomenheid van de magistraat kunnen invoeren.

Daarom is de indiener van het voorstel dan ook bereid, indien de commissie hieraan de voorkeur geeft, amendementen in te dienen om het probleem te regelen via de klassieke procedure van de rechtsbijstand.

Hiervoor zouden wel enkele andere aanpassingen nodig zijn, met name wat betreft de cassatieprocedure, die eveneens voorziet in rechtsbijstand.

Artikel 3 van het wetsvoorstel bevat een aanpassing van artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering, waarin wordt bepaald dat de beschuldigde in een assisenzaak een kosteloos afschrift van het strafdossier krijgt.

In tegenstelling tot de correctionele rechtbank, waar men een selectie maakt en de overtuigingsstukken, de bijlagen, enz., weglaat, gaat het hier om het volledige dossier.

In de praktijk is het natuurlijk wel zo dat bepaalde voorzitters of griffiers meerdere afschriften ter beschikking stellen, weliswaar niet één afschrift per beschuldigde, maar toch voldoende exemplaren om het de partijen mogelijk te maken efficiënt te werken.

Artikel 3 van het voorstel wil het gelijkheidsprincipe eerbiedigen en aan elk van de beschuldigten een kosteloos afschrift van alle processtukken bezorgen.

Wat de burgerlijke partij betreft, stelt het voorstel in artikel 2 een identieke procedure vast als die welke geldt voor de beschuldigde.

Sommigen zijn er voorstander van om in het kader van artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering de burgerlijke partij op gelijke wijze te behandelen als de beschuldigde, en haar eveneens in elk geval een kosteloos afschrift van het strafdossier te bezorgen.

De indiener van het voorstel vertrouwt op de commissie om deze zaak uit te maken.

Persoonlijk kiest hij voor een andere oplossing, namelijk dat de burgerlijke partij de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling, die beslist over de verwijzing naar het hof van assisen, kan verzoeken haar het voordeel van de kosteloze rechtspleging toe te kennen.

Ici encore, la question se pose de savoir s'il n'est pas préférable de soumettre de telles demandes aux instances habituellement compétentes en matière d'assistance judiciaire.

En effet, au moment où le président de la chambre des mises en accusation est saisi du dossier répressif, il se peut que la constitution de partie civile n'ait pas encore eu lieu.

Le magistrat pourrait donc être saisi ultérieurement d'une demande de délivrance d'une copie gratuite du dossier, à un stade de la procédure où il est déjà dessaisi de celui-ci.

Enfin, l'auteur de la proposition souligne que celle-ci ne répond pas entièrement aux critiques formulées par la Cour d'arbitrage, dont l'arrêt implique pratiquement la délivrance d'une copie dans tous les cas.

La proposition n'aborde que le problème de l'octroi de l'assistance judiciaire aux justiciables indigents.

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

Un membre souligne que l'une des questions essentielles est de savoir devant qui doit être portée la demande de délivrance d'une copie gratuite de pièces.

Il cite l'exemple d'une personne poursuivie pour abandon de famille. Cette personne pourrait se présenter devant le président du tribunal, munie de pièces, et plaider en chambre du conseil, et sans contradicteur, pour tenter d'établir son indigence.

On crée ainsi, entre les différentes parties au procès, un déséquilibre dans le contact avec le juge.

Faut-il résoudre le problème par application générale de la procédure décrite dans la proposition, ou en distinguant un certain nombre de cas où cette procédure ne peut être suivie, ou encore en déférant ce type de demandes à un autre magistrat que celui qui est saisi du litige?

Un autre membre se réfère à l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 2 mars 1995.

Selon cet arrêt, le fait que l'on ne reçoive pas de copie du dossier répressif, sauf contre paiement d'un droit de greffe, ne porte pas fondamentalement atteinte aux droits de la défense. Dans le cas contraire, la délivrance d'une telle copie devrait être prévue pour tous.

Selon l'arrêt, « l'impossibilité de disposer de copies des pièces essentielles d'un dossier répressif peut, dans certains cas, mettre un justiciable dans l'incapacité de préparer utilement son argumentation et de

Ook hier rijst de vraag of het niet beter zou zijn dergelijke verzoeken voor te leggen aan de instanties die normaal bevoegd zijn voor de rechtsbijstand.

Op het ogenblik dat de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling kennis neemt van het straf-dossier, is er soms nog geen burgerlijke partij opgetreden.

Het kan dus gebeuren dat deze magistraat later een verzoek om een kosteloos afschrift van het dossier voorgelegd krijgt, wanneer hij de zaak al niet meer in handen heeft.

De indiener onderstreept ten slotte dat zijn voorstel niet helemaal tegemoetkomt aan de opmerkingen vervat in het arrest van het Arbitragehof, dat erop neer komt dat in bijna alle gevallen een kosteloos afschrift afgegeven moet worden.

Dit voorstel handelt enkel over het verlenen van rechtsbijstand aan minvermogenden.

II. ALGEMENE BESPREKING

Een lid onderstreept dat het van het grootste belang is te weten tot wie men zich moet richten om een kosteloos afschrift van de stukken te verkrijgen.

Hij geeft het voorbeeld van een persoon die vervolgd wordt wegens familieverlating. Zo iemand kan met de nodige stukken voor de voorzitter van de rechtbank verschijnen en zonder dat de andere partij aanwezig is, in de raadkamer trachten zijn onvermogen te bewijzen.

Op die manier wordt tussen de verschillende partijen in het proces een feitelijke ongelijkheid ingebouwd in hun contact met de rechter.

Moet de oplossing voor dit probleem worden gezocht in een algemene toepassing van de procedure beschreven in dit voorstel, of moeten een aantal gevallen juist van deze procedure worden uitgesloten, óf moet dit soort verzoeken doorverwezen worden naar een andere magistraat dan die welke kennis neemt van het geschil?

Een ander lid neemt het arrest van het Arbitragehof van 2 maart 1995 als referentiepunt.

Volgens dat arrest is het feit dat men enkel tegen betaling van de griffiekosten een afschrift van het strafdossier krijgt, geen fundamentele inbreuk op de rechten van de verdediging. Zou dat wel het geval zijn, dan zou men moeten eisen dat alle partijen een kosteloos afschrift krijgen.

In het arrest staat het volgende te lezen: « de onmogelijkheid om over afschriften van de essentiële stukken van een strafdossier te beschikken kan in bepaalde gevallen de rechtzoekende verhinderen op

s'entourer des conseils, notamment techniques, nécessaires à sa défense. En ne prévoyant en aucune hypothèse — fût-ce en la subordonnant à l'intervention d'un juge qui pourrait la limiter à certaines pièces du dossier répressif — la possibilité pour les justiciables qui bénéficient de l'assistance judiciaire et qui, par définition, ne disposent pas des moyens nécessaires au paiement des droits d'expédition, d'obtenir gratuitement, fût-ce en débet, la copie de pièces du dossier répressif, le législateur entrave de manière disproportionnée l'exercice des droits de la défense».

D'après la Cour d'arbitrage, il convient donc tout au moins de prévoir une intervention du juge, qui pourrait limiter le droit d'obtenir des copies à certaines pièces. Citons, en guise d'exemple, un dossier concernant la formation de bande, comprenant une succession de faits : en pareil cas, le dossier est divisé en un certain nombre de chemises, qui concernent chacune une inculpation déterminée, nettement distincte des autres.

En outre, le plus souvent, un certain nombre de pièces sont de nature purement administrative, et il est tout à fait inutile que l'inculpé dispose d'une copie de celles-ci.

L'intervenant insiste pour que l'on mette au point un critère sur la base duquel le juge peut estimer s'il est nécessaire ou non de communiquer certaines pièces sous la forme de copies.

Il appartient alors clairement au juge qui traite le dossier de se prononcer en la matière.

Un précédent intervenant fait observer que, dans ce cas, il faut répondre à l'objection qu'il a formulée quant au statut des parties qui plaident sur leur insolvabilité en chambre de conseil.

L'auteur de la proposition rappelle que le risque de partialité existe non seulement lorsque la solvabilité constitue un élément de l'infraction, mais aussi lorsqu'elle entre en ligne de compte pour la détermination de la peine.

Il est répondu que la jurisprudence récente de la Cour de Strasbourg permet d'écarter cet argument. Pour que l'on puisse réellement encourir un tel reproche, il faut avoir rendu antérieurement une décision au fond. Les interventions purement techniques ne suffisent pas pour prétendre que le juge est partial au sens organique du texte.

Un membre note que ceci ne rencontre pas l'argument tiré du caractère non contradictoire d'une éventuelle plaidoirie sur l'indigence en vue d'obtenir copie gratuite.

nuttige wijze zijn argumenten te laten gelden en de voor zijn verdediging nodige adviezen met name op technisch vlak in te winnen. De wetgever bemoeilijkt op onevenredige wijze de uitoefening van de rechten van de verdediging door in geen enkele hypothese — al was het maar door ze afhankelijk te maken van de tussenkomst van een rechter die ze zou kunnen beperken tot bepaalde stukken van het dossier — voor de rechtzoekenden die de rechtsbijstand genieten en die per definitie niet over de nodige middelen beschikken om de uitgifterechten te betalen, de mogelijkheid te scheppen om gratis — zij het in debet — het afschrift van stukken van een strafdossier te verkrijgen».

Volgens het Arbitragehof moet er dus minstens in een rechterlijke tussenkomst worden voorzien, waardoor het recht om kopieën te krijgen tot bepaalde stukken kan worden beperkt. Een voorbeeld hiervan is een dossier over bendevoorming, met een opeenvolging van feiten : in een dergelijk geval wordt het dossier in een aantal kaften onderverdeeld, die elk een bepaalde — van de andere wel onderscheiden — betichting betreft.

Bovendien zijn er meestal een aantal louter administratieve stukken waarvan de kopieën voor een betichte geen enkel nut hebben.

Het lid dringt erop aan dat men een criterium uitwerkt op basis waarvan de rechter kan oordelen of bepaalde stukken in kopie al of niet moeten worden medegedeeld.

Dan is het duidelijk dat de rechter die het dossier behandelt, zich daarover moet uitspreken.

Een vorige spreker merkt op dat men in dat geval dient in te gaan op zijn bezwaar over het statuut van de partijen die in de raadkamer hun onvermogen aanvoeren.

De indiener wijst erop dat er niet alleen partijdigheid dreigt wanneer de solvabiliteit een bestanddeel van het misdrijf is, maar ook als ze in aanmerking komt om de strafmaat te bepalen.

Er wordt geantwoord dat de recente jurisprudentie van het Hof van Straatsburg dit argument ontkracht. Om een dergelijk verwijt te verdienen, moet men eerst vooraf een beslissing ten gronde hebben genomen. Zuiver technische maatregelen kunnen de bewering niet staven als zou de rechter partijdig zijn geweest in de organieke betekenis van de tekst.

Een lid stelt vast dat men zo niet ingaat op het argument dat een eventueel pleidooi over de behoefte om kosteloze afschriften te krijgen, niet op tegenspraak wordt gehouden.

Un autre membre estime que la conception développée par un précédent intervenant est par trop théorique. Des problèmes pratiques risquent de surgir, qui retarderont le cours de la Justice.

En effet, lorsqu'une affaire sera distribuée à une chambre correctionnelle, il faudra, avant que l'affaire soit fixée, que le président ait déjà pris connaissance du dossier, et qu'il entende le prévenu pour statuer sur son droit à la procédure gratuite.

Outre que ce système occasionnerait certainement une surcharge des tribunaux, le risque de partialité du juge est indéniable.

L'intervenant est plutôt partisan, en l'espèce, de l'application de la procédure classique d'assistance judiciaire.

Pour le surplus, si l'on veut dépasser le cadre de la proposition de loi, on se heurtera inmanquablement à des objections de nature budgétaire.

Quant à la question de savoir comment une sélection peut être opérée parmi les pièces du dossier, l'intervenant suggère d'écarter les pièces dites de forme.

Un membre déclare que le problème soulevé par la proposition à l'examen doit certes être résolu.

Cependant, l'intervenant est sensible à l'objection tirée du volume considérable de certains dossiers répressifs.

Il estime qu'il faudrait laisser aux parties le choix des pièces dont elles souhaitent obtenir copie. Une copie gratuite pourrait être prise par les soins de leurs avocats, ce qui permettrait une auto-régulation du système. L'intervenant estime en effet peu probable qu'un avocat perde son temps à photocopier des pièces sans intérêt.

Un autre membre doute de l'efficacité d'un tel système. Il craint fort qu'en pratique, l'avocat ne demande automatiquement copie de l'ensemble du dossier, pour effectuer ultérieurement en son cabinet le tri des pièces utiles. Ceci signifierait pour les greffes une surcharge considérable de travail.

L'intervenant reste donc partisan d'un contrôle judiciaire, qui peut être exercé par le juge de fond, mais aussi, le cas échéant, par le président de la chambre du conseil, lorsqu'il s'agit de dossiers donnant lieu à l'ouverture d'une instruction.

Il est parfaitement imaginable que l'on demande à pouvoir prendre copie du dossier avant de comparaître en chambre du conseil pour le règlement de la procédure.

Volgens een ander lid is de opvatting van een vorige spreker al te theoretisch en dreigen er praktische problemen op te duiken die de procesgang kunnen vertragen.

Wanneer een zaak aan een correctionele kamer wordt toegewezen, zal de voorzitter — nog vóór de rechtsdag wordt bepaald — reeds inzage genomen moeten hebben van het dossier en de beklagde gehoord hebben om zich uit te spreken over diens recht op kosteloze rechtspleging.

Niet alleen zou een dergelijke regeling leiden tot overbelasting van de rechtbanken maar ook bestaat er een onmiskenbaar risico dat de rechter partijdigheid verweten kan worden.

Volgens spreker dient in dit geval veeleer de klassieke procedure van rechtsbijstand toepassing te krijgen.

Indien men voor het overige het kader van dit wetsvoorstel wil overschrijden, zal men zonder enige twijfel op budgettaire bezwaren stuiten.

Op de vraag hoe men een selectie kan maken tussen de stukken van het strafdossier, stelt spreker voor de zogenoemde formele stukken niet in aanmerking te nemen.

Volgens een lid dient het door dit voorstel opgeworpen probleem uiteraard opgelost te worden.

Spreker verklaart evenwel niet ongevoelig te zijn voor de opmerking dat sommige strafdossiers zeer veel bladzijden tellen.

Volgens hem zou men de partijen zelf moeten laten kiezen van welke stukken zij een afschrift willen krijgen. Hun advocaten zouden dan een kosteloos afschrift kunnen nemen zodat de regeling zichzelf in evenwicht houdt. Naar alle waarschijnlijkheid, zo vervolgt spreker, zal een advocaat immers zijn tijd niet verspillen met het fotokopiëren van onbelangrijke stukken.

Een ander lid spreekt zijn twijfel uit over de werkzaamheid van een dergelijke regeling. Hij verklaart ten zeerste te vrezen dat de advocaten in de praktijk automatisch een afschrift van alle stukken vragen om er nadien in hun kantoor de nuttige stukken uit te halen. Voor de griffies zou dat een zware overbelasting meebrengen.

Volgens spreker moet er toezicht van de rechtbank blijven bestaan, bijvoorbeeld van de feitenrechter, maar in voorkomend geval ook van de voorzitter van de raadkamer wanneer het om dossiers gaat waarvoor een onderzoek wordt geopend.

Het is zeer goed denkbaar dat men vraagt het dossier te kunnen kopiëren vóór men in de raadkamer verschijnt om de procedure te regelen.

Un autre membre encore rappelle l'exemple qu'il a cité d'une prévention d'abandon de famille. Il existe d'autres cas, tels que les vols, détournements, banque-routes frauduleuses, etc., où la situation pécuniaire du prévenu est en liaison directe avec la culpabilité. Dans de tels cas, le fait, pour le juge (fût-ce le président de la chambre du conseil), de constater l'impécuniosité du prévenu pose problème.

On pourrait évidemment soutenir que cette décision ne préjuge pas du fond de l'affaire.

Reste l'objection liée aux droits des autres parties à la cause, l'intéressé comparaisant toujours seul en chambre du conseil.

L'auteur de la proposition fait observer que les droits des autres parties sont saufs, car elles pourront, à n'importe quel moment, réfuter les arguments qui auraient été développés en chambre du conseil. En effet, n'étant pas parties à la cause lors du débat relatif à l'assistance judiciaire, elles ne sont nullement liées par la décision prise sur ce point.

Il en va de même en matière civile. Si l'un des époux obtient par exemple le bénéfice de l'assistance judiciaire dans le cadre d'une procédure en divorce, l'autre époux n'en est informé qu'ultérieurement, lors de la signification des pièces, et a toute latitude pour réfuter les arguments de l'autre partie à ce moment.

L'intervenant avait songé à prévoir que le procureur du Roi devrait rendre un avis dans le cadre de la demande d'assistance judiciaire. Il a cependant renoncé à cette idée, car le procureur est lui aussi partie à la cause.

Quant à la sélection des pièces, il convient d'opérer une distinction.

Si la demande de copies peut encore être formulée avant le débat au fond, c'est-à-dire devant le président de la chambre du conseil ou celui de la chambre des mises en accusation, l'intervenant peut se rallier à la suggestion d'un précédent orateur de soumettre la demande de copies à ces magistrats.

Cependant, il est des cas où ce n'est pas possible.

Ainsi, il arrive assez souvent qu'une personne soit convoquée en chambre du conseil, et ne s'y présente pas car elle se considère comme totalement étrangère à l'affaire. Or, il peut arriver qu'elle soit malgré tout renvoyée devant le juge de fond.

Une autre hypothèse est celle de la citation directe. Actuellement, des affaires même graves peuvent être portées devant le juge par ce moyen, pour autant

Nog een ander lid herinnert aan het door hem aangehaalde geval van familieverlating. Er bestaan nog andere gevallen zoals diefstal, verduistering, bedrieglijk bankroet, enz., waar de vermogens-toestand van de beklaagde rechtstreeks verband houdt met de schuldvraag. In dergelijke gevallen rijst er een probleem als de rechter, zelfs al gaat het om de voorzitter van de raadkamer, moet vaststellen of de betichte onvermogen is.

Uiteraard kan men aanvoeren dat deze beslissing niet vooruitloopt op de uitspraak over de grond van de zaak.

Rest dan nog het bezwaar inzake de rechten van de andere partijen in het geding, aangezien de betrokkene altijd alleen verschijnt voor de raadkamer.

De indiener merkt op dat aan de rechten van de andere partijen niet wordt geraakt omdat zij te allen tijde de voor de raadkamer aangevoerde argumenten kunnen weerleggen. Aangezien zij geen partij zijn in het geding over de rechtsbijstand, zijn zij geenszins gebonden door de beslissing daarover.

In burgerlijke zaken geldt dat al evenzeer. Indien een van de echtgenoten bijvoorbeeld rechtsbijstand krijgt in een echtscheidingsprocedure, verneemt de andere echtgenoot dat pas later bij de betekening van de stukken. Hij heeft ruimschoots de tijd om de argumenten van de tegenpartij op dat ogenblik te weerleggen.

Spreker heeft eraan gedacht om in het kader van de aanvraag tot rechtsbijstand het advies van de procureur des Konings te eisen. Hij heeft daarvan evenwel afgezien omdat ook de procureur partij in het geding is.

Wat nu de keuze van de stukken betreft, dient er een onderscheid gemaakt te worden.

Indien de aanvraag tot het verkrijgen van afschriften nog vóór het debat ten gronde kan gebeuren, d.w.z. bij de voorzitter van de raadkamer of de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling, is spreker het eens met het voorstel van een vorige spreker om de aanvraag tot het verkrijgen van afschriften aan die magistraten voor te leggen.

In bepaalde gevallen gaat dat evenwel niet.

Zo gebeurt het vrij vaak dat iemand voor de raadkamer wordt opgeroepen en toch niet komt opdagen omdat hij ervan uitgaat dat hij met de zaak helemaal niets uit te staan heeft. Nu kan het gebeuren dat die persoon toch naar de feitenrechter wordt doorverwezen.

Een ander geval is de rechtstreekse dagvaarding. Thans kunnen zelfs ernstige zaken op die manier bij de rechter aanhangig worden gemaakt op

qu'aucun acte d'instruction ne soit nécessaire. On parle même d'élargir les possibilités de citation directe.

Dans de tels cas, la solution consistant à charger la chambre du conseil de statuer sur la demande de copies est inapplicable.

L'intervenant suggère donc de procéder comme suit: l'intéressé désigne les pièces dont il souhaite obtenir copie, et est tenu par cette demande. (Celle-ci ne pourrait être complétée, le cas échéant, que devant le juge du fond.)

Le juge peut refuser d'accorder copie de certaines pièces. Ce refus doit être motivé.

Supposons que la demande porte sur l'ensemble du dossier. Le juge pourrait par exemple refuser de délivrer copie des pièces de procédure relatives à la détention préventive, du dossier de personnalité des coprévenus, et limiter l'autorisation aux sous-fardes du dossier répressif qui concernent le requérant.

Un appel de cette décision pourrait être organisé. Tout ceci suppose cependant que le prévenu dispose du droit de consulter le dossier.

Une copie ne pourrait donc être demandée qu'à certains stades de la procédure.

Ce dernier élément devra être revu sur la base des conclusions de la Commission Franchimont quant à l'élargissement éventuel des cas où le dossier peut être consulté.

Il reste que dans l'exemple, cité par un intervenant, du délit d'abandon de famille, l'on n'échappe pas au risque de voir invoquer un préjugé dans le chef du juge.

Un membre répond que celui-ci statue sur la base des pièces déposées dans le cadre de la demande d'assistance judiciaire, et apprécie l'indigence au sens où on l'entend dans ce cadre.

Il s'agit d'une notion distincte de l'insolvabilité considérée comme élément constitutif de certaines infractions pénales.

De plus, la qualification faite dans le cadre de l'assistance judiciaire est purement provisoire, puisque la décision est prise en débet. Si au terme de la procédure au fond, il apparaît que le soi-disant indigent est solvable, l'État dispose à son encontre d'une action en paiement du droit de greffe.

Cette situation peut être comparée à celle qui se présente en cas de détention préventive.

voorwaarde dat zij geen daden van onderzoek behoeven. Er is zelfs sprake van om de mogelijkheden van dat soort dagvaarding te verruimen.

In dergelijke gevallen is het niet mogelijk de zaak op te lossen door de raadkamer te gelasten zich uit te spreken over het verzoek om afschriften te krijgen.

Spreker stelt dus de volgende werkwijze voor: de betrokkene duidt de stukken aan waarvan hij een afschrift verlangt en moet zich aan die aanvraag houden. (In voorkomend geval kan hij voor de feitenrechter afschriften van andere stukken vragen.)

De rechter kan weigeren van bepaalde stukken een afschrift te geven. Hij moet zijn weigering motiveren.

Laten wij het geval nemen waarin een afschrift van alle dossierstukken wordt gevraagd. De rechter zou bijvoorbeeld kunnen weigeren een afschrift af te geven van de procedurestukken inzake de voorlopige hechtenis en van de dossierstukken inzake de persoonlijkheid van de medebetichten, en alleen toestemming geven voor aanvullende mappen in het strafdossier die over de eiser handelen.

Er kan voorzien worden in hoger beroep tegen deze beslissing. Er wordt evenwel van uitgegaan dat de betichte het recht heeft inzage te nemen van zijn dossier.

Alleen in bepaalde stadia van de procedure kan dus een afschrift worden gevraagd.

Dat laatste moet worden herzien aan de hand van de besluiten waartoe de Commissie-Franchimont is gekomen over een eventuele uitbreiding van het aantal gevallen waarin men van het dossier inzage kan nemen.

Dat neemt niet weg dat men in het geval van familieverlating niet aan het risico ontsnapt dat partijdigheid van de rechter wordt aangevoerd.

Een lid antwoordt dat de rechter zijn uitspraak baseert op de stukken die zijn gevoegd bij de aanvraag om rechtsbijstand en de behoefteigheid beoordeelt naar de definitie die in die context geldt.

Het hier gehanteerde begrip onvermogen — in de betekenis van «behoefteigheid» — verschilt van het begrip onvermogen — in de betekenis van insolvabiliteit — dat in sommige gevallen een bestanddeel is van het strafbaar feit.

Daar komt nog bij dat de kwalificatie die in het kader van de rechtsbijstand wordt genomen, van zuiver voorlopige aard is omdat de beslissing «in debet» wordt genomen. Indien aan het slot van de procedure ten gronde blijkt dat de zogeheten behoefteigheid in staat is te betalen, kan de Staat tegen hem een vordering instellen tot betaling van de griffierechten.

Die toestand valt te vergelijken met die bij de voorlopige hechtenis.

L'intervenant rappelle que, selon la Cour de Strasbourg, le juge qui a statué sur la détention préventive peut ensuite siéger au fond.

Or, la prise de connaissance du dossier par le juge, dans cette hypothèse, n'est pas moindre que celle du juge qui apprécie une demande de copie gratuite.

Si l'on veut maintenir l'idée d'un contrôle judiciaire sur la sélection des pièces à photocopier, il est exclu de soumettre les demandes de copie au bureau d'assistance judiciaire, qui devrait, pour les besoins de la cause, prendre connaissance de l'ensemble du dossier.

Enfin, la question se pose de savoir s'il faut vraiment prévoir un droit de recours contre la décision de refuser de délivrer copie de certaines pièces.

L'auteur de la proposition s'interroge sur la question de savoir quelle juridiction doit se prononcer en la matière. L'intervenant souligne en outre qu'en ce qui concerne la partie civile, conformément à l'article 672 du Code judiciaire, celle-ci devra toujours s'adresser au juge du fond.

Un membre déclare que le droit essentiel pour la défense est de pouvoir consulter le dossier. La proposition de loi n'apporte aucune modification en la matière. Elle ne fait qu'ajouter une possibilité supplémentaire d'obtenir copie du dossier ou d'une partie de celui-ci, suivant certaines modalités.

La suggestion consistant à organiser une présélection des pièces par l'avocat du prévenu paraît judiciaire, car elle correspond à la pratique.

Quant à savoir quel magistrat doit connaître de la demande de copie gratuite, l'intervenant est plutôt partisan de confier cette procédure au juge saisi de l'affaire.

Le ministre déclare qu'il examine, depuis un certain temps déjà, le problème soulevé par la proposition de loi.

En effet, la Cour d'arbitrage s'est prononcée à deux reprises sur cette question.

Un premier arrêt a été prononcé en 1991, où la cour estime que la non-convocation de la partie adverse, dans le cadre d'une demande d'assistance judiciaire relative à la constatation d'un adultère en vue d'un divorce pour cause déterminée, est contraire au principe d'égalité.

Un deuxième point concerne l'absence de fondement juridique, dans le chef d'un prévenu ou d'une partie civile, pour obtenir l'assistance judiciaire en vue de la délivrance d'une copie gratuite du dossier répressif.

Spreker herinnert eraan dat volgens het Hof van Straatsburg de rechter die zich over de voorlopige hechtenis heeft uitgesproken, de zaak nadien ten gronde kan behandelen.

Nu is het toch zo dat de rechter in dat geval evenzeer inzage neemt van het dossier als de rechter die zich moet uitspreken over een aanvraag om kosteloze afschriften.

Indien men rechterlijke controle wil op de selectie van de stukken waarvan een afschrift wordt gegeven, is het uitgesloten dat de verzoeken om een afschrift te verkrijgen worden voorgelegd aan het bureau voor rechtsbijstand, dat noodgedwongen kennis zou moeten nemen van het volledige dossier.

Ten slotte is het de vraag of het wel nodig is dat beroep kan worden ingesteld tegen een weigering om van bepaalde stukken een afschrift te geven.

De indiener van het voorstel vraagt zich af welk rechtscollege zich hierover moet uitspreken. Spreker onderstreept daarenboven dat de burgerlijke partij zich overeenkomstig artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek steeds moet richten tot de feitenrechter.

Een lid verklaart dat het recht op inzage van het dossier voor de verdediging fundamenteel is. Het wetsvoorstel brengt geen essentiële wijzigingen aan in deze materie. Het voert slechts een bijkomende mogelijkheid in om volgens bepaalde regels een afschrift te verkrijgen van het dossier of van een deel ervan.

Het voorstel om de advocaat van de verdachte vooraf een keuze te laten maken uit de stukken lijkt weloverwogen, want dat stemt overeen met de praktijk.

In verband met de vraag welke magistraat kennis moet nemen van het verzoek om een kosteloos afschrift te verkrijgen, heeft spreker een voorkeur voor de rechter bij wie de zaak aanhangig is.

De minister verklaart dat hij sedert geruime tijd het probleem onderzoekt dat in dit wetsvoorstel aan bod komt.

Het Arbitragehof heeft zich immers tot tweemaal toe over dit probleem uitgesproken.

Een eerste arrest is gewezen in 1991. In dat arrest meent het Hof dat het niet-oproepen van de tegenpartij, in het kader van een vraag om rechtsbijstand betreffende de vaststelling van overspel met het oog op een echtscheiding op grond van bepaalde feiten, strijdig is met het principe van de gelijkheid.

Een tweede punt betreft het ontbreken van elke rechtsgrond om aan een beklaagde of een burgerlijke partij rechtsbijstand te verlenen om een gratis afschrift van het strafdossier te verkrijgen.

L'on tente actuellement d'apporter une solution à ces deux problèmes dans le cadre d'un seul et même projet.

On a tout d'abord repris un projet de loi précédemment déposé au Sénat en 1993, en l'adaptant de façon à répondre aux critiques de la Cour d'arbitrage, et en tenant compte de la proposition de loi à l'examen.

Concrètement, le projet propose de modifier les articles 671 et 672 du Code judiciaire, d'introduire un article 284*bis* dans le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, relatif à l'inscription en debet des frais de copie, et d'abroger une partie de l'article 305 du Code d'instruction criminelle.

Compte tenu des conséquences financières qu'aurait l'application de ce projet (dont l'entrée en vigueur devrait d'ailleurs être anticipée, pour faire un sort aux frais de la copie gratuite du dossier réalisée dans le cadre de la procédure menée à Nivelles), un avis a été demandé à l'Inspection des Finances. Dès que l'on en disposera, le projet pourra être déposé.

En ce qui concerne plus spécialement le problème soulevé par la proposition à l'examen, le projet propose de confier au juge saisi de l'affaire le soin de régler la question de la copie gratuite. Il peut s'agir par exemple du président de la chambre du conseil.

Si aucun magistrat n'est saisi, le bureau d'assistance judiciaire ou, en cas d'extrême urgence, le président du tribunal siégeant en référé, peuvent être amenés à se prononcer.

Un membre fait observer que certains de ces magistrats n'ont pas connaissance du dossier, et devront l'examiner avant de pouvoir se prononcer sur la demande de copies, ce qui, dans les dossiers très volumineux, posera problème.

L'intervenant se demande si l'on ne pourrait pas imaginer un système adapté en fonction du nombre de copies.

L'auteur de la proposition craint que le projet du Gouvernement ne subisse quelque retard en raison de son examen par l'Inspection des finances.

Il estime qu'une réponse doit être apportée sans tarder aux critiques formulées par la Cour d'arbitrage.

Il note en tout cas la volonté du Gouvernement de porter remède à la situation actuelle. Enfin, l'intervenant résume comme suit la discussion :

1° la commission opte pour l'insertion d'un article 674*bis* nouveau;

Er is thans een wetsontwerp in de maak dat een oplossing poogt aan te reiken voor beide problemen.

Men heeft in eerste instantie een wetsontwerp overgenomen dat in 1993 in de Senaat is ingediend, men heeft het aangepast aan de kritiek van het Arbitragehof en daarbij ook rekening gehouden met het thans behandelde wetsvoorstel.

Dat nieuwe ontwerp stelt voor de artikelen 671 en 672 van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen, een artikel 284*bis* in te voegen in het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten, betreffende de vereffening in debet van de kosten voor afschriften en een deel van artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering op te heffen.

Daar de toepassing van dit ontwerp (waarvan de inwerkingtreding trouwens vervroegd zou moeten worden om de kosteloze afschriften van het dossier in het kader van de rechtspleging te Nijvel te financieren) zware financiële gevolgen heeft, werd een advies gevraagd aan de Inspectie van Financiën. Zodra dat advies beschikbaar is, kan het ontwerp worden ingediend.

Wat het specifieke probleem betreft dat in het voorliggende voorstel wordt behandeld, stelt het ontwerp voor de rechter bij wie de zaak aanhangig is, het probleem van het kosteloos afschrift te laten regelen. Dat kan bijvoorbeeld de voorzitter van de raadkamer zijn.

Is de zaak bij geen enkele magistrat aanhangig, dan moet het bureau voor rechtsbijstand of in dringende gevallen de voorzitter van de rechtbank die zitting houdt in kort geding, zich uitspreken.

Een lid merkt op dat sommige van die magistraten het dossier niet kennen en het eerst zullen moeten onderzoeken alvorens zich te kunnen uitspreken over het verzoek om een afschrift te verkrijgen, wat in zeer omvangrijke dossiers problemen zal doen rijzen.

Spreker vraagt zich af of men geen systeem kan uitdenken dat aangepast is aan het aantal afschriften.

De indiener van het voorstel vreest dat het regeringsontwerp vertraging oploopt daar het door de Inspectie van Financiën moet worden onderzocht.

Hij is van mening dat onverwijld een oplossing moet worden gezocht na de kritiek van het Arbitragehof.

Hij stelt in ieder geval vast dat de Regering het vaste voornemen heeft de huidige toestand te verhelpen. Tot slot vat spreker de bespreking als volgt samen :

1° de commissie kiest voor de invoering van een nieuw artikel 674*bis*;

— les articles 671 et 672 subsistent pour l'assistance judiciaire au sens actuel du terme (par exemple pour la convocation de témoins, pour certains actes d'instruction tels qu'une expertise, etc.);

— un article spécifique traitera de la copie gratuite des pièces d'un dossier répressif;

— le prévenu et la partie civile seront mis sur pied d'égalité;

2° les droits actuels de consultation du dossier répressif (c'est-à-dire avant le règlement de la procédure en chambre du conseil ou en chambre des mises en accusation, devant le juge du fond, ou en appel) sont maintenus jusqu'à ce que l'adoption du projet Franchimont vienne y remédier.

3° le juge saisi de la demande de copie (contenant l'indication des pièces dont l'intéressé souhaite disposer) pourra rejeter cette demande pour telle ou telle pièce.

Reste à savoir si un appel de cette décision doit être prévu.

L'intervenant demande en quoi consiste l'abrogation partielle de l'article 305 du C.I.C., évoquée par le ministre.

Celui-ci répond que l'on vise les 2° et 3° alinéas de cette disposition, qui sont repris dans un autre article.

Le précédent intervenant attire l'attention sur le fait que l'article 305 C.I.C. impose l'obligation de délivrer copie, alors que les autres dispositions concernent une demande de délivrance de copies.

Qu'en est-il par ailleurs de la modification du Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe?

Le ministre répond que la proposition est d'insérer un article 284*bis*, libellé comme suit: «Sont également liquidés en débet, les droits de greffe dus sur les copies qui sont délivrées en matière pénale à la partie civile, au prévenu et à l'accusé ou à la partie civilement responsable qui a été admise au bénéfice de l'assistance judiciaire. Les droits et autres frais sont recouvrés conformément aux dispositions du Code judiciaire.»

Le ministre rappelle en outre que, s'il s'accorde avec l'objectif de la proposition, et souscrit à la nécessité de donner suite aux arrêts de la Cour d'arbitrage, la proposition soulève cependant des questions d'ordre budgétaire qui ne peuvent être sous-estimées.

Les amendements proposés par M. Erdman suscitent également plusieurs questions. Ils prévoient notamment le dépôt d'une déclaration d'indigence,

— de artikelen 671 en 672 worden behouden voor de rechtsbijstand in de huidige betekenis van het woord (bijvoorbeeld voor het oproepen van getuigen, voor sommige onderzoekshandelingen zoals een deskundigenonderzoek, enz.);

— een specifiek artikel zal handelen over het verkrijgen van een kosteloos afschrift van de stukken uit een strafdossier;

— de beklaagde en de burgerlijke partij worden op voet van gelijkheid behandeld;

2° het huidige recht op inzage van het strafdossier (dat wil zeggen vóór de regeling van de rechtspleging in de raadkamer of in de kamer van inbeschuldigingstelling, voor de feitenrechter of in hoger beroep) blijft behouden totdat die regeling wordt gewijzigd door de goedkeuring van het ontwerp-Franchimont.

3° de rechter die moet oordelen over het verzoek om een afschrift te verkrijgen (waarin de stukken worden aangegeven waarover betrokkene wenst te beschikken), kan dit verzoek afwijzen voor bepaalde stukken.

Blijft nog de vraag of tegen die beslissing in beroep kan worden gegaan.

Spreker vraagt wat de gedeeltelijke opheffing van artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering waarnaar de minister heeft verwezen, inhoudt.

De minister antwoordt dat het tweede en het derde lid van die bepaling beoogd worden. Ze worden echter opgenomen in een ander artikel.

De vorige spreker vestigt er de aandacht op dat artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering voorziet in een verplichte afgifte van een afschrift, terwijl de andere bepalingen slechts betrekking hebben op een verzoek om afschriften te verkrijgen.

Hoever staat het overigens met de wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten?

De minister antwoordt dat wordt voorgesteld een artikel 284*bis* in te voegen luidende: «In debet worden eveneens vereffend, de griffierechten verschuldigd op de afschriften in strafzaken die worden afgeleverd aan de burgerlijke partij, de beklaagde, de beschuldigde of de burgerlijk aansprakelijke partij die rechtsbijstand heeft verkregen. De rechten alsmede de andere kosten worden ingevorderd overeenkomstig de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.»

De minister verklaart dat hij het weliswaar eens is met het doel van dit voorstel en erkent dat het noodzakelijk is gevolg te geven aan de arresten van het Arbitragehof. Hij herinnert er evenwel aan dat het voorstel problemen van budgettaire aard doet rijzen die niet mogen worden onderschat.

De door de heer Erdman voorgestelde amendementen doen eveneens vragen rijzen. Ze voorzien onder meer in een verklaring van onvermogen, wanneer de

lorsqu'il est impossible de réunir les pièces officielles nécessaires. Cette solution paraît discutable, car n'importe qui peut faire une telle déclaration et bon nombre de personnes concernées par d'importants dossiers répressifs sont, à tout le moins officiellement, dépourvues de ressources.

Un membre observe tout d'abord que trop souvent, les initiatives parlementaires se heurtent à l'objection que le Gouvernement réfléchit au problème.

De plus, il paraît assez facile de déterminer le chiffre des recettes annuelles résultant des copies de dossiers répressifs et, par voie de conséquence, l'impact budgétaire éventuel de l'adoption de la proposition de loi.

Enfin, le problème provient en partie du fait que le droit de 30 francs par copie actuellement appliqué par les greffes est prohibitif.

Ne pourrait-on envisager, plutôt que la gratuité totale des copies, l'application de 2 tarifs distincts: le tarif actuel, qui serait le tarif courant, et un tarif fixé au prix coûtant.

L'auteur de la proposition à l'examen se dit conscient de l'impact budgétaire du problème. C'est d'ailleurs cet impact qui explique vraisemblablement le retard mis par le ministre à réagir à l'arrêt de la Cour d'arbitrage.

Quant aux observations du précédent intervenant, elles sont certes fondées, mais le système actuel permet déjà au juge qui accorde le bénéfice de la procédure gratuite d'imposer à l'intéressé une contribution.

En ce qui concerne l'avis de l'Inspection des Finances, il est souhaitable que la commission en dispose, étant entendu que, de toute façon, cet avis devra être donné lorsque la proposition sera devenue projet.

Le membre attend cet avis avec intérêt, car il lui paraît assez difficile de faire une évaluation fiable en la matière.

Enfin, l'intervenant souligne qu'en matière pénale, l'assistance judiciaire est en un premier temps accordée sur simple déclaration.

Ce n'est qu'après qu'un contrôle est possible.

La proposition de loi visait «une preuve de l'indigence». Il est suggéré d'amender le texte, en visant des pièces énumérées par le Code judiciaire (pièces fiscales ou attestation du commissaire de police).

Ceci ne vaut cependant que pour les personnes disposant d'un domicile fixe, astreintes à des obligations fiscales, etc.

noodzakelijke officiële stukken niet kunnen worden voorgelegd. Die oplossing lijkt betwistbaar want iedereen kan een dergelijke verklaring afleggen en heel wat mensen die betrokken zijn bij belangrijke strafdossiers hebben — althans officieel — geen middelen van bestaan.

Een lid merkt in eerste instantie op dat parlementaire initiatieven al te vaak gedwarsboemd worden omdat de regering het probleem nog in beraad houdt.

Daarenboven lijkt het vrij eenvoudig de jaarlijkse ontvangsten die voortvloeien uit het kopiëren van strafdossiers te berekenen en bijgevolg geldt dat ook voor de eventuele budgettaire gevolgen van dit wetsvoorstel.

Het probleem heeft ten slotte ten dele te maken met het feit dat de griffies thans 30 frank per afschrift vragen, wat fel overdreven is.

Kan men in plaats van de kosteloze afgifte van afschriften niet overwegen twee verschillende tarieven toe te passen: het huidige tarief, dat het gewone tarief zou zijn, en een tarief dat overeenstemt met de kostprijs?

De indiener verklaart zich bewust te zijn van de budgettaire gevolgen van zijn voorstel. Het is wellicht precies daardoor dat de minister zo lang wacht om te reageren op het arrest van het Arbitragehof.

De opmerkingen van de vorige spreker zijn zeker gegrond maar de rechter die de kosteloze rechtspleging toestaat kan volgens het huidige systeem nu reeds van de betrokkene een bijdrage vragen.

Het is wenselijk dat de commissie kan beschikken over het advies van de Inspectie van Financiën, daar dit advies in ieder geval zal moeten worden gegeven wanneer het voorstel een ontwerp zal zijn geworden.

Het lid wacht met belangstelling op dit advies want een betrouwbare raming ter zake lijkt hem vrij moeilijk.

Ten slotte onderstreept spreker dat in strafzaken een eenvoudige verklaring voldoende is om in een eerste fase rechtsbijstand te verkrijgen.

Het is pas later dat controle mogelijk wordt.

Het wetsvoorstel voorziet in «een bewijs van onvermogen». Voorgesteld wordt de tekst te amenderen en rekening te houden met de stukken die in het Gerechtelijk Wetboek worden opgesomd (een getuigschrift van de controleur der belastingen of een verklaring die de verzoeker aflegt voor de politiecommissaris).

Dit is alleen mogelijk voor personen die een vaste woonplaats hebben, die fiscale verplichtingen hebben, enz.

Il fallait aussi trouver une solution pour les autres personnes, d'où l'idée de la déclaration d'indigence.

Il convient de souligner que c'est un juge qui connaît le dossier qui devra apprécier la demande de copie gratuite et qui, par conséquent, sera le mieux placé pour juger de l'indigence.

L'objection relative au fait que le juge pourrait être soupçonné de partialité lorsque la solvabilité de l'inculpé est un élément constitutif du délit, ne paraît pas entièrement convaincante.

En effet, il existe toujours une interférence, plus ou moins grande, entre la demande d'assistance judiciaire et le fond de l'affaire. Que l'on songe par exemple au cas d'une personne qui demande le bénéfice de la procédure gratuite en vue d'une action en divorce, et qui en tire ensuite argument pour éviter le paiement d'une pension alimentaire.

L'intervenant renvoie à la justification de ses amendements (voir *infra*, la discussion des articles), où l'on trouve les considérations suivantes :

1. le ministère public est en tout cas entendu;

2. la future partie civile, par hypothèse non encore constituée, ne peut évidemment l'être.

La décision sur la demande de copie gratuite ne peut lui être opposée, puisqu'elle n'est pas encore partie au dossier. Il lui est loisible de verser ultérieurement au dossier des éléments nouveaux;

3. la décision ne vaut que dans les limites des éléments versés au dossier, et uniquement pour l'octroi d'une copie gratuite.

Il est ainsi souligné que cette décision est sans incidence sur le fond de l'affaire.

Cette précision quant à la finalité de la décision sur la demande de copie gratuite tente de répondre à l'objection de partialité du juge, qui est surtout pertinente lorsque c'est le juge du fond qui connaît de cette demande.

Comme déjà souligné, cette situation n'est pas fondamentalement différente de celle du juge du fond qui décide du maintien éventuel en détention préventive.

Quant aux modifications proposées par ses amendements, l'auteur de la proposition les résume comme suit :

Amendement n° 1

1. la mention de la partie civilement responsable est ajoutée (*cf.* l'art. 672, qui lui permet de demander le bénéfice de la procédure gratuite).

Er moest ook een oplossing worden gevonden voor de andere personen, wat ertoe geleid heeft een verklaring van onvermogen te eisen.

Er moet op worden gewezen dat een rechter die het dossier kent, zal moeten oordelen over het verzoek om een kosteloos afschrift te verkrijgen. Die rechter is bijgevolg de juiste persoon om te oordelen over het onvermogen.

De opmerking dat de rechter verdacht zou kunnen worden van vooringenomenheid wanneer de solvabiliteit van de verdachte een bestanddeel is van het misdrijf, overtuigt niet helemaal.

Er bestaat immers steeds een zekere wisselwerking tussen het verzoek om rechtsbijstand en de grond van de zaak. Men denke bijvoorbeeld aan het geval van iemand die om kosteloze rechtspleging verzoekt in een echtscheidingszaak en die daarin dan later een argument ziet om geen onderhoudsgeld te moeten betalen.

Spreker verwijst naar de verantwoording van zijn amendement (zie *infra*, bespreking van de artikelen), waarin men de volgende overwegingen vindt :

1. het openbaar ministerie wordt in ieder geval gehoord;

2. indien nog niemand zich burgerlijke partij heeft gesteld, kan de burgerlijke partij vanzelfsprekend niet gehoord worden.

Daar zij nog geen partij in het geding is, kan de beslissing over het verzoek met het oog op het verkrijgen van een kosteloos afschrift haar nog niet worden tegengeworpen. Het staat haar vrij later nieuwe gegevens toe te voegen aan het dossier;

3. De beslissing geldt slechts binnen de grenzen van de gegevens die bij het dossier zijn gevoegd en alleen voor de afgifte van een kosteloos afschrift.

Onderstreept wordt dat die beslissing geen invloed heeft op de uitspraak over de grond van de zaak.

Die precisering betreffende het doel van de beslissing over het verzoek om een kosteloos afschrift te verkrijgen, poogt de bewering dat de rechter partijdig kan zijn, te weerleggen. Die bewering is vooral terecht wanneer de feitenrechter dit verzoek behandelt.

Zoals reeds opgemerkt, verschilt deze toestand niet zoveel van die waarin de feitenrechter beslist over de eventuele verlenging van de voorlopige hechtenis.

De indiener van het voorstel vat de in zijn amendement voorgestelde wijzigingen als volgt samen :

Amendement nr. 1

1. De vermelding van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij wordt toegevoegd (*cf.* art. 672 op grond waarvan zij rechtsbijstand kan aanvragen).

2. ce ne sont plus toutes les pièces du dossier dont copie peut être obtenue, mais uniquement les pièces désignées par le requérant et jugées pertinentes par le juge.

3. les termes «procédure gratuite» sont remplacés par les termes «assistance judiciaire».

4. le système à mettre en place ne peut aboutir à retarder la procédure pénale. Le juge saisi serait le président de la chambre du conseil ou de la chambre des mises en accusation, ou le juge correctionnel du fond de l'affaire.

Le délai de 24 heures a été posé en principe, car, lorsqu'il s'agit de détenus, il n'est pas possible de faire autrement, le délai de comparution étant de trois jours.

En cas de citation au fond, on pourrait imaginer de prolonger quelque peu ce délai, afin d'éviter des demandes de remise justifiées par le fait que la copie des pièces n'est pas encore disponible.

Cependant, si le prévenu a signé le formulaire relatif aux délais et est détenu, la fixation peut se faire endéans les cinq jours.

5. le requérant devra indiquer de quelles pièces il souhaite obtenir copie, ce qui suppose une consultation préalable du dossier. Ceci constitue une justification supplémentaire à la fixation d'un délai de 24 heures, devant la chambre du conseil.

Amendement n° 2

Cet amendement vise l'hypothèse où l'on demande à la fois une copie de pièces du dossier répressif et le bénéfice des articles 671 et 672 du Code judiciaire. Ceci doit pouvoir faire l'objet d'une seule et même procédure.

Amendement n° 3

La proposition de loi prévoit qu'en assises, la partie civile peut s'adresser au président de la chambre des mises en accusation lors du règlement de la procédure. Cependant, à ce moment, la partie civile n'est que rarement constituée. Souvent, elle doit encore être préalablement entendue comme témoin.

L'amendement se réfère donc à la future partie civile, et prévoit la nécessité d'une autorisation préalable par le procureur général, qui par ailleurs, peut à tout moment donner l'autorisation de consulter le dossier.

2. Er kan niet langer een afschrift verkregen worden van alle stukken uit het dossier, alleen van de stukken die door de verzoeker worden gespecificeerd en waarvoor de rechter zijn instemming heeft verleend.

3. De woorden «kosteloze rechtspleging» worden vervangen door het woord «rechtsbijstand».

4. De nieuwe regeling mag er niet toe leiden dat de strafrechtspleging vertraagd wordt. De rechter bij wie de zaak aanhangig is, zal de voorzitter van de raadkamer of van de kamer van inbeschuldigingstelling zijn of de voorzitter van de bevoegde correctionele kamer.

De termijn van 24 uren is een principiële termijn. Voor aangehouden personen kan men immers niet anders handelen daar de termijn om te verschijnen drie dagen bedraagt.

Bij rechtstreekse dagvaarding zou men kunnen overwegen die termijn iets te verlengen om te verhinderen dat uitstel wordt gevraagd omdat het afschrift van de stukken nog niet beschikbaar is.

Wanneer de betichte evenwel het formulier betreffende de termijn ondertekend heeft en aangehouden is, kan binnen vijf dagen een zittingsdatum worden bepaald.

5. De verzoeker moet specificeren van welke stukken hij een afschrift wenst te verkrijgen, wat veronderstelt dat hij vooraf inzage krijgt in het dossier. Dit is een bijkomende reden om een termijn van 24 uren op te leggen vóór de zaak in de raadkamer wordt behandeld.

Amendement nr. 2

Dit amendement beoogt het geval waarin terzeldertijd een afschrift wordt gevraagd van de stukken uit het strafdossier en de toepassing van de artikelen 671 en 672 van het Gerechtelijk Wetboek. Beide zaken moeten volgens dezelfde rechtspleging geregeld kunnen worden.

Amendement nr. 3

Het wetsvoorstel bepaalt dat in assisenzaken de burgerlijke partij zich bij de regeling van de procedure kan richten tot de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling. Op dat ogenblik is er slechts zelden een burgerlijke partijstelling. Vaak moet de burgerlijke partij nog vooraf worden gehoord als getuige.

Het amendement verwijst dus naar de latere burgerlijke partij en bepaalt dat vooraf de toestemming moet worden verkregen van de procureur-generaal, die overigens op elk ogenblik inzage kan verlenen in het dossier.

Ensuite, la demande de copies de pièces peut être adressée au président de la cour d'assises.

Amendement n° 4

Cet amendement reproduit la proposition de modification du Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, formulée par le Gouvernement. Sur le plan strictement comptable, la comptabilisation en débit a pour conséquence que les montants en question sont en principe récupérables pendant 30 ans.

*
* *

Un membre observe que «la prochaine audience utile», visée à l'amendement n° 1, est évidemment celle à laquelle l'affaire est fixée. Le texte proposé ne recèle-t-il pas une contradiction sur ce point?

L'auteur de la proposition de loi répond que le délai de 24 heures est considéré comme un délai d'ordre. Il se peut en effet que la demande de copies soit formulée bien avant, auquel cas la prochaine audience utile n'est pas celle où l'affaire est fixée.

On vise aussi bien la chambre du conseil que la juridiction de fond.

L'argument tiré du retard qu'apporterait le nouveau système proposé dans le traitement des affaires n'est pas convaincant. En effet, dans la pratique quotidienne actuelle, on demande déjà des remises parce que la copie commandée (et non gratuite) n'est pas encore disponible.

Le ministre répète qu'il émet des réserves sur le plan de l'impact budgétaire de la proposition.

En outre, le projet qu'il prépare présente l'avantage de répondre aux deux points soulevés par la Cour d'arbitrage.

Après une première lecture des amendements, le ministre s'interroge sur les abus qui peuvent accompagner l'exercice du droit de demander copie, et en particulier la possibilité de formuler la demande verbalement à l'audience. Faut-il maintenir cette possibilité ou ne faut-il pas, à tout le moins, l'assortir d'un délai?

Par ailleurs, chacun connaît la manœuvre dilatoire consistant à changer d'avocat au dernier moment, le nouveau conseil sollicitant une remise pour prendre connaissance du dossier.

Le ministre se demande s'il est raisonnable de permettre de formuler la demande de copies à n'importe quel moment, et s'il ne faudrait pas plutôt prévoir un filtre à ce niveau.

Vervolgens kan het verzoek om afschriften van stukken te verkrijgen, gericht worden tot de voorzitter van het hof van assisen.

Amendement nr. 4

Dit amendement neemt het regeringsvoorstel tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten over. Op puur boekhoudkundig vlak heeft deze registratie in debet tot gevolg dat de betrokken sommen in principe 30 jaar lang gerecupereerd kunnen worden.

*
* *

Een lid merkt op dat «de eerstvolgende nuttige zitting» waarvan sprake is in het amendement nr. 1 uiteraard die is waarop de zaak voor de rechter komt. Bevat de voorgestelde tekst dan geen tegenstrijdigheid?

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt dat de termijn van 24 uren moet worden beschouwd als een principiële termijn. Het is inderdaad mogelijk dat het verzoek om afschriften veel eerder wordt ingediend, zodat de eerstvolgende nuttige zitting niet die is waarop de zaak voorkomt.

Het gaat hier om zittingen van zowel de raadkamer als van het vonnisgerecht.

Het argument dat het nieuwe voorgestelde systeem de behandeling van de zaken zal vertragen, is weinig overtuigend. In praktijk wordt nu reeds vaak om uitstel verzocht omdat het gevraagde (niet-kosteloze) afschrift nog niet beschikbaar is.

De minister herhaalt dat hij zich zorgen maakt over de budgettaire impact van het voorstel.

Bovendien heeft het ontwerp dat hij voorbereidt, het voordeel dat het een oplossing biedt voor de twee problemen waarop het Arbitragehof gewezen heeft.

Een eerste lezing van de amendementen doet bij de minister vragen rijzen omtrent het misbruik dat kan worden gemaakt van het recht om een afschrift te vragen, en dan vooral van de mogelijkheid om dat mondeling te doen op de terechtzitting. Moet deze mogelijkheid behouden worden en, zo ja, moet er dan niet minstens een termijn aan verbonden worden?

Iedereen is overigens vertrouwd met het vertragingmanoeuvre dat erin bestaat op het laatste moment van advocaat te veranderen, waarna de nieuwe raadsman om uitstel verzoekt teneinde zich in het dossier in te werken.

De minister vraagt zich af of het wel redelijk is toe te staan dat het verzoek om afschriften op welk moment ook wordt ingediend. Zou het niet beter zijn hier reeds een drempel in te bouwen?

L'auteur de la proposition de loi répond qu'il faudrait alors fixer également un délai au parquet pour le traitement du dossier avant sa fixation.

L'intervenant se demande si l'on ne pourrait pas appliquer une procédure similaire à celle appliquée pour la demande d'une chambre à 3 juges (art. 91 du Code judiciaire), qui prévoit un délai pour ce faire.

En outre, il faut souligner que le droit de demander copie est un droit du prévenu lui-même, qu'il soit ou non assisté par un avocat.

Un membre demande si, lorsqu'aucune pièce nouvelle n'est versée au dossier entre le moment où le prévenu comparait devant la chambre du conseil et celui de sa comparution devant le tribunal correctionnel, le droit de demander copie reste ouvert jusqu'au terme de la procédure, y compris en appel.

L'auteur de la proposition de loi répond par la négative.

Le précédent intervenant souligne que le texte devrait alors indiquer clairement que la copie doit être demandée dans un délai raisonnable et que le droit n'est rouvert au prévenu que pour les pièces nouvelles.

L'auteur de la proposition estime que, dans le cas où une copie gratuite a été délivrée, et où le parquet verse ensuite de nouvelles pièces au dossier, il devrait automatiquement en communiquer copie au prévenu, ou, à tout le moins, avertir ce dernier.

Un membre demande ce qu'il advient de celui qui devient indigent entre sa comparution devant la chambre du conseil et celle devant le juge du fond, et qui, en un premier temps, n'a pas demandé copie du dossier.

Qu'en est-il par ailleurs de la coordination entre la procédure classique d'octroi de la procédure gratuite, et la procédure décrite par la proposition à l'examen ?

L'auteur de la proposition de loi souligne qu'un de ses amendements répond à cette question. Le bénéfice de la procédure gratuite peut être demandé à tout instant, et n'est donc pas lié aux moments où le dossier peut être consulté.

Au contraire, la délivrance d'une copie gratuite ne se conçoit qu'au moment où le dossier est accessible et complet, c'est-à-dire lors du règlement de la procédure et devant le juge du fond.

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt hierop dat men dan ook het parket een termijn zou moeten opleggen voor het behandelen van het dossier vóór de rechtsdag wordt bepaald.

Spreker vraagt zich af of men niet een vergelijkbare procedure zou kunnen volgen als bij het verzoek om de zaak te behandelen voor een kamer met drie rechters (art. 91 van het Gerechtelijk Wetboek): de termijn waarbinnen dat verzoek moet worden ingediend, ligt immers vast.

Bovendien moet worden benadrukt dat het recht om een afschrift te vragen, een recht is van de betichte zelf, en onafhankelijk is van het feit of hij al dan niet wordt bijgestaan door een advocaat.

Een lid vraagt of het recht om een afschrift te vragen blijft gelden tot het einde van de procedure (met inbegrip van een eventuele beroepsprocedure), wanneer geen enkel nieuw stuk wordt toegevoegd aan het dossier tussen het moment waarop de betichte verschijnt voor de raadkamer en het moment waarop hij verschijnt voor de correctionele rechtbank.

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt ontkennend.

De vorige spreker onderstreept dat in dat geval de tekst duidelijk zou moeten stellen dat het afschrift gevraagd moet worden binnen een redelijke termijn en dat het recht op afschriften pas opnieuw geldt wanneer nieuwe stukken worden ingebracht.

De indiener van het wetsvoorstel meent dat wanneer het recht op een kosteloos afschrift is toegekend, en het parket daarna nieuwe stukken aan het dossier toevoegt, het hiervan automatisch een afschrift zou moeten bezorgen aan de betichte, of deze minstens op de hoogte zou moeten brengen.

Een lid vraagt zich af wat er gebeurt wanneer iemand minvermogend wordt in de periode tussen zijn verschijning voor de raadkamer en zijn verschijning voor de feitenrechter, en deze persoon aanvankelijk niet om een afschrift van het dossier gevraagd heeft.

Op welke wijze denkt men overigens de klassieke procedure voor de toekenning van kosteloze rechtspleging en de procedure uit het onderhavige wetsvoorstel met elkaar te coördineren ?

De indiener van het wetsvoorstel merkt op dat een van zijn amendementen deze vraag beantwoordt. Het verzoek om kosteloze rechtspleging kan op elk moment worden ingediend en is dus niet gebonden aan het ogenblik waarop inzage in het dossier mogelijk is.

Het afgeven van een kosteloos afschrift daarentegen is slechts mogelijk vanaf het moment waarop het dossier toegankelijk en volledig is, dit wil zeggen bij de regeling van de rechtspleging en voor de feitenrechter.

Les deux procédures peuvent donc se dérouler parallèlement.

L'amendement prévoit la possibilité de les joindre, auquel cas le président de la chambre du conseil ou le juge saisi de l'affaire en connaît.

Sur question d'un membre, l'intervenant précise encore que l'autonomie de l'une des procédures par rapport à l'autre implique que l'intéressé peut être débouté pour l'une, et recevoir satisfaction dans l'autre.

En ce qui concerne d'éventuelles pièces complémentaires, l'intervenant trouverait plus simple de prévoir que, lorsque le parquet verse de telles pièces au dossier, à quelque moment que ce soit de la procédure, il doit en communiquer une copie à toutes les parties pour lesquelles les pièces en question présentent un intérêt, y compris celles qui n'ont pas demandé de copie gratuite.

En effet, à l'heure actuelle, on reçoit un avis signalant l'existence de pièces nouvelles, mais lorsqu'on se rend au greffe, il arrive que ces pièces ne soient pas encore disponibles.

Il peut aussi se faire que seule une partie des pièces en question présente un intérêt.

Un membre observe que, si les pièces nouvelles sont également envoyées aux parties qui n'ont pas demandé de copie gratuite, cela suscitera un problème de cohérence par rapport à l'ensemble du système. En effet, la question se posera inévitablement de savoir pourquoi l'on n'envoie pas à toutes les parties une copie gratuite de l'ensemble du dossier.

L'auteur de la proposition propose, à titre de solution alternative, l'ouverture d'un nouveau délai pour formuler une demande de copie gratuite des pièces nouvelles.

Le ministre observe qu'on se heurtera à un problème de sélection, parmi les pièces nouvelles, de celles qui présentent un intérêt pour telle ou telle partie. Les implications pratiques des diverses solutions proposées doivent être examinées.

Un membre demande s'il ne faut pas préciser dans le texte que la décision prise par le juge à propos de la copie gratuite ne le lie pas quant à l'appréciation ultérieure de l'état patrimonial de la personne intéressée.

Un autre membre souligne que la notion d'indigence, au sens des dispositions relatives à l'assistance judiciaire, n'est pas identifiable à celle d'insolvabilité.

L'indigence suppose une situation financière difficile, qui ne se caractérise pas nécessairement par l'impossibilité totale de payer.

De twee procedures kunnen dus naast elkaar bestaan.

Het amendement voorziet in de mogelijkheid om ze te koppelen. In dat geval neemt de voorzitter van de raadkamer of de rechter bij wie de zaak aanhangig is er kennis van.

In antwoord op de vraag van een lid verduidelijkt spreker nog dat beide procedures volkomen onafhankelijk zijn van elkaar, wat betekent dat het verzoek van de betrokkene voor één procedure verworpen kan worden en voor de andere toegekend.

Spreker acht het eenvoudiger te bepalen dat het parket, telkens wanneer het eventuele bijkomende stukken toevoegt aan het dossier, tijdens welke fase ook van de procedure, hiervan een afschrift moet afgeven aan alle partijen die er belang bij kunnen hebben van deze stukken kennis te nemen, met inbegrip van die partijen die niet om een kosteloos afschrift verzocht hebben.

Momenteel wordt men wel op de hoogte gebracht van het bestaan van nieuwe stukken, maar het komt vaak voor dat deze stukken nog niet beschikbaar zijn wanneer men zich ter griffie begeeft.

Het is eveneens mogelijk dat slechts een gedeelte van deze stukken van belang zijn.

Een lid merkt op dat het systeem weinig coherent wordt als de nieuwe stukken ook worden toegezonden aan de partijen die niet om een kosteloos afschrift verzocht hebben. Men zal zich onvermijdelijk gaan afvragen waarom niet aan alle partijen een kosteloos afschrift van het volledige dossier wordt toegezonden.

De indiener van het voorstel brengt een alternatieve oplossing naar voren, namelijk het instellen van een nieuwe termijn waarbinnen het verzoek om een kosteloos afschrift van de nieuwe stukken moet worden ingediend.

De minister merkt op dat het niet eenvoudig zal zijn uit de nieuwe stukken die te selecteren die voor een bepaalde partij belangrijk kunnen zijn. Onderzoek moet worden verricht naar de praktische gevolgen van de verschillende voorgestelde oplossingen.

Een lid vraagt zich af of de tekst niet uitdrukkelijk moet bepalen dat de beslissing die de rechter neemt inzake het kosteloze afschrift, hem niet bindt bij een eventuele latere beoordeling van de vermogensrechtelijke staat van de betrokkene.

Een ander lid onderstreept dat het begrip behoeftigheid, zoals het gebruikt wordt in de bepalingen omtrent de rechtsbijstand, niet mag worden verward met het begrip onvermogen in de betekenis van insolventie.

Behoeftigheid veronderstelt een moeilijke financiële situatie, maar houdt niet noodzakelijk het totale onvermogen om te betalen in.

III. DISCUSSION DES ARTICLES

L'auteur de la proposition de loi dépose une note que la Commission convient d'annexer au présent rapport (voir annexe 1).

Intitulé

Le Gouvernement dépose un amendement, libellé comme suit (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/3, amendement n° 5):

«*Remplacer l'intitulé par le texte suivant :*

«*Proposition de loi relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale.*»

Justification

La proposition de loi vise à donner aux parties entrant en ligne de compte dans le cadre d'une affaire pénale la possibilité de demander le bénéfice de l'assistance judiciaire afin d'obtenir des copies de certaines pièces du dossier judiciaire. Il ne s'agit pas de toutes les pièces mais de celles indiquées par le président ou le juge.

Les amendements de l'auteur de la proposition de loi figurant dans le Document du Sénat n° 17/2, 1995-1996, sont rédigés en ce sens.

L'auteur de la proposition de loi se rallie à cet amendement, qui est conforme aux conclusions de la discussion générale.

L'amendement est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 1er

Cet article ne donne lieu à aucune observation. Il est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 2

L'article 2 de la proposition était ainsi libellé:

«*Il est inséré dans le Code judiciaire un article 674bis, rédigé comme suit :*

«*Art. 674bis. — En matière pénale, le prévenu et la partie civile peuvent demander à être admis au bénéfice de la procédure gratuite en vue d'obtenir une copie de toutes les pièces du procès. La demande est adressée, soit au président de la chambre du conseil lorsque l'affaire a été fixée pour le règlement de la procédure, soit au président de la chambre compétente lorsque le prévenu a été cité, soit au président de*

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

De indiener van het voorstel bezorgt de Commissie een nota die bij dit verslag wordt gevoegd (zie bijlage 1).

Opschrift

De Regering dient het volgende amendement in (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/3, amendement nr. 5):

«*Het opschrift vervangen door de volgende tekst :*

«*Voorstel van wet met betrekking tot de rechtsbijstand inzake afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken.*»

Verantwoording

Het eerste doel van het wetsvoorstel is de partijen die daarvoor in aanmerking komen bij een strafzaak de mogelijkheid te geven rechtsbijstand te vragen voor het verkrijgen van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier. Niet van alle stukken maar van die stukken die door de voorzitter of de rechter worden aangewezen.

De amendementen van de auteur van het wetsvoorstel die voorkomen in het Gedr. St. Senaat, nr. 17/2, 1995-1996, luiden in die zin.

De indiener van het wetsvoorstel is het eens met dit amendement, dat overeenstemt met de besluiten uit de algemene bespreking.

Het amendement wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 1

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen. Het wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 2

Artikel 2 van het voorstel luidde als volgt:

«*In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 674bis ingevoegd, luidende :*

«*Art. 674bis. — In strafzaken kunnen de betichte en de burgerlijke partij de kosteloze raadpleging aanvragen met het oog op het verkrijgen van een afschrift van alle processtukken. Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter van de raadkamer wanneer de zaak is vastgesteld voor de regeling der rechtspleging, respectievelijk aan de voorzitter van de bevoegde kamer wanneer de betichte gedagvaard is of*

la chambre compétente de la cour d'appel en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle.

La demande, rédigée et signée par l'intéressé ou par son avocat, est déposée au greffe et examinée lors de la prochaine audience utile de la juridiction compétente. La demande peut également être faite verbalement à l'audience à laquelle l'affaire est fixée; dans ce cas, il est fait mention de cette demande sur la feuille d'audience. L'examen de la demande d'admission au bénéfice de la procédure gratuite a lieu en chambre du conseil. Seule doit être jointe une preuve de l'insolvabilité. L'intéressé en personne ou représenté par son avocat et le ministère public entendus, le président compétent statue; la décision est exécutoire nonobstant appel.

Seul est recevable l'appel de la décision du président de la chambre du conseil ou du président de la chambre compétente du tribunal correctionnel; il devra être interjeté dans les vingt-quatre heures du prononcé et être examiné par la chambre des mises en accusation dans les quinze jours de son interjection.

Le présent article ne s'applique pas aux affaires pénales relevant de la compétence du tribunal de police.»

À cet article, M. Erdman dépose l'amendement suivant (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/2, amendement n° 1):

«Remplacer cet article par les dispositions suivantes :

«Dans le Code judiciaire est inséré un article 674bis rédigé comme suit :

«Art. 674bis. — En matière pénale, le prévenu, la partie civilement responsable et la partie civile peuvent demander l'assistance judiciaire en vue d'obtenir une copie de pièces du procès. La demande est adressée, soit au président de la chambre du conseil lorsque l'affaire a été fixée pour le règlement de la procédure, soit au président de la chambre compétente lorsque le prévenu a été cité, soit au président de la chambre compétente de la cour d'appel en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle.

La demande, rédigée et signée par l'intéressé ou par son avocat, est déposée au greffe au moins 24 heures avant l'audience lorsque l'affaire a été fixée et est examinée lors de la prochaine audience utile de la juridiction compétente. La demande peut également être faite verbalement à l'audience à laquelle l'affaire est fixée; dans ce cas, il est fait mention de cette demande sur la feuille d'audience. La demande spéci-

aan de voorzitter van de bevoegde kamer van het hof van beroep in geval van toepassing van artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering.

Het verzoek, schriftelijk opgesteld, getekend door de belanghebbende of zijn advocaat, wordt neergelegd ter griffie en wordt behandeld op de eerstvolgende nuttige zitting van de bevoegde rechtsmacht. Het verzoek kan ook mondeling worden gedaan op de zitting van de rechtsmacht waarop de zaak is vastgesteld; in dat geval wordt melding gemaakt op het zittingsblad van dit verzoek. De behandeling van de vraag tot kosteloze rechtspleging geschiedt in raadkamer. Enkel een bewijs van onvermogen moet worden toegevoegd. De belanghebbende in persoon of vertegenwoordigd door zijn advocaat en het openbaar ministerie gehoord, beslist de bevoegde voorzitter; de beslissing is uitvoerbaar niettegenstaande hoger beroep.

Hoger beroep is enkel mogelijk tegen de beslissing van de voorzitter van de raadkamer, respectievelijk de voorzitter van de bevoegde kamer van de correctionele rechtbank en moet worden aangetekend binnen vierentwintig uren na de uitspraak en door de kamer van inbeschuldigingstelling behandeld binnen vijftien dagen na het aantekenen van het hoger beroep.

Dit artikel is niet van toepassing op strafzaken waarvoor de politierechtbank bevoegd is.»

Op dit artikel dient de heer Erdman het volgende amendement in (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/2, amendement nr. 1):

«Dit artikel vervangen als volgt :

«In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 674bis ingevoegd, luidende :

«Art. 674bis. — In strafzaken kunnen de betichte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij en de burgerlijke partij rechtsbijstand aanvragen met het oog op het verkrijgen van een afschrift van processtukken. Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter van de raadkamer wanneer de zaak is vastgesteld voor de regeling van de rechtspleging, respectievelijk aan de voorzitter van de bevoegde kamer wanneer de betichte gedagvaard is of aan de voorzitter van de bevoegde kamer van het hof van beroep in geval van toepassing van artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering.

Het verzoek, schriftelijk opgesteld, getekend door de belanghebbende of zijn advocaat, wordt neergelegd ter griffie minstens 24 uur voor de zitting wanneer de zaak is vastgesteld en wordt behandeld op de eerstvolgende nuttige zitting van de bevoegde rechtsmacht. Het verzoek kan ook mondeling worden gedaan op de zitting van de rechtsmacht waarop de zaak is vastgesteld; in dat geval wordt melding

fié les pièces du procès dont une copie est souhaitée. L'examen de la demande d'assistance judiciaire a lieu en chambre du conseil. Seul doit être joint le certificat visé à l'article 676, 2°, ou, à défaut, la déclaration visée à l'article 676, 3°, ou, en cas d'impossibilité, une déclaration d'indigence. L'intéressé en personne ou représenté par son avocat et le ministère public entendus, le président compétent statue.

Le juge compétent peut accéder en tout ou en partie à la demande d'obtention d'une copie de pièces du procès ou rejeter cette demande. La décision est exécutoire nonobstant appel.

Seul est recevable l'appel de la décision du président de la chambre du conseil ou du président de la chambre compétente du tribunal correctionnel; il devra être interjeté dans les 24 heures du prononcé et être examiné par la chambre des mises en accusation dans les quinze jours de son interjection.

Le présent article ne s'applique pas aux affaires pénales relevant de la compétence du tribunal de police.»

Justification

Dans le prolongement des développements de la proposition de loi et compte tenu des termes de l'arrêt n° 19/95 du 2 mars 1995 de la Cour d'arbitrage, nous avons estimé, après une première discussion, qu'il convient non pas de modifier l'article 671, mais plutôt de définir une procédure spécifique pour l'obtention d'une copie de pièces du procès en matière pénale.

Si nous nous bornions à faire un ajout à l'article 671 et, partant, à l'article 672 du Code judiciaire, en y insérant les mots «copie de pièces du procès en matière pénale», il y aurait lieu d'appliquer la procédure d'assistance judiciaire telle qu'elle est prévue actuellement par le Code judiciaire. Il est clair que l'objectif n'est pas d'alourdir la procédure, mais il s'est avéré que l'on ne demande pas toujours ou, du moins, que l'on ne peut pas toujours demander copie de toutes les pièces du procès. Une sélection s'imposera dès lors, lorsqu'une partie demandera copie de l'ensemble du dossier, et cette sélection ne pourra être opérée que par le juge qui connaît le dossier, soit le président de la chambre du conseil, soit le président de la chambre correctionnelle compétente, soit le président de la chambre compétente de la cour d'appel.

Nous n'instaurons pas de la sorte une inégalité entre les parties; la décision relative à cette demande ne sera absolument pas prise à la lumière des éléments qui fondent l'examen quant au fond. Même au cas où

gemaakt op het zittingsblad van dit verzoek. Het verzoek specificeert de processtukken waarvan afschrift wordt gewenst. De behandeling van de vraag tot rechtsbijstand geschiedt in raadkamer. Enkel het getuigschrift bedoeld in artikel 676, 2° of bij ontstentenis, de verklaring bedoeld in artikel 676, 3° of bij onmogelijkheid, een verklaring van onvermogen, moet worden toegevoegd. De belanghebbende in persoon of vertegenwoordigd door zijn advocaat en het openbaar ministerie gehoord, beslist de bevoegde voorzitter.

De bevoegde rechter kan geheel of gedeeltelijk de vraag voor het verkrijgen van afschrift van processtukken inwilligen of verwerpen. De beslissing is uitvoerbaar niettegenstaande hoger beroep.

Hoger beroep is enkel mogelijk tegen de beslissing van de voorzitter van de raadkamer, respectievelijk de voorzitter van de bevoegde kamer van de correctionele rechtbank en moet worden ingesteld binnen vierentwintig uur na de uitspraak en door de kamer van inbeschuldigingstelling behandeld binnen vijftien dagen na het instellen van het hoger beroep.

Dit artikel is niet van toepassing op strafzaken waarvoor de politierechtbank bevoegd is.»

Verantwoording

In aansluiting op de toelichting bij het wetsvoorstel en in aanmerking nemende de termen van het arrest nr. 19/95 van 2 maart 1995 van het Arbitragehof wordt na een eerste bespreking geoordeeld dat niet in artikel 671 een wijziging moet worden aangebracht maar wel een specifieke procedure moet worden uitgestippeld voor het verkrijgen van afschrift van processtukken in strafzaken.

Ingeval zonder meer een uitbreiding zou worden gegeven aan artikel 671, en daarbij aansluitend ook aan artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek door in deze op te nemen het «afschrift van processtukken in strafzaken», zou de procedure van rechtsbijstand gevolgd worden zoals thans bepaald wordt door het Gerechtelijk Wetboek. Het is duidelijk niet de bedoeling de procedure te verzwaren maar anderzijds is ook gebleken dat niet altijd afschrift van alle processtukken wordt gevraagd of kan gevraagd worden. In die zin zal dus een selectie nodig zijn wanneer een partij afschrift vraagt van het gehele dossier en deze selectie kan alleen gemaakt worden door de rechter die het dossier kent, hetzij de voorzitter van de raadkamer, hetzij de voorzitter van de bevoegde correctionele kamer respectievelijk de voorzitter van de bevoegde kamer van het hof van beroep.

In deze wordt geen ongelijkheid ingebouwd tussen partijen; een beslissing met betrekking tot deze vraag wordt in geen dele genomen in het licht van de gegevens die grondslag zijn voor de behandeling ten

l'indigence constituerait un tel élément (comme dans les affaires d'abandon de famille ou d'indigence frauduleuse), une décision préalable relative à la demande d'assistance judiciaire en vue d'obtenir une copie de pièces du procès ne pourrait pas être interprétée comme une décision partielle pouvant toucher au fond de l'affaire. Le fait que l'on entende le ministère public n'a aucune influence, puisque l'avis ne peut concerner que la question du bien-fondé de ladite demande et que la décision n'est même pas opposable aux parties qui n'étaient pas concernées par l'examen de la demande. Comme la procédure en matière pénale qui est définie n'exclut pas la possibilité d'accorder une assistance judiciaire pour ce qui est des actes de procédure visés à l'article 671 (et que, conformément à l'article 672 du Code judiciaire, la même assistance judiciaire peut être demandée pour la partie civile et la partie civilement responsable), il y aura lieu de proposer un amendement visant à assurer un examen uniforme des demandes parallèles.

Cette double voie reste néanmoins ouverte, parce que lesdites demandes seront introduites à des moments différents. L'une concerne les actes de procédure ou copies et extraits de pièces au sens de l'article 671, et ce, en tout état de cause; l'autre, qui est visée à l'article 674bis (nouveau) proposé, concerne les copies en matière pénale et sera liée à l'ouverture de la possibilité de consulter le dossier (au moment de la fixation devant la chambre du conseil en vue du règlement de la procédure ou de l'examen au fond).

Nous modifions donc le texte de l'article 674bis (nouveau) dont nous proposons l'insertion:

— *en remplaçant les mots « le prévenu et la partie civile » par les mots « le prévenu, la partie civile et la partie civilement responsable » (cf. article 672 du Code judiciaire);*

— *en supprimant les mots « toutes les » entre les mots « copie de » et « pièces du procès ». En effet, il ne faudra pas demander copie de toutes les pièces du procès, mais il faudra spécifier de quelles pièces l'on demande copie;*

— *en remplaçant les mots « la procédure gratuite » par les mots « l'assistance judiciaire ». L'on pourrait considérer que le texte français est correct, mais il y a lieu de mettre le texte néerlandais en conformité avec la terminologie du livre premier de la partie IV du Code judiciaire. D'où le remplacement proposé en vue d'établir un parallélisme entre les procédures,*

— *en remplaçant les mots « une preuve de l'insolvabilité » par les mots « le certificat visé à l'article 676, 2°, du Code judiciaire, ou, à défaut, la déclaration visée à l'article 676, 3°, du même Code, ou, en cas d'impossibilité, une déclaration d'indigen-*

gronde. Zelfs indien het onvermogen een element zou zijn van de behandeling ten gronde (zoals in zaken van familieoverlating of bedrieglijk onvermogen) zal een voorafgaande beslissing met betrekking tot de vraag tot het verkrijgen van rechtsbijstand met het oog op afschrift van processtukken niet kunnen worden geïnterpreteerd als een vooringenomen beslissing die de grond zou kunnen raken. Het feit dat het Openbaar Ministerie gehoord wordt is daarbij zonder invloed vermits het advies enkel en alleen betrekking kan hebben op de gegrondheid van die welbepaalde vraag, en de beslissing zelfs niet tegenstelbaar is aan partijen die niet betrokken waren bij de behandeling van de vraag. Vermits naast de thans uitgestippelde procedure in strafzaken onverminderd rechtsbijstand kan worden verleend voor de proceshandelingen bedoeld in artikel 671 (en voor de burgerlijke partij en de burgerrechtelijk aansprakelijke partij diezelfde rechtsbijstand kan worden gevraagd overeenkomstig artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek) zal een amendement moeten worden ingediend om de gelijklopende vragen op een eenvormige wijze te zien behandelen.

Nochtans blijft de dubbele piste open omdat deze vragen zich op verschillende ogenblikken zullen stellen: de ene is bedoeld voor proceshandelingen of afschriften en uittreksels uit stukken zoals bedoeld in artikel 671 in elke stand van de procedure. De andere die nu bedoeld wordt door het nieuw artikel 674bis voor afschriften in strafzaken is een vraag die uiteraard gekoppeld is aan het ogenblik dat inzage in het dossier mogelijk wordt (bij de vaststelling voor de raadkamer voor regeling van de rechtspleging of voor de behandeling ten gronde).

In de tekst die nu herschreven wordt zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

— *naast de betichte en de burgerlijke partij wordt ook de burgerrechtelijk aansprakelijke partij opgenomen (cf. artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek);*

— *het woord « alle » wordt geschrapt vermits niet alle processtukken zullen moeten worden gevraagd maar daarentegen de stukken zullen moeten worden gespecificeerd;*

— *« kosteloze rechtspleging » moet vervangen worden door « rechtsbijstand »: in het Frans schijnt de tekst correct te zijn, maar in het Nederlands moet die in overeenstemming worden gebracht met de terminologie van Boek I van deel IV van het Gerechtelijk Wetboek;*

— *daar waar in de oorspronkelijke tekst sprake was van « enkel een bewijs van onvermogen » wordt nu, om een gelijklopende procedure uit te werken, een verwijzing gedaan naar de stukken bedoeld in artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek, maar wordt*

ce». Nous tenons également compte ainsi de l'éventualité où il n'y aurait pas moyen d'obtenir copie: le juge appréciera lui-même dans quelle mesure l'indigence est prouvée par les pièces produites;

— en précisant que la demande doit être introduite au plus tard 24 heures avant l'audience, et si possible plus tôt, étant donné qu'il est préférable que l'examen à l'audience ne soit retardé. Pour ce qui est des demandes verbales, la limite des 24 heures ne pourra donc pas être dépassée (cf. article 672 du Code judiciaire);

— en soulignant clairement qu'il faudra préciser, dans la demande, de quelles pièces du procès on souhaite obtenir une copie. C'est pourquoi nous ajoutons, au deuxième alinéa, les mots «le juge compétent peut accéder en tout ou en partie à la demande d'obtention d'une copie de pièces du procès ou rejeter cette demande».

Comme le juge décidera soit d'accéder à la demande soit de la rejeter en tout ou en partie, il devra fournir une motivation. Il va de soi que dans les dossiers très complexes, dans lesquels il y a plusieurs prévenus et plusieurs préventions, l'on n'autorise pas le retrait de parties du dossier ne concernant d'aucune manière le prévenu qui formule la demande en question (à moins qu'il puisse démontrer que certaines pièces d'autres parties du dossier le concernent également).

Le gouvernement dépose également un amendement, libellé comme suit (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/3, amendement n° 6):

«Remplacer cet article par la disposition suivante:

«Art. 2. — Dans le Code judiciaire est inséré un article 674bis, rédigé comme suit:

«Art. 674bis. — § 1er. En matière pénale, l'inculpé, la partie civilement responsable, la partie civile et la future partie civile peuvent demander l'assistance judiciaire en vue d'obtenir copie de pièces du dossier judiciaire.

§ 2. La requête est adressée selon le cas:

1° au président de la chambre du conseil ou de la chambre des mises en accusation lorsque l'affaire a été fixée pour le règlement de la procédure;

2° au tribunal de police ou au président de la chambre du tribunal correctionnel, lorsque l'inculpé est cité;

3° au président de la chambre de la cour d'appel qui connaît de l'action publique;

4° au président de la Cour d'assises.

Aucune requête ne peut être introduite auprès du tribunal correctionnel ni de la cour d'appel qui

terzelfdertijd de onmogelijkheid om deze te bekomen onder ogen genomen: de rechter zal zelf beslissen in hoeverre het onvermogen bewezen wordt door de stukken die worden voorgebracht;

— vermits het best is dat de behandeling ter zitting niet vertraagd wordt zou de vraag uiterlijk vierentwintig uur voor de zitting moeten worden gesteld en liefst vroeger; indien zij mondeling wordt gesteld dan is dit wel het laatste ogenblik waarop dit kan gedaan worden (cf. artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek);

— er wordt duidelijk onderstreept dat in het verzoek zal moeten worden gespecificeerd van welke processtukken men afschrift wenst. Daarom wordt in het tweede lid toegevoegd «de bevoegde rechter kan geheel of gedeeltelijk de vraag voor het verkrijgen van afschrift van processtukken inwilligen of verwerpen».

Vermits de rechter het verzoek zal inwilligen of geheel of gedeeltelijk verwerpen is het een beslissing die moet worden gemotiveerd: het is duidelijk dat in zeer ingewikkelde dossiers met verschillende betichten (en ook verschillende betichtingen) geen toestemming wordt verleend tot het lichten van delen van het dossier die in geen dele betrekking hebben op de betichte die het verzoek formuleert (tenzij hij kan aantonen dat bepaalde stukken uit andere delen van het dossier ook hem aanbelangen).

De Regering dient eveneens een amendement in, luidende (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/3, amendement nr. 6):

«Dit artikel vervangen door de volgende bepaling:

«Art. 2. — In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 674bis ingevoegd, luidend als volgt:

«Art. 674bis. — § 1. In strafzaken kunnen de verdachte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, de burgerlijke partij en de aanstaande burgerlijke partij om rechtsbijstand verzoeken met het oog op het verkrijgen van afschriften van stukken uit het gerechtelijk dossier.

§ 2. Het verzoek wordt al naar gelang van het geval gebracht:

1° voor de voorzitter van de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling wanneer de zaak is vastgesteld voor de regeling van de rechtspleging;

2° voor de politierechtbank of voor de voorzitter van de kamer van de correctionele rechtbank, wanneer de verdachte is gedagvaard;

3° voor de voorzitter van de kamer van het hof van beroep die van de strafvordering kennis neemt;

4° voor de voorzitter van het hof van assisen.

Er kan geen verzoek worden ingediend voor de correctionele rechtbank en voor het hof van beroep

connaissent de l'appel de l'action publique, sauf par celui à qui le bénéfice de l'assistance judiciaire a déjà été octroyé en première instance pour la délivrance de copies et qui souhaite introduire une requête portant sur les pièces ajoutées au dossier judiciaire après la première requête.

§ 3. Lorsque l'affaire a été fixée devant la chambre du conseil ou devant la chambre des mises en accusation en vue du règlement de la procédure, la demande d'assistance judiciaire relative à la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire est introduite, en ce qui concerne les parties citées ou appelées, au plus tard à l'audience, à peine de déchéance.

Le texte de l'alinéa 1er de ce paragraphe est reproduit dans la citation à comparaître devant la chambre du conseil ou la chambre des mises en accusation.

§ 4. Lorsque l'affaire a été portée sans ordonnance de renvoi devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel, ou, en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle, devant la cour d'appel, la demande d'assistance judiciaire en vue d'obtenir la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire doit être introduite, à peine de déchéance, selon le cas, dans les huit jours à dater du jour de la citation ou de la convocation.

Le texte de l'alinéa 1er de ce paragraphe est reproduit dans la citation ou l'appel.

§ 5. La future partie civile doit introduire sa requête, à peine de déchéance, sauf si elle est en mesure de démontrer de ne pas avoir eu connaissance à temps de cette audience, au plus tard cinq jours avant la première audience à laquelle la juridiction de jugement connaît de l'action publique.

§ 6. La requête écrite est signée par le requérant ou son avocat. Elle est déposée, selon le cas, à l'audience ou au greffe, ou bien envoyée au greffe par lettre recommandée à la poste. La date figurant sur le récépissé délivré par les services postaux fait office de date de dépôt. La requête verbale est, selon le cas, formulée à l'audience, et dans ce cas il est fait mention de cette requête sur la feuille d'audience, ou faite sous forme de déclaration au greffe; la déclaration enregistrée par le greffier est versée au dossier judiciaire.

La requête indique les pièces dont une copie est souhaitée. Il s'agit uniquement de pièces figurant dans le dossier au moment où la requête est introduite. À la requête sont ajoutés les documents mentionnés à l'article 676.

§ 7. L'examen de la demande d'assistance judiciaire visant à la délivrance de copies se déroule à huis

die in hoger beroep van de strafvordering kennis nemen, behoudens door degene die reeds in eerste aanleg de rechtsbijstand voor afschriften heeft verkregen en een verzoek wenst in te dienen met betrekking tot de stukken die na het eerste verzoek aan het dossier zijn toegevoegd.

§ 3. Wanneer de zaak voor de raadkamer of voor de kamer van inbeschuldigingstelling is vastgesteld met het oog op de regeling van de rechtspleging, wordt het verzoek om rechtsbijstand voor afgifte van afschriften uit het gerechtsdossier op straffe van verval, wat betreft de gedagvaarde of opgeroepen partijen, uiterlijk op de zitting ingediend.

De tekst van het eerste lid van deze paragraaf wordt in de oproeping tot verschijnen voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling vermeld.

§ 4. Wanneer de zaak zonder verwijzingsbeschikking voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank, dan wel, in geval van toepassing van artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, voor het hof van beroep wordt gebracht, wordt het verzoek om rechtsbijstand voor afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier, op straffe van verval, al naar gelang van het geval binnen acht dagen na de dagvaarding of de oproeping ingediend.

De tekst van het eerste lid van deze paragraaf wordt in de dagvaarding of oproeping vermeld.

§ 5. De aanstaande burgerlijke partij dient, op straffe van verval, behoudens wanneer zij kan aantonen niet tijdig kennis te hebben gehad van deze zitting, haar verzoek in ten laatste vijf dagen vóór de eerste zitting waarop het vonnisgerecht van de strafvordering kennis neemt.

§ 6. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker of zijn advocaat. Het wordt al naar gelang van het geval, ter zitting of ter griffie neergelegd, dan wel bij ter post aangetekende brief aan de griffie toegestuurd. De datum vermeld op het bewijs van afgifte van het verzoekschrift aan de postdienst geldt als datum van neerlegging. Het mondelinge verzoek wordt al naar gelang van het geval ter zitting gedaan, waarvan melding wordt gemaakt op het zittingsblad, of bij verklaring ingediend ter griffie; de door de griffier opgenomen verklaring wordt bij het gerechtsdossier gevoegd.

Het verzoek vermeldt de stukken waarvan afschrift wordt gewenst. Het gaat alleen om stukken die voorkomen in het gerechtsdossier op het tijdstip waarop het verzoek wordt ingediend. Bij het verzoek worden de stukken gevoegd die in artikel 676 worden vermeld.

§ 7. De behandeling van het verzoek om rechtsbijstand voor afschriften geschiedt met gesloten deuren.

clos. Il a lieu lors de la prochaine audience utile lorsque la requête est déposée ou faite au greffe, ou lors de l'audience à laquelle le juge connaît de l'action publique lorsque la requête y est formulée verbalement.

Le président ou le juge statue après que le requérant ou son avocat ainsi que le ministère public ont été entendus ou ont eu l'opportunité de l'être.

Le président ou le juge peut rejeter la demande ou y accéder en tout ou en partie. Dans sa décision, le président ou le juge indique les pièces pour lesquelles il autorise la délivrance de copies sous le régime de l'assistance judiciaire. Il ne peut le faire que pour les pièces pour lesquelles la demande d'assistance judiciaire est introduite.

§ 8. Toute personne dont la requête a été acceptée en tout ou en partie peut introduire une requête concernant des pièces ajoutées au dossier judiciaire après le moment de la requête à laquelle se réfère la décision visée au § 7.

La requête est introduite, à peine de déchéance, au plus tard cinq jours avant l'audience de la juridiction de jugement.

Lorsqu'à l'issue du délai visé à l'alinéa 2 de nouvelles pièces sont ajoutées au dossier judiciaire, le greffier délivre gratuitement une copie desdites pièces aux parties qui ont déjà bénéficié antérieurement de l'assistance judiciaire en ce qui concerne la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire.

§ 9. La décision du juge relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale n'est pas susceptible d'opposition. L'appel peut être introduit par le demandeur ou par le ministère public dans un délai de 24 heures, lequel commence à courir à partir du prononcé du jugement.

L'appel est interjeté auprès du greffe de la juridiction qui a rendu la décision. Les règles applicables en matière pénale doivent être observées.

Il doit être examiné dans les quinze jours de son introduction:

1° par la chambre du conseil en cas d'appel de la décision du tribunal de police;

2° par la chambre des mises en accusation en cas d'appel de la décision de la chambre du conseil ou du tribunal correctionnel.

§ 10. La procédure relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale ne peut retarder le cours normal de l'action publique.

Dit geschiedt op de eerstvolgende nuttige zitting wanneer het verzoek is neergelegd of gedaan ter griffie, of op de zitting waarop de rechter van de strafvordering kennis neemt wanneer het verzoek mondeling ter zitting wordt gedaan.

De voorzitter of de rechter beslist nadat de verzoeker of zijn advocaat en het openbaar ministerie zijn gehoord of daartoe de gelegenheid hebben gekregen.

De voorzitter of de rechter kan het verzoek verwerpen of het gedeeltelijk dan wel geheel inwilligen. In zijn beslissing wijst de voorzitter of de rechter de stukken aan waarvoor hij rechtsbijstand voor afschriften toestaat. Hij kan dit alleen doen met betrekking tot de stukken waarvoor het verzoek om rechtsbijstand voor afschriften is ingediend.

§ 8. Degene van wie het verzoek geheel of gedeeltelijk is ingewilligd kan een verzoek indienen betreffende stukken die aan het gerechtsdossier zijn toegevoegd na het tijdstip van het verzoek waarop de beslissing bedoeld in § 7 betrekking heeft.

Het verzoek wordt op straffe van verval ingediend ten laatste vijf dagen voor de zitting van het vonnisgerecht.

Wanneer na afloop van de termijn bedoeld in het tweede lid nieuwe stukken aan het gerechtsdossier worden toegevoegd, geeft de griffier kosteloos een afschrift van deze stukken af aan de partijen aan wie voorheen reeds rechtsbijstand voor het verkrijgen van stukken uit het gerechtsdossier is verleend.

§ 9. De beslissing van de rechter inzake rechtsbijstand voor afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken is niet voor verzet vatbaar. Het hoger beroep kan door de verzoeker of het openbaar ministerie worden ingesteld binnen een termijn van vierentwintig uren die begint te lopen vanaf de uitspraak.

Het hoger beroep wordt ingesteld bij de griffie van het gerecht dat de beslissing heeft gewezen. De regels in de strafzaken moeten worden in acht genomen.

Het wordt binnen vijftien dagen na het instellen ervan behandeld:

1° door de raadkamer in geval van hoger beroep tegen de beslissing van de politierechtbank;

2° door de kamer van inbeschuldigingstelling in geval van hoger beroep tegen de beslissing van de raadkamer of de correctionele rechtbank.

§ 10. De rechtspleging betreffende de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken mag de normale berechting van de strafvordering niet vertragen.

L'appel et le pourvoi en cassation contre la décision du juge relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale ne peuvent retarder l'action publique.

Justification

De l'amendement de l'auteur de la proposition de loi (Doc. Sénat, 17-2, 1995-1996) est repris le principe qui veut prévoir des règles particulières concernant l'assistance judiciaire relative à la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale.

Les textes proposés ne modifient pas les dispositions légales relatives au droit d'obtenir copie de pièces du dossier, à savoir l'article 1380 du Code judiciaire et l'article 125 de l'arrêté royal du 28 décembre 1950 portant règlement général sur les frais de justice en matière répressive. L'octroi de l'assistance judiciaire en matière de délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire n'implique pas que l'autorisation d'obtenir ces copies soit accordée. En d'autres termes, le juge qui octroie l'assistance judiciaire ne se substitue pas au procureur général. Il ne peut être fait usage de l'assistance judiciaire que lorsque l'intéressé a reçu préalablement l'autorisation d'obtenir des copies.

Les règles concernant l'autorisation d'obtenir des copies octroyées par le procureur-général valent pour les parties mais également pour les tiers. La future partie civile, à l'instar des autres parties intéressées, peut faire usage de l'assistance judiciaire dès que le procureur général lui a donné l'autorisation de demander des copies.

Contrairement aux dispositions qui figurent dans les amendements de l'auteur de la proposition de loi, le juge du tribunal de police peut, en vertu du principe de l'égalité constitutionnelle des droits des justiciables, également statuer sur une demande d'assistance judiciaire en vue d'obtenir des copies.

L'indigent qui bénéficie du droit de copie ou la future partie civile peut introduire une demande d'assistance judiciaire pour les pièces qu'il énumère dans sa requête. Lorsque le juge accède à cette requête, en tout ou en partie, il le fait pour ces pièces.

Lorsque l'instruction judiciaire est requise, la requête doit être introduite, à peine de déchéance, au plus tard lors de l'audience de la juridiction d'instruction fixant la procédure. Le président de cette juridiction d'instruction statue lors de cette audience sur la requête visant à l'assistance judiciaire relative à l'obtention de copies. Si la juridiction de jugement est saisie sans décision de renvoi, la

Hoger beroep en voorziening in cassatie tegen de beslissing van de rechter inzake rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken schorsen de berechting van de strafvordering niet.

Verantwoording

Uit het amendement van de auteur van het wetsvoorstel (Gedr. St., 17-2, 1995-1996) wordt het beginsel overgenomen in bijzondere regelen te voorzien inzake rechtsbijstand voor het verkrijgen van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken.

De voorgestelde teksten wijzigen de wettelijke bepalingen betreffende het recht op afschriften van stukken uit het dossier niet, zijnde artikel 1380 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 125 van het koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende het algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken. Het verlenen van rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier impliceert niet dat toelating voor het bekomen van die afschriften wordt gegeven, m.a.w. de rechter die de rechtsbijstand verleent, treedt niet in de plaats van de procureur-generaal. Van de rechtsbijstand kan maar gebruik worden gemaakt wanneer aan de betrokkene vooraf toestemming is gegeven voor het verkrijgen van afschriften.

De regelen betreffende de toelating voor het verkrijgen van afschriften die door de procureur-generaal wordt gegeven, gelden ten aanzien van de partijen, maar ook voor derden. De aanstaande burgerlijke partij kan, zoals de andere betrokkenen, van de rechtsbijstand gebruik maken zodra de procureur-generaal haar toelating heeft gegeven afschriften te bestellen.

In tegenstelling met het bepaalde in de amendementen van de auteur van het wetsvoorstel kan, omwille van de regel van de grondwettelijke gelijkheid van rechten van de rechtsonderhorigen, ook de rechter in de politierechtbank over een verzoek om rechtsbijstand voor afschriften oordelen.

De minvermogende partij die recht op afschrift heeft of de aanstaande burgerlijke partij kunnen een verzoek om rechtsbijstand indienen voor de stukken die hij in zijn verzoek opsomt. Indien de rechter het verzoek, geheel of gedeeltelijk, inwilligt, doet hij dit voor die stukken.

Wanneer gerechtelijk onderzoek is gevorderd, moet het verzoek worden ingediend op straffe van verval uiterlijk op de zitting van het onderzoeksgerecht tot regeling van de rechtspleging. De voorzitter van dat onderzoeksgerecht oordeelt op die zitting over de rechtsbijstand voor afschriften. Ingeval het vonnisgerecht zonder verwijzingsbeslissing is geadieerd, kan het verzoek uiterlijk acht dagen na de

demande peut être introduite au plus tard huit jours après la date de la citation ou de l'appel. La future partie civile peut introduire sa demande jusqu'à cinq jours avant l'audience de la juridiction de jugement, sauf si elle peut démontrer qu'elle n'a pas eu connaissance de cette audience et qu'elle ne pouvait raisonnablement supposer qu'une telle audience était proche.

Les délais de déchéance pour l'introduction de la requête sont adaptés à la procédure en matière d'action publique. On s'est inspiré pour déterminer ces délais de l'article 91 du Code judiciaire.

Toute personne bénéficiant déjà de l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies peut introduire une demande concernant des pièces ajoutées au dossier après l'introduction de sa première requête. La demande d'assistance judiciaire concernant les pièces ajoutées au dossier ne peut toutefois être introduite que jusqu'à un moment déterminé. Il est délivré gratuitement à cette personne copie des pièces qui ont été ajoutées au dossier par la suite. Ceci vaut pour les pièces qui sont ajoutées aussi bien par le ministère public que par d'autres parties.

L'appel est possible sauf contre les décisions relatives à l'assistance judiciaire en matière de délivrance de copies rendues par les juges dont les décisions concernant l'action publique n'entrent pas en ligne de compte pour ce recours.

Une disposition inspirée du texte de l'article 814 du Code judiciaire figure au présent amendement, afin d'éviter que l'action publique ne soit retardée par la procédure relative à l'assistance judiciaire pour les copies. En outre, il est stipulé que l'on ne peut faire opposition contre la décision du juge et que l'appel ou le pourvoi en cassation n'est pas suspensif (voyez l'art. 683 du même Code). Le juge peut faire application de l'article 669 du Code judiciaire pour contraindre le demandeur auquel il accorde l'assistance judiciaire, à déposer une somme entre les mains du receveur de l'enregistrement. Pour ce faire, il tient compte des revenus du demandeur. Conformément à l'article 684 du même Code, le greffier notifie la décision au receveur qui, à son tour, prévient le greffier dès que la consignation est faite. Ceci est un moyen d'éviter que le demandeur ne mette à exécution à la légère la décision qui lui accorde l'assistance judiciaire et ne paie pas les droits d'expédition au cas où il serait débouté en appel.

Un membre propose de prendre pour base de la discussion l'amendement du Gouvernement qui reprend en les sériant les idées contenues dans l'amendement de M. Erdman. La commission s'accorde avec cette suggestion.

Lors de l'examen de l'amendement du Gouvernement, diverses modifications, portant essentiellement sur la forme du texte, y ont été apportées.

dagvaarding of oproeping worden gedaan. De aanstaande burgerlijke partij mag haar verzoek indienen tot vijf dagen voor de zitting van het vonnisgerecht, behoudens wanneer zij kan aantonen geen kennis te hebben gehad van deze zitting en ook redelijkerwijze geen vermoeden kan hebben gehad dat zo'n zitting nakend was.

De vervaltermijnen voor het indienen van het verzoek zijn aangepast aan de rechtspleging inzake de strafvordering. De inspiratiebron daarvoor is artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek.

Het is voor degene die reeds de rechtsbijstand voor afschriften heeft bekomen mogelijk een verzoek in te dienen betreffende de stukken die na zijn eerste verzoek aan het dossier zijn toegevoegd. Het verzoek om rechtsbijstand betreffende de toegevoegde stukken kan evenwel maar tot op een bepaald tijdstip worden ingediend. Van de stukken die daarna aan het dossier worden toegevoegd, wordt aan die persoon kosteloos een afschrift gegeven. Dit geldt zowel voor de stukken die nog bijgebracht worden door het openbaar ministerie als door andere partijen.

Hoger beroep is mogelijk, maar uiteraard niet tegen de beslissingen inzake rechtsbijstand voor afschriften gewezen door rechters van wie de beslissingen betreffende de strafvordering niet voor dit rechtsmiddel in aanmerking komen.

Teneinde te verhinderen dat de berechting van de strafvordering wordt vertraagd door de rechtspleging inzake rechtsbijstand voor afschriften, wordt een bepaling opgenomen die door de tekst van artikel 814 van het Gerechtelijk Wetboek is geïnspireerd. Evenzo wordt bepaald dat tegen de beslissing van de rechter niet in verzet kan worden gekomen en dat het hoger beroep of voorziening in cassatie niet schorst (zie art. 683 van hetzelfde Wetboek). De rechter kan artikel 669 van het Gerechtelijk Wetboek toepassen om de verzoeker aan wie hij rechtsbijstand verleent te verplichten een som in handen van de ontvanger van registratie te storten. Hiermee houdt hij rekening met de inkomsten van de verzoeker. Overeenkomstig artikel 684 van hetzelfde Wetboek geeft de griffier kennis van de beslissing aan de ontvanger die op zijn beurt de griffier verwittigt zodra de consignatie heeft plaatsgehad. Dit is een middel om te vermijden dat de verzoeker lichtzinnig de beslissing die hem rechtsbijstand toestaat ten uitvoer legt en de uitgifterechten niet betaalt ingeval hij in hoger beroep wordt afgewezen.

Een lid stelt voor als basis voor de discussie het regeringsamendement te nemen, waarin de ideeën uit het amendement van de heer Erdman overgenomen en gegroepeerd worden. De commissie gaat akkoord met dit voorstel.

Tijdens de bespreking worden diverse wijzigingen, voornamelijk met betrekking tot de vorm van de tekst, aangebracht in het regeringsamendement.

Au terme de la discussion de l'article 2, ces diverses corrections ont été reprises dans un amendement récapitulatif de MM. Erdman et Lallemand (voir *infra*, p. 38 et suivantes, Doc. parl., Sénat, n° 1-17/4, amendement n° 9):

Article 674*bis*, § 1er

Un membre s'interroge sur la notion de «future partie civile». Cette notion est-elle juridiquement définie, et son usage est-il adéquat en l'occurrence?

En effet, si l'on se trouve déjà dans le cadre d'une instruction, on peut se constituer partie civile sans frais.

L'auteur de la proposition de loi à l'examen répond que, tout d'abord, une «future partie civile» est concevable dans le cadre d'une procédure d'assises, où elle ne peut se constituer préalablement, sous peine de ne pouvoir être entendue devant la cour.

Le texte utilise une terminologie générale, qui englobe aussi les autres juridictions.

Ainsi qu'il résulte des développements précédant la proposition, et de la justification de l'amendement:

1° ce sont les parties qui ont le droit de consulter le dossier qui sont en mesure d'indiquer de quelles pièces elles souhaitent obtenir copie: il s'agit de l'inculpé, de la partie civilement responsable et de la partie civile, mais non la future partie civile qui, à ce moment, n'a pas encore accès au dossier;

2° ceci doit être combiné avec l'article 125 du Tarif criminel, selon lequel le procureur général peut autoriser certaines parties à consulter le dossier.

Les termes «future partie civile» paraissent être les plus adéquats. On pourrait aussi parler de la partie «qui a l'intention de se constituer partie civile», ce qui revient au même.

Cette future partie civile peut faire usage de l'article 125 précité, le contrôle du procureur général constituant un premier filtre.

La décision du juge qui statuera sur la demande de copies sera le second.

Un membre souligne qu'il faut éviter que n'importe qui demande à prendre copie de pièces. L'on connaît les manœuvres de certains qui, notamment en matière de délits financiers, cherchent à prendre connaissance du dossier pour s'en servir ultérieurement dans le cadre de campagnes publiques.

Na de bespreking van artikel 2 worden deze verbeteringen opgenomen in een samenvattend amendement van de heren Erdman en Lallemand (zie *infra*, blz. 38 en volgende, Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/4, amendement nr. 9):

Artikel 674*bis*, § 1

Een lid heeft vragen bij het begrip «aanstaande burgerlijke partij». Is dit begrip juridisch onderbouwd en wordt het in dit geval wel juist gebruikt?

Wanneer er reeds sprake is van een onderzoek, kan men zich immers kosteloos burgerlijke partij stellen.

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt dat een «aanstaande burgerlijke partij» wel degelijk denkbaar is in het kader van een assisenprocedure, waar men zich niet vooraf burgerlijke partij kan stellen, op straffe van niet gehoord te worden vóór het hof van assisen.

In de tekst wordt gebruik gemaakt van een algemene terminologie, die ook geldt voor de andere rechtscolleges.

Uit de toelichting bij het wetsvoorstel en de verantwoording van het amendement blijkt het volgende:

1° enkel de partijen die het recht op inzage van het dossier hebben, zijn in staat te beslissen van welke stukken zij een afschrift wensen, dat wil zeggen de verdachte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij en de burgerlijke partij, maar niet de aanstaande burgerlijke partij die op dat ogenblik nog geen toegang heeft tot het dossier;

2° dit moet gecombineerd worden met artikel 125 van het tarief in strafzaken, waarin wordt bepaald dat de procureur-generaal aan bepaalde partijen de toestemming kan verlenen het dossier in te zien.

De woorden «aanstaande burgerlijke partij» lijken dan ook de meest toepasselijke te zijn. Men zou het ook kunnen hebben over de partij «die voornemens is zich burgerlijke partij te stellen», wat op hetzelfde neerkomt.

Deze aanstaande burgerlijke partij kan zich beroepen op het voornoemde artikel 125, waarbij de controle door de procureur-generaal reeds een eerste «filter» vormt.

De beslissing van de rechter die uitspraak doet over het verzoek om afschriften is de tweede.

Een lid onderstreept dat voorkomen moet worden dat om het even wie afschriften van de stukken kan vragen. Voornamelijk bij financiële misdrijven zijn er personen die proberen kennis te nemen van het dossier om er vervolgens gebruik te maken in openbare campagnes.

Il faut que le texte indique clairement que seuls ceux qui ont un intérêt à se constituer partie civile peuvent demander copie de pièces.

L'auteur de la proposition de loi répond qu'il n'a jamais été un chaud partisan de la formule très large de l'article 63 du Code d'instruction criminelle, selon lequel toute personne se prétendant victime d'un préjudice peut se constituer partie civile.

L'intention première de l'intervenant était de reprendre explicitement, au § 1er de l'article, l'autorisation prévue par l'article 125 du Tarif criminel, contenu dans l'arrêt royal du 28 décembre 1950.

Après réflexion, le Gouvernement a estimé préférable d'en faire mention dans la justification (voir l'alinéa 2 de celle-ci).

La préoccupation du précédent intervenant est donc rencontrée par le contrôle exercé par le procureur général. C'est à lui d'apprécier si la demande paraît fondée.

Un précédent intervenant rappelle que la demande est formulée à un moment où l'instruction ou l'information est terminée. Dès lors, un dossier existe déjà, sur la base duquel on peut déterminer qui pourrait éventuellement s'estimer préjudicié.

Ne pourrait-on dès lors utiliser plutôt la formule suivante: «Toute partie qui, sur base du dossier, pourrait être préjudiciée ...»?

Un autre membre se rallie à cette observation. Les termes «future partie civile» sont très ambigus. Ils donnent l'impression que le personne qui fait usage de ce droit aurait en quelque sorte l'obligation de se constituer ultérieurement partie civile.

Quant aux termes «sur base du dossier», ils supposent que l'on puisse trouver dans le dossier un élément auquel rattacher la demande.

Il est fait remarquer que cela se justifie par le fait qu'à défaut d'un tel élément, l'accès au dossier ne sera pas autorisé sur base de l'article 125.

Sur proposition de MM. Erdman et Lallemand (voir *infra*, leur amendement n° 9), la commission décide, au § 1er de l'article 674*bis* proposé, de remplacer les mots «la future partie civile» par les mots «toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice».

Une correction similaire est apportée au § 5 du même article.

Article 674*bis*, § 2

L'auteur de la proposition souligne que le 1° de ce paragraphe mentionne la chambre des mises en accu-

Het is absoluut noodzakelijk dat de tekst duidelijk bepaalt dat enkel degenen die er belang bij hebben zich burgerlijke partij te stellen, een afschrift van de stukken kunnen vragen.

De indiener van het wetsvoorstel antwoordt dat hij nooit echt voorstander is geweest van de zeer brede formulering van artikel 63 van het Wetboek van Strafvordering, dat bepaalt dat ieder die beweert benadeeld te zijn, zich burgerlijke partij kan stellen.

De aanvankelijke bedoeling van spreker was in § 1 van het artikel expliciet de toestemming op te nemen waarvan sprake is in artikel 125 van het Tarief in strafzaken, opgenomen in het koninklijk besluit van 28 december 1950.

Na rijp beraad verkoos de Regering ernaar te verwijzen in de verantwoording (zie § 2).

De controle die de procureur-generaal uitoefent komt dus tegemoet aan de bezorgdheid van de vorige spreker. Het is de procureur-generaal die uitmaakt of het verzoek gefundeerd lijkt.

Een vorige spreker herinnert eraan dat het verzoek wordt ingediend op een moment waarop het gerechtelijk onderzoek of het opsporingsonderzoek afgerond zijn. Dat wil zeggen dat reeds een dossier is samengesteld, waaruit kan worden afgeleid wie zich eventueel als benadeelde partij kan opstellen.

Zou het dan niet beter zijn om veeleer de volgende formulering te gebruiken: «Elke partij die, op grond van het dossier, benadeeld zou kunnen zijn...»?

Een ander lid sluit zich aan bij deze opmerking. De woorden «aanstaande burgerlijke partij» zijn zeer dubbelzinnig. De indruk wordt gewekt dat ieder die gebruik maakt van dit recht, als het ware verplicht zou zijn zich daarna ook burgerlijke partij te stellen.

De zinsnede «op grond van het dossier» gaat er dan weer van uit dat men in het dossier een element kan vinden om het verzoek te staven.

Er wordt op gewezen dat dit te verantwoorden is omdat bij gebrek aan zo'n element de toegang tot het dossier zal worden geweigerd op basis van artikel 125.

Op voorstel van de heren Erdman en Lallemand (zie *infra*, amendement nr. 9) besluit de commissie in § 1 van het voorgestelde artikel 674*bis*, de woorden «de aanstaande burgerlijke partij» te vervangen door de woorden «ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel».

Deze verbetering wordt al aangebracht in § 5 van hetzelfde artikel.

Artikel 674*bis*, § 2

De indiener van het voorstel onderstreept dat in het 1° van deze paragraaf de kamer van inbeschuldi-

sation parce qu'il se peut que ce soit cette juridiction qui connaisse du règlement de la procédure, par exemple en cas de privilège de juridiction, ou si la chambre du conseil décide de ne pas renvoyer l'affaire au tribunal correctionnel.

Au 2°, et contrairement à ce que prévoyait la proposition initiale, qui excluait explicitement le tribunal de police, cette dernière juridiction est visée dans le texte, parce qu'elle est maintenant chargée de l'important contentieux des affaires de roulage, et afin d'éviter toute violation du principe de non-discrimination, qui pourrait être invoquée devant la Cour d'arbitrage.

Au 3°, il est question de la cour d'appel, statuant non en tant qu'instance d'appel, mais en premier et dernier ressort, en vertu d'un privilège de juridiction.

Dans la proposition initiale, on visait du reste expressément les articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle.

Quant au dernier alinéa du § 2, il précise que la cour d'appel n'intervient pas en degré d'appel, sauf si une demande de copies a déjà été formulée en première instance.

Compte tenu de ces précisions, il est proposé, au 3°, de biffer les mots «qui connaît de l'action publique». La commission se rallie à cette suggestion.

Au dernier alinéa du § 2, les mots «portant sur les» sont remplacés par les mots «tendant à obtenir copies des».

Un membre renvoie au projet de loi relatif à la réforme de la procédure pénale, dit «projet Franchimont», qui contient des dispositions relatives à l'accès au dossier dans le cadre de l'instruction.

La disposition à l'examen pourrait-elle être appliquée dans ce contexte ?

L'auteur de la proposition rappelle qu'il existe une différence fondamentale entre droit d'accès au dossier et assistance judiciaire en vue d'en obtenir copie.

Le droit d'accès prévu par le projet Franchimont n'implique pas nécessairement droit d'obtenir copie, car on se heurte, dans ce contexte, au principe de l'instruction secrète.

Ainsi en va-t-il par exemple, d'une personne se trouvant en détention préventive.

Le ministre précise que le projet Franchimont n'évoque la question de la copie qu'en ce qui concerne la remise de la copie des auditions.

gingstelling genoemd wordt omdat dit rechtscollege zich soms moet uitspreken over de regeling van de rechtspleging, bijvoorbeeld in geval van voorrecht van rechtsmacht of wanneer de raadkamer beslist dat de zaak niet naar de correctionele rechtbank wordt verwezen.

In tegenstelling tot het oorspronkelijke voorstel, dat de politierechtbank uitdrukkelijk uitsloot, wordt deze rechtbank in het 2° van de tekst wel genoemd, niet alleen omdat zij momenteel belast is met de talrijke geschillen rond verkeerszaken, maar ook om te voorkomen dat het beginsel van de gelijkheid wordt geschonden, wat aanleiding kan geven tot het instellen van beroep voor het Arbitragehof.

In het 3° is er sprake van het hof van beroep dat niet als beroepsinstantie maar in eerste en laatste aanleg uitspraak doet krachtens een voorrecht van rechtsmacht.

In het oorspronkelijk voorstel doelde men overigens uitdrukkelijk op de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van strafvordering.

In het laatste lid van § 2 wordt verduidelijkt dat het hof van beroep niet optreedt als beroepsinstantie, behalve wanneer het verzoek om afschriften reeds werd ingediend in eerste aanleg.

Rekening houdend met deze verduidelijkingen wordt voorgesteld in het 3° de woorden «die van de strafvordering kennis neemt» te schrappen. De commissie sluit zich aan bij dit voorstel.

In het laatste lid van § 2 worden de woorden «met betrekking tot» vervangen door de woorden «om een afschrift te verkrijgen van».

Een lid verwijst naar het wetsontwerp tot hervorming van de strafrechtspleging, het zogenoemde «ontwerp-Franchimont», dat bepalingen bevat betreffende de toegang tot het dossier in het kader van het gerechtelijk onderzoek.

Kan deze bepaling worden toegepast in die context ?

De indiener van het voorstel herinnert eraan dat er een fundamenteel onderscheid bestaat tussen het recht op inzage in het dossier en de rechtsbijstand met het oog op het verkrijgen van een afschrift ervan.

Het inzagerecht waarin het ontwerp-Franchimont voorziet, impliceert niet noodzakelijk het recht om een kopie te verkrijgen want zoiets staat haaks op het principe van het geheim van het onderzoek.

Dat is bijvoorbeeld het geval bij iemand die zich in voorlopige hechtenis bevindt.

De minister verduidelijkt dat het ontwerp-Franchimont slechts handelt over het probleem van het afschrift in de context van de overhandiging van het afschrift van de verhoren.

Article 674*bis*, § 3

À propos du second alinéa de ce paragraphe, l'auteur de la proposition précise que l'on a voulu informer les parties. L'on s'est inspiré plus particulièrement de l'article 91 du Code judiciaire, qui prévoit que les parties sont averties de ce qu'elles doivent demander le renvoi devant une chambre à trois juges.

De même, selon la disposition à l'examen, les parties sauront, en recevant leur citation, à quel moment elles peuvent formuler leur demande d'assistance judiciaire, le délai étant prévu «à peine de déchéance», pour éviter tout retard dans le traitement de l'affaire.

Il est proposé de formuler comme suit la fin de l'alinéa 1er du § 3: «... est introduite, à peine de déchéance, en ce qui concerne les parties citées ou appelées, au plus tard à la première audience».

Un membre observe que le système mis sur pied risque d'avoir un effet négatif sur l'arriéré judiciaire.

Est-il nécessaire de prévoir la possibilité d'introduire la demande jusqu'à la première audience?

L'auteur de la proposition rappelle que certaines citations sont signifiées avec un délai inférieur à huit jours.

Si la procédure normale était toujours suivie, c'est-à-dire une citation à dix jours devant la chambre du conseil, on pourrait envisager une autre solution.

Cependant, lorsqu'il s'agit de détenus, on cite généralement à trois jours. La date ultime pour introduire la demande doit donc bien être celle de la première audience.

Article 674*bis*, § 4

Au premier alinéa de ce paragraphe, il est proposé de placer plutôt les mots «en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle» après les mots «devant la cour d'appel».

En outre, les mots «selon le cas» et «du jour» devraient être supprimés.

La commission se rallie à ces suggestions.

Au second alinéa, les mots «l'appel» sont remplacés par les mots «la convocation».

Artikel 674*bis*, § 3

Volgens de indiener van het voorstel is de bedoeling van het tweede lid van deze paragraaf de partijen te informeren. Men heeft zich in het bijzonder laten leiden door artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek dat bepaalt dat de partijen ervan op de hoogte gebracht worden dat zij de verwijzing naar een kamer met drie rechters moeten vragen.

Wanneer de partijen hun dagvaarding ontvangen, zullen zij ook weten op welk ogenblik zij hun verzoek om rechtsbijstand kunnen formuleren, daar de termijn bepaald wordt «op straffe van verval» ten einde vertraging van de behandeling van de zaak te verhinderen.

Voorgesteld wordt het slot van het eerste lid van § 3 als volgt te formuleren: «... wordt het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften uit het gerechtsdossier op straffe van verval, wat betreft de gedagvaarde of opgeroepen partijen, uiterlijk op de eerste zitting ingediend.»

Een lid merkt op dat de uitgewerkte regeling nadelige gevolgen dreigt te hebben voor de achterstand bij de gerechten.

Is het nodig te bepalen dat het verzoek uiterlijk op de eerste zitting mag worden ingediend?

De indiener van het voorstel herinnert eraan dat sommige dagvaardingen betekend worden met een termijn van minder dan acht dagen.

Indien steeds de normale procedure werd gevolgd, dit wil zeggen een dagvaarding binnen tien dagen voor de raadkamer, dan zou een andere oplossing kunnen worden overwogen.

Wanneer het evenwel om aangehouden personen gaat, dagvaardt men gewoonlijk binnen drie dagen. De uiterste datum om het verzoek in te dienen moet dus wel de dag van de eerste zitting zijn.

Artikel 674*bis*, § 4

Voorgesteld wordt in de Franse tekst van het eerste lid van deze paragraaf de woorden «en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle» na de woorden «devant la cour d'appel» te plaatsen.

Daarenboven dienen de woorden «al naargelang van het geval» en in de Franse tekst de woorden «du jour» te vervallen.

De commissie is het met deze voorstellen eens.

In het tweede lid worden in de Franse tekst de woorden «l'appel» vervangen door de woorden «la convocation».

Article 674bis, § 5

Une correction analogue à celle apportée au § 1er doit être apportée à ce paragraphe, dont la formulation est par ailleurs modifiée comme suit :

« § 5. Sauf si elle peut établir qu'elle n'a pas été informée en temps utile, toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice, doit introduire sa requête, à peine de déchéance, au plus tard cinq jours avant la première audience à laquelle la juridiction de jugement connaît de l'action publique. »

L'auteur de la proposition souligne que cette disposition vise le cas suivant : une partie n'a pas été convoquée, au sens du § 4, ni citée, puisqu'à ce stade, elle n'est pas encore partie civile.

Il s'agit donc de ce que le texte appelait une « future partie civile ». La pratique démontre que, dans certains cas, les personnes intéressées ne sont averties de la date de l'audience qu'en dernière minute, et qu'elles ne savent pas dans quelle mesure elles peuvent se constituer partie civile.

Le texte veut donc porter remède à cette difficulté, sans pour autant retarder la procédure.

Le ministre souligne que l'on impose à la « future partie civile » l'administration d'une preuve négative, ce qui n'est guère aisé.

Article 674bis, § 6

La formulation de la dernière phrase de l'alinéa 1er de ce paragraphe est modifiée comme suit :

« La requête verbale est formulée à l'audience, et il en est fait mention sur la feuille d'audience; elle peut aussi être faite sous forme de déclaration au greffe. La déclaration enregistrée par le greffier est versée au dossier judiciaire. »

Il est précisé que la requête écrite n'est soumise à aucune exigence particulière de forme.

Le formulation du second alinéa du § 6 est modifiée comme suit :

« Le requérant indique les pièces dont il demande la copie. Seule peut être sollicitée la copie de pièces figurant dans le dossier au moment du dépôt de la requête. »

Les documents mentionnés à l'article 676 sont joints à la requête. »

Un membre demande quelle est la sanction applicable lorsque les documents mentionnés à l'article 676 ne sont pas joints à la requête.

Artikel 674bis, § 5

In deze paragraaf wordt een soortgelijke verbetering aangebracht als in § 1. Paragraaf 5 wordt als volgt gewijzigd :

« § 5. Behoudens indien hij kan aantonen dat hij niet tijdig in kennis is gesteld, moet ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, op straffe van verval zijn verzoekschrift indien uiterlijk vijf dagen vóór de eerste zitting waarop het vonnisgerecht kennis neemt van de strafverordening. »

De indiener van het voorstel onderstreept dat deze bepaling het volgende geval beoogt : een partij werd niet opgeroepen in de zin van § 4, noch gedagvaard aangezien die partij zich in dit stadium nog geen burgerlijke partij heeft gesteld.

Het gaat dus om wat in de tekst een « aanstaande burgerlijke partij » werd genoemd. De praktijk toont aan dat de betrokkenen in sommige gevallen pas op het laatste ogenblik op de hoogte worden gebracht van de zittingsdatum en dat zij niet weten of zij zich burgerlijke partij kunnen stellen.

De tekst wil dit probleem dus verhelpen zonder evenwel de rechtspleging te vertragen.

De minister onderstreept dat men de « aanstaande burgerlijke partij » verplicht een negatief bewijs voor te leggen, wat allermint gemakkelijk is.

Artikel 674bis, § 6

De laatste zin van het eerste lid van die paragraaf wordt gewijzigd als volgt :

« Het mondelinge verzoek wordt ter zitting gedaan en daarvan wordt melding gemaakt op het zittingsblad; het kan ook bij verklaring ter griffie ingediend worden. De door de griffier opgenomen verklaring wordt bij het gerechtsdossier gevoegd. »

Er wordt verduidelijkt dat er voor het schriftelijk verzoekschrift geen bijzondere vormvereisten zijn.

Het tweede lid van § 6 wordt gewijzigd als volgt :

« De verzoeker duidt de stukken aan waarvan hij een afschrift wenst. Alleen van stukken die voorkomen in het gerechtsdossier op het tijdstip waarop het verzoek wordt ingediend, kan een afschrift worden gevraagd. »

Bij het verzoek worden de stukken gevoegd die in artikel 676 worden vermeld. »

Een lid vraagt wat de sanctie is wanneer de in artikel 676 vermelde stukken niet bij het verzoek worden gevoegd.

Il lui est répondu que le juge ne peut traiter la demande aussi longtemps que les pièces ne sont pas déposées.

Un autre membre demande, à propos du certificat d'indigence à joindre à la requête, si le juge est lié par un montant déterminé.

Il lui est répondu que non. Le certificat d'indigence permet uniquement au juge d'apprécier, en fonction des revenus, et de l'importance de ce qui est demandé.

Le juge exerce librement son pouvoir d'appréciation, compte tenu notamment des autres éléments que le dossier révélerait et qui, par exemple, pourraient faire apparaître des revenus qui n'auraient jamais été taxés.

Un membre observe que l'article 674bis proposé, qui organise un régime d'assistance judiciaire spécifique, applicable dans une hypothèse particulière, s'insère dans un ensemble d'autres articles relatifs à l'assistance judiciaire (voir par exemple les art. 665, 671 et 676). La combinaison de l'article 674bis et du régime général organisé par ces articles devrait être examinée et traduite de façon plus précise dans le texte.

L'auteur de la proposition répond qu'en un premier temps, il avait effectivement songé à un élargissement du champ d'application du régime général de l'assistance judiciaire. Ceci s'est toutefois avéré impossible, compte tenu de la double finalité poursuivie, à savoir, d'une part, l'octroi de l'assistance judiciaire dans le cadre d'un dossier pénal, par un juge connaissant ce dossier et, d'autre part, la nécessité d'éviter tout retard de la procédure.

Or, la connaissance de la demande d'assistance judiciaire est, dans le régime de droit commun, soustraite au juge qui traite l'affaire et transmise au bureau d'assistance judiciaire constitué au sein du tribunal.

Toutefois, l'article 674bis renvoie sur certains points au droit commun, dans un souci de concorde.

Ainsi, le § 6 renvoie à l'article 676, pour ce qui est des documents joints à la requête.

Enfin, il ne faut pas perdre de vue que l'on se trouve ici dans le cadre de la procédure pénale. Les compétences, délais et procédures doivent donc être décrits avec précision, sous peine de nullité de la procédure ou de violation des droits de la défense.

Article 674bis, § 7

Le premier alinéa de ce paragraphe fait l'objet de quelques corrections de pure forme. Un membre

Er wordt hem geantwoord dat de rechter het verzoek niet kan behandelen zolang de stukken niet zijn ingediend.

In verband met het bewijs van onvermogen dat bij het verzoek moet worden gevoegd, vraagt een ander lid of de rechter gebonden is door een bepaald bedrag.

Hierop wordt ontkennend geantwoord. Het bewijs van onvermogen stelt de rechter alleen in staat, op grond van de inkomsten en van wat gevraagd wordt, een oordeel te vellen.

De rechter oefent vrijelijk zijn beoordelingsbevoegdheid uit met betrekking tot andere elementen uit het dossier, die bijvoorbeeld inkomsten aan het licht kunnen brengen die nooit belast werden.

Een lid merkt op dat het voorgestelde artikel 674bis, waarin een specifiek stelsel van rechtsbijstand wordt ingesteld, toepasbaar in bijzondere gevallen, thuishoort bij een reeks andere artikelen betreffende de rechtsbijstand (bijvoorbeeld de art. 665, 671 en 676). De manier waarop artikel 674bis gecombineerd moet worden met het algemene stelsel van de vernoemde artikelen, moet worden onderzocht en in de tekst verduidelijkt.

De indiener van het voorstel antwoordt dat hij aanvankelijk inderdaad overwogen heeft om het toepassingsgebied van het algemene stelsel van de rechtsbijstand te verruimen. Dit bleek echter onmogelijk wegens de tweeledige doelstelling die men nastreeft: enerzijds de toekenning van rechtsbijstand in een strafdossier door de rechter die kennis neemt van dat dossier, en anderzijds de noodzaak vertraging van de rechtspleging te voorkomen.

In het stelsel van het gemeen recht wordt de kennisgeving van het verzoek om rechtsbijstand onttrokken aan de rechter die de zaak behandelt en verwezen naar het bureau voor rechtsbijstand van de rechtbank.

Toch verwijst het artikel 674bis voor bepaalde punten naar het gemeen recht terwille van de overeenstemming.

Zo verwijst § 6 naar artikel 676 voor wat betreft de stukken die bij het verzoekschrift moeten worden gevoegd.

Tenslotte mag men niet uit het oog verliezen dat het hier gaat om strafzaken. De bevoegdheden, termijnen en procedures moeten dus met de grootste precisie worden vastgesteld om nietigverklaring van de procedure of schending van de rechten van de verdediging te voorkomen.

Artikel 674bis, § 7

In het eerste lid van deze paragraaf worden enkele loutere vormverbeteringen aangebracht. Een lid

demande si les règles de droit pénal commun s'appliquent à la communication de la prochaine audience utile dont il est question à cet alinéa.

Il lui est répondu par l'affirmative. Il n'y a aucune formalité particulière de convocation.

À propos du deuxième alinéa, l'auteur de la proposition précise que les mots «ou ont eu l'opportunité de l'être» visent à éviter des manœuvres dilatoires (par exemple, si le prévenu ou son avocat ne se présentent pas).

Un membre propose de supprimer la dernière phrase du troisième alinéa du § 7, qui lui paraît inutile, au vu du § 6, deuxième alinéa.

La commission s'accorde avec cette suggestion, tout en soulignant que cette phrase signifie que le juge ne peut statuer *ultra petita*.

Article 674bis, § 8

La formulation du premier alinéa de ce paragraphe est modifiée comme suit: «*Toute personne dont la requête a été acceptée en tout ou en partie peut introduire une nouvelle requête relative aux pièces ajoutées au dossier judiciaire.*»

L'auteur de la proposition précise que cette disposition répond à la question précédemment posée sur le point de savoir ce qu'il advient des pièces ajoutées au dossier en cours de procédure. Certains étaient d'avis qu'une copie devait automatiquement en être communiquée à ceux qui avaient précédemment demandé et obtenu la délivrance de copies gratuites.

La commission avait conclu qu'à ce stade également, il fallait pouvoir opérer un tri parmi les pièces.

En tout état de cause, les pièces en question peuvent toujours être consultées.

Au deuxième alinéa, il est question de la juridiction de jugement car, si des pièces nouvelles étaient jointes au dossier dans le cadre de l'instruction, une nouvelle procédure s'ouvrirait.

Au troisième alinéa, les mots «en ce qui concerne» sont remplacés par le mot «pour». Les mots «de pièces du dossier judiciaire», qui sont superflus, sont supprimés.

L'auteur de la proposition souligne que le § 8 distingue deux hypothèses, selon que les pièces sont ajoutées au dossier judiciaire au plus tard dans les cinq jours avant l'audience, ou à l'issue de ce délai. Dans ce dernier cas, la communication des pièces

vraagt of de regels van het gemene strafrecht van toepassing zijn op het mededelen van de eerstvolgende nuttige zitting, waarvan sprake is in dit lid.

Op deze vraag wordt bevestigend geantwoord. Voor de oproeping zijn er geen specifieke vormvereisten.

Wat het tweede lid betreft, verduidelijkt de indiener van het voorstel dat de woorden «of daartoe de gelegenheid hebben gekregen» bedoeld zijn om vertragingen te voorkomen (bijvoorbeeld wanneer de beklagde of zijn advocaat niet komen opdagen).

Een lid stelt de schrapping voor van de laatste volzin van § 7, derde lid, die hem overbodig lijkt gezien het bepaalde in § 6, tweede lid.

De Commissie gaat akkoord met dit voorstel, al verduidelijkt ze voor de goede orde wel dat deze volzin inhoudt dat de rechter geen uitspraak kan doen *ultra petita*.

Artikel 674bis, § 8

De formulering van het eerste lid van deze paragraaf wordt gewijzigd als volgt: «*Degene wiens verzoek geheel of gedeeltelijk is ingewilligd, kan een nieuw verzoek indienen betreffende stukken die aan het gerechtsdossier zijn toegevoegd.*»

De indiener van het voorstel verduidelijkt dat deze bepaling tegemoetkomt aan een vraag over stukken die in de loop van de rechtspleging aan het dossier worden toegevoegd. Sommigen waren de mening toegedaan dat van deze stukken automatisch een afschrift moest worden gegeven aan personen aan wie het recht op kosteloze afschriften reeds was toegekend.

De commissie was tot de conclusie gekomen dat ook in deze fase een selectie van de stukken moet kunnen worden gemaakt.

De toegevoegde stukken kunnen in elk geval ingezien worden.

In het tweede lid is uitdrukkelijk sprake van het vonnisgerecht omdat, wanneer tijdens de onderzoeksfase nieuwe stukken worden toegevoegd aan het dossier, een nieuwe procedure moet worden geopend.

In het derde lid van de Franse tekst worden de woorden «en ce qui concerne» vervangen door het woord «pour». De woorden «van stukken uit het gerechtsdossier», die overbodig zijn, worden geschrapt.

De indiener van het wetsvoorstel onderstreept dat in § 8 een onderscheid wordt gemaakt tussen twee mogelijkheden naargelang de stukken aan het gerechtsdossier worden toegevoegd, uiterlijk vijf dagen vóór de zitting of na deze termijn. Als dit laatste

nouvelles est automatique en faveur des parties qui ont déjà bénéficié antérieurement de l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies.

Article 674bis, § 9

Au premier alinéa de ce paragraphe, les mots «en matière pénale» sont supprimés, car ils sont superflus.

Quant au deuxième alinéa, il est modifié comme suit: «*L'appel est interjeté, selon les règles applicables en matière pénale, auprès du greffe de la juridiction qui a rendu la décision.*»

Article 674bis, § 10

Un membre se demande si le pourvoi en cassation se justifie vraiment en la matière.

Est-il légalement envisageable de supprimer cette possibilité en l'occurrence? En tout état de cause, un pourvoi en cassation ne peut s'imaginer que de la part d'un requérant dont la demande a été rejetée. Même l'utilité d'un appel peut être mise en question, sauf si l'on statuait dans les 48 heures.

L'auteur de la proposition rappelle que c'est la commission qui a souhaité que tous les niveaux de recours soient prévus; la proposition initiale ne prévoyait pas le pourvoi en cassation.

Cependant, ce pourvoi est prévu dans le cadre de la procédure ordinaire d'assistance judiciaire.

Si l'on supprime cette possibilité dans le cadre de la proposition à l'examen, cette suppression pourrait être justifiée par sa finalité.

Quant à l'appel, il ne faut pas perdre de vue qu'il peut aussi venir du ministère public, si celui-ci estimait, au vu du dossier pénal, qu'il n'y a pas indigence.

Un membre souhaite savoir si la demande de copie gratuite a une incidence sur la poursuite de la procédure.

L'auteur de la proposition répond qu'il convient de distinguer deux hypothèses.

On se trouve ici en présence de personnes qui ont le droit de consulter le dossier soit *de facto* par application de l'article 125 du Tarif criminel, contenu dans l'arrêté royal du 28 décembre 1950 portant règlement général sur les frais de justice en matière répressive.

Par conséquent, ces personnes ont éventuellement aussi le droit de prendre copie à leurs frais.

het geval is, worden de nieuwe stukken automatisch toegezonden aan de partijen aan wie voordien reeds rechtsbijstand werd verleend voor het verkrijgen van afschriften.

Artikel 674bis, § 9

In het eerste lid van deze paragraaf vervallen de overbodige woorden «in strafzaken».

Het tweede lid wordt gewijzigd als volgt: «*Hoger beroep wordt bij de griffie van het gerecht dat de beslissing heeft gewezen, ingesteld overeenkomstig de regels die in strafzaken van toepassing zijn.*»

Artikel 674bis, § 10

Een lid vraagt zich af of de mogelijkheid van cassatieberoep in deze materie gerechtvaardigd is.

Kan deze mogelijkheid in dit geval wettelijk wel uitgesloten worden? Cassatieberoep kan hoe dan ook enkel uitgaan van een persoon wiens aanvraag verworpen is. Zelfs bij het nut van het hoger beroep kan men vraagtekens zetten, behalve indien men binnen 48 uren uitspraak zou doen.

De indiener van het wetsvoorstel wijst erop dat de commissie erop aangedrongen heeft dat alle beroepsmogelijkheden open zouden blijven; in het oorspronkelijke voorstel was geen sprake van cassatieberoep.

Nochtans is dat beroep wel mogelijk in de gewone procedure van rechtsbijstand.

De doelstelling van het onderhavige wetsvoorstel kan het uitsluiten van deze mogelijkheid rechtvaardigen.

Het hoger beroep zou ook kunnen uitgaan van het openbaar ministerie, indien dit in een strafzaak van mening zou zijn dat er geen sprake is van behoeftigheid.

Een lid wenst te vernemen of het verzoek om kosteloze afschriften gevolgen heeft voor het verloop van de rechtspleging.

De indiener van het voorstel antwoordt dat hier een onderscheid moet worden gemaakt tussen twee mogelijkheden.

Het gaat hier om mensen die het recht hebben het dossier in te zien, hetzij *de facto*, hetzij op grond van artikel 125 van het Tarief in strafzaken, opgenomen in het koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken.

Bijgevolg hebben deze personen eventueel ook het recht op eigen kosten afschriften te maken.

Supposons qu'elles demandent le bénéfice de la copie gratuite, que cela leur soit refusé, et qu'elles interjettent appel :

— soit elles lèvent les copies à leurs propres frais, tout en laissant courir la demande de copies gratuites et, si elles obtiennent satisfaction, elles pourront demander le remboursement des frais payés;

— soit elles ne lèvent pas les copies, mais elles ont eu accès au dossier; c'est le juge qui apprécie le bon déroulement de la procédure, et le retard éventuel occasionné à celle-ci. S'il estime qu'il y a manœuvre dilatoire, il poursuivra la procédure.

Ce pouvoir d'appréciation est possible en raison de l'usage des termes «ne peut retarder le cours normal de la procédure». Si l'on disait au contraire que l'action publique ne peut être suspendue, ce pouvoir d'appréciation n'existerait pas.

Le ministre renvoie à la justification de l'amendement, qui mentionne l'article 814 du Code judiciaire, selon lequel l'intervention «ne peut retarder le jugement de la cause principale». Cette notion n'est donc pas inconnue du Code.

L'intérêt du recours est d'obtenir éventuellement le remboursement des frais que l'on aurait avancés.

Un membre craint que l'absence d'effet suspensif de l'appel relatif à la communication de copies ne soit considérée comme une violation de l'article 6 de la C.E.D.H., et du droit à un procès équitable.

En effet, la loi règle les droits minimaux de la défense, tels qu'exprimés dans la législation belge. Ces droits supposent que l'on puisse prendre connaissance du dossier, et ce à titre gratuit si l'on est indigent.

Le fait d'être obligé de plaider sans disposer des pièces, alors même qu'un appel est pendant, pourrait dès lors être considéré comme contraire à l'article 6 précité.

Un autre membre ajoute que le problème se posera de façon plus aiguë pour les dossiers volumineux.

L'auteur de la proposition propose alors de prévoir que le pourvoi en cassation est exclu en la matière. L'alinéa 2 du § 10 serait supprimé.

Ainsi, le juge appréciera si le cours normal de la procédure est ou non retardé, le § 9 prévoyant par ailleurs un délai de quinze jours pour le traitement de l'appel relatif à la délivrance de copies gratuites.

Gaan we uit van de veronderstelling dat hun verzoek om kosteloze afschriften afgewezen wordt en dat zij hoger beroep aantekenen :

— ofwel laten zij op eigen kosten afschriften maken, terwijl hun verzoek om kosteloze afschriften verder loopt, zodat zij terugbetaling van de gemaakte kosten kunnen eisen als ze gelijk krijgen;

— ofwel maken zij de afschriften niet maar hebben zij inzage kunnen nemen van het dossier; de rechter spreekt zich uit over het vlot verloop van de procedure en de eventueel opgelopen vertraging; gaat het volgens hem om een verdragingsmanoeuvre dan zet hij de procedure voort.

Die beoordelingsbevoegdheid wordt hem verleend via de woorden «mag de normale berechting van de strafvordering niet vertragen». Indien daarentegen wordt bepaald dat de strafvordering niet voor schorsing in aanmerking komt, zou die beoordelingsbevoegdheid niet bestaan.

De minister merkt op dat de verantwoording van het amendement naar artikel 814 van het Gerechtelijk Wetboek verwijst. Dat artikel bepaalt: «Tussenkost mag de berechting van de hoofdvordering niet vertragen.» Het Gerechtelijk Wetboek bevat dus dat begrip.

Dat er een mogelijkheid van beroep openstaat, is belangrijk omdat men zich zo zijn kosten kan laten terugbetalen.

Een lid verklaart te vrezen dat het ontbreken van een schorsende werking van het hoger beroep inzake het afgeven van afschriften wordt beschouwd als een schending van artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en van het recht van eenieder op een eerlijke behandeling van zijn zaak.

Immers, de wet regelt de minimumrechten van de verdediging zoals die in de Belgische wetgeving voorkomen. Die rechten houden in dat men inzage kan nemen van het dossier en dat zulks gratis kan gebeuren voor wie behoeftig is.

Dat men moet pleiten zonder over de dossierstukken te beschikken terwijl hoger beroep hangende is, zou bijgevolg kunnen worden beschouwd als strijdig met artikel 6 van het E.V.R.M.

Een ander lid voegt daaraan toe dat het probleem alleen nog eigen wordt wanneer het om omvangrijke dossiers gaat.

De indiener stelt dan voor te bepalen dat hier geen cassatieberoep mogelijk is. Het derde lid van § 10 zou dan komen te vervallen.

Zo kan de rechter nagaan of de rechtsgang al dan niet wordt vertraagd. Bovendien bepaalt § 9 dat het hoger beroep inzake het afgeven van kosteloze afschriften binnen vijftien dagen wordt behandeld.

La commission décide de supprimer le second alinéa du § 10 de l'amendement. Ce paragraphe deviendra le § 11.

Un § 10 (nouveau), libellé comme suit, est inséré :

« § 10. *Les décisions relatives à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire ne peuvent faire l'objet d'un pourvoi en cassation.* »

Un membre fait observer que le texte ne vise que les pièces consistant en des documents écrits, et non les autres pièces telles que des cassettes, par exemple.

Un autre membre répond que le droit belge se base essentiellement sur les procès-verbaux et non, par exemple, sur les déclarations à l'audience. Le problème de l'authenticité se posera aussi pour les enregistrements réalisés sur des supports tels que des cassettes. Il en va de même, par exemple, dans le système pénal français.

Le ministre ajoute qu'il s'agit en fait de moyens de preuve soumis à l'appréciation du juge. S'ils sont utilisés en justice, ils doivent être débattus contradictoirement.

Si l'on utilise un moyen audio-visuel quelconque lors d'une audience, il faudra en donner connaissance intégrale à l'audience, et le juge appréciera s'il peut se former une conviction sur cette base.

Les pièces à conviction ne sont pas des pièces du dossier.

Un membre rappelle que certains magistrats ont demandé au prévenu qu'ils interrogeaient à pouvoir enregistrer l'interrogatoire, dont un procès-verbal était par ailleurs dressé.

Les cassettes ont ensuite été déposées au dossier. Il s'agit là d'un procédé redoutable pour la défense.

Au terme de la discussion de l'article 2, MM. Erdman et Lallemand déposent un sous-amendement récapitulatif, ainsi libellé (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/4, amendement n° 9):

« Remplacer l'article 2 proposé par ce qui suit :

« Art. 2. — *Dans le Code judiciaire est inséré un article 674bis, rédigé comme suit :*

« Art. 674bis. — § 1er. *En matière pénale, l'inculpé, la partie civilement responsable, la partie civile, et toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice, peuvent demander l'assistance judiciaire en vue d'obtenir copie de pièces du dossier judiciaire.*

De commissie besluit het tweede lid van § 10 van het amendement te doen vervallen. Die paragraaf wordt vernummerd tot § 11.

Een § 10 (nieuw) wordt ingevoegd, luidende :

« § 10. *Tegen de beslissingen betreffende de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier kan geen cassatieberoep worden ingesteld.* »

Een lid merkt op dat de tekst alleen op schriftelijke stukken slaat en niet op andere stukken, zoals cassettes bijvoorbeeld.

Een ander lid antwoordt dat het Belgisch strafrecht in hoofdzaak van processen-verbaal uitgaat en niet van bijvoorbeeld verklaringen ter zitting. Het probleem van de authenticiteit doet zich voor bij opnamen op geluidsdragers zoals cassettes. Dat geldt al evenzeer in bijvoorbeeld het Franse strafrecht.

De minister voegt eraan toe dat men in feite te maken heeft met bewijsmiddelen waarover de rechter zich moet uitspreken. Worden zij in rechte gebruikt, dan moet daarover een behandeling op tegenspraak worden gehouden.

Indien men tijdens een zitting gebruik maakt van een audiovisueel middel, dient men dat op de zitting volledig te bekijken. De rechter gaat na of hij zich daarmee een oordeel kan vormen.

Bewijsstukken zijn nog geen dossierstukken.

Een lid herinnert eraan dat een aantal magistraten de beklaagde tijdens het verhoor vragen of zij dat verhoor mogen opnemen maar dat daarvan overigens nadien een proces-verbaal is opgesteld.

Vervolgens zijn de cassettes bij het dossier gevoegd: een voor de verdediging te duchten handelwijze.

Aan het slot van de bespreking van artikel 2 dienen de heren Erdman en Lallemand een samenvattend subamendement in, luidende (Gedr. St., Senaat, nr. 1-17/4, amendement nr. 9):

« Het voorgestelde artikel 2 vervangen als volgt :

« Art. 2. — *In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 674bis ingevoegd, luidende :*

« Art. 674bis. — § 1. *In strafzaken kunnen de verdachte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, de burgerlijke partij en ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, om rechtsbijstand verzoeken met het oog op het verkrijgen van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier.*

§ 2. *La requête est adressée selon le cas :*

1° *au président de la chambre du conseil ou de la chambre des mises en accusation lorsque l'affaire a été fixée pour le règlement de la procédure;*

2° *au tribunal de police ou au président de la chambre du tribunal correctionnel, lorsque l'inculpé est cité;*

3° *au président de la chambre de la cour d'appel;*

4° *au président de la cour d'assises.*

Aucune requête ne peut être introduite auprès du tribunal correctionnel ni de la cour d'appel qui connaissent de l'appel de l'action publique, sauf par celui à qui le bénéfice de l'assistance judiciaire a déjà été octroyé en première instance pour la délivrance de copies et qui souhaite introduire une requête tendant à obtenir copies des pièces ajoutées au dossier judiciaire après la première requête.

§ 3. *Lorsque l'affaire a été fixée devant la chambre du conseil ou devant la chambre des mises en accusation en vue du règlement de la procédure, la demande d'assistance judiciaire relative à la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire est introduite, à peine de déchéance, en ce qui concerne les parties citées ou appelées, au plus tard à la première audience.*

Le texte de l'alinéa 1er de ce paragraphe est reproduit dans la citation à comparaître devant la chambre du conseil ou la chambre des mises en accusation.

§ 4. *Lorsque l'affaire a été portée sans ordonnance de renvoi devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel, ou devant la cour d'appel, en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle, la demande d'assistance judiciaire en vue d'obtenir la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire doit être introduite, à peine de déchéance, dans les huit jours à dater de la citation ou de la convocation.*

Le texte de l'alinéa 1er de ce paragraphe est reproduit dans la citation ou la convocation.

§ 5. *Sauf si elle peut établir qu'elle n'a pas été informée en temps utile, toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice doit introduire sa requête, à peine de déchéance, au plus tard cinq jours avant la première audience à laquelle la juridiction de jugement connaît de l'action publique.*

§ 6. *La requête écrite est signée par le requérant ou son avocat. Elle est déposée, selon le cas, à l'audience ou au greffe, ou bien envoyée au greffe par lettre recommandée à la poste. La date figurant sur le récépissé délivré par les services postaux fait office de date*

§ 2. *Het verzoek wordt al naar gelang van het geval gebracht :*

1° *voor de voorzitter van de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling wanneer de zaak is vastgesteld voor de regeling van de rechtspleging;*

2° *voor de politierechtbank of voor de voorzitter van de kamer van de correctionele rechtbank, wanneer de verdachte is gedagvaard;*

3° *voor de voorzitter van de kamer van het hof van beroep;*

4° *voor de voorzitter van het hof van assisen.*

Er kan geen verzoek worden ingediend voor de correctionele rechtbank noch voor het hof van beroep die in hoger beroep kennis nemen van de strafvordering, behoudens door degene die reeds in eerste aanleg de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften heeft verkregen en een verzoek wenst in te dienen om een afschrift te verkrijgen van de stukken die na het eerste verzoek aan het dossier zijn toegevoegd.

§ 3. *Wanneer de zaak voor de raadkamer of voor de kamer van inbeschuldigingstelling is vastgesteld met het oog op de regeling van de rechtspleging, wordt het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften uit het gerechtsdossier op straffe van verval, wat betreft de gedagvaarde of opgeroepen partijen, uiterlijk op de eerste zitting ingediend.*

De tekst van het eerste lid van deze paragraaf wordt in de oproeping tot verschijnen voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling vermeld.

§ 4. *Wanneer de zaak zonder verwijzingsbeschikking voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank, dan wel, in geval van toepassing van artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, voor het hof van beroep wordt gebracht, wordt het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier, op straffe van verval, binnen acht dagen na de dagvaarding of de oproeping ingediend.*

De tekst van het eerste lid van deze paragraaf wordt in de dagvaarding of de oproeping vermeld.

§ 5. *Behoudens indien hij kan aantonen dat hij niet tijdig in kennis is gesteld, moet ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, op straffe van verval zijn verzoekschrift indienen, uiterlijk vijf dagen vóór de eerste zitting waarop het vonnisgerecht kennis neemt van de strafvordering.*

§ 6. *Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker of zijn advocaat. Het wordt, al naar gelang van het geval, ter zitting of ter griffie neergelegd, dan wel bij ter post aangetekende brief aan de griffie toegestuurd. De datum vermeld op het bewijs van afgifte*

de dépôt. La requête verbale est formulée à l'audience, et il en est fait mention sur la feuille d'audience elle peut aussi être faite sous forme de déclaration au greffe. La déclaration enregistrée par le greffier est versée au dossier judiciaire.

Le requérant indique les pièces dont il demande la copie.

Seule peut être sollicitée la copie de pièces figurant dans le dossier au moment du dépôt de la requête. Les documents mentionnés à l'article 676 sont joints à la requête.

§ 7. L'examen de la demande d'assistance judiciaire visant à la délivrance de copies se déroule à huis clos. Il a lieu lors de la prochaine audience utile lorsque la requête est déposée ou faite au greffe. Il a lieu à l'audience à laquelle le juge connaît de l'action publique lorsque la requête a été formulée verbalement.

Le président ou le juge statue après que le requérant ou son avocat ainsi que le ministère public ont été entendus ou ont eu l'opportunité de l'être.

Le président ou le juge peut rejeter la demande ou y accéder en tout ou en partie. Dans sa décision, le président ou le juge indique les pièces pour lesquelles il autorise la délivrance de copies sous le régime de l'assistance judiciaire.

§ 8. Toute personne dont la requête a été acceptée en tout ou en partie peut introduire une nouvelle requête relative aux pièces ajoutées au dossier judiciaire.

La requête est introduite, à peine de déchéance, au plus tard cinq jours avant l'audience de la juridiction de jugement.

Lorsqu'à l'issue du délai visé à l'alinéa 2, de nouvelles pièces sont ajoutées au dossier judiciaire, le greffier délivre gratuitement une copie desdites pièces aux parties qui ont déjà bénéficié antérieurement de l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies.

§ 9. La décision du juge relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire n'est pas susceptible d'opposition. L'appel peut être introduit par le demandeur ou par le ministère public dans un délai de 24 heures, lequel commence à courir à partir du prononcé du jugement.

L'appel est interjeté, selon les règles applicables en matière pénale, auprès du greffe de la juridiction qui a rendu la décision.

van het verzoekschrift aan de postdienst geldt als datum van neerlegging. Het mondelinge verzoek wordt ter zitting gedaan en daarvan wordt melding gemaakt op het zittingsblad; het kan ook bij verklaring ter griffie ingediend worden. De door de griffier opgenomen verklaring wordt bij het gerechtsdossier gevoegd.

De verzoeker duidt de stukken aan waarvan hij een afschrift wenst.

Alleen van stukken die voorkomen in het gerechtsdossier op het tijdstip waarop het verzoek wordt ingediend, kan een afschrift worden gevraagd. Bij het verzoek worden de stukken gevoegd die in artikel 676 worden vermeld.

§ 7. De behandeling van het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften geschiedt met gesloten deuren. Dit geschiedt op de eerstvolgende nuttige zitting wanneer het verzoek is neergelegd of gedaan ter griffie. Wanneer het verzoek mondeling ter zitting wordt gedaan, geschiedt dit op de zitting waarop de rechter kennis neemt van de strafverordening.

De voorzitter of de rechter beslist nadat de verzoeker of zijn advocaat en het openbaar ministerie zijn gehoord of daartoe de gelegenheid hebben gekregen.

De voorzitter of de rechter kan het verzoek verwerpen of het gedeeltelijk dan wel geheel inwilligen. In zijn beslissing wijst de voorzitter of de rechter de stukken aan waarvoor hij rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften toestaat.

§ 8. Degene wiens verzoek geheel of gedeeltelijk is ingewilligd, kan een nieuw verzoek indienen betreffende stukken die aan het gerechtsdossier zijn toegevoegd.

Het verzoek wordt, op straffe van verval, ingediend uiterlijk vijf dagen vóór de zitting van het vonnisgerecht.

Worden na afloop van de termijn bedoeld in het tweede lid nieuwe stukken aan het gerechtsdossier toegevoegd, dan geeft de griffier kosteloos een afschrift van deze stukken af aan de partijen aan wie voorheen reeds rechtsbijstand voor het verkrijgen van afschriften is verleend.

§ 9. De beslissing van de rechter inzake rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier is niet vatbaar voor verzet. Hoger beroep kan door de verzoeker of het openbaar ministerie worden ingesteld binnen een termijn van vierentwintig uren die begint te lopen vanaf de uitspraak.

Hoger beroep wordt bij de griffie van het gerecht dat de beslissing heeft gewezen, ingesteld overeenkomstig de regels die in strafzaken van toepassing zijn.

Il doit être examiné dans les quinze jours de son introduction :

1° par la chambre du conseil en cas d'appel de la décision du tribunal de police;

2° par la chambre des mises en accusation en cas d'appel de la décision de la chambre du conseil ou du tribunal correctionnel.

§ 10. Les décisions relatives à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire ne peuvent faire l'objet d'un pourvoi en cassation.

§ 11. La procédure relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale ne peut retarder le cours normal de l'action publique.»

L'amendement du Gouvernement, ainsi sous-amendé, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'amendement de M. Erdman est retiré.

Article 2bis (nouveau) (art. 3 du texte adopté)

M. Erdman dépose l'amendement suivant (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/2, amendement n° 2):

« Insérer un article 2bis (nouveau), rédigé comme suit :

« Art. 2bis. — Dans le même Code est inséré un article 672bis, rédigé comme suit :

« Art. 672bis. — Si la demande visée aux articles 671 et 672 est faite conjointement avec la demande visée à l'article 674bis, elle est adressée au juge compétent, suivant la procédure définie à cet article. »

Justification

Comme on l'a indiqué dans la justification de l'amendement précédent, si la procédure visée aux articles 671 et 672 est menée conjointement avec celle qui est visée à l'article 674bis (nouveau), les deux demandes doivent être adressées au même juge suivant une même procédure.

Cet amendement répond aussi indirectement à l'observation formulée par un membre à propos de l'insertion de l'article 674bis dans l'ensemble des dispositions relatives à l'assistance judiciaire.

L'amendement est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Het wordt binnen vijftien dagen na het instellen ervan behandeld :

1° door de raadkamer in geval van hoger beroep tegen de beslissing van de politierechtbank;

2° door de kamer van inbeschuldigingstelling in geval van hoger beroep tegen de beslissing van de raadkamer of de correctionele rechtbank.

§ 10. Tegen de beslissingen betreffende de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier kan geen cassatieberoep worden ingesteld.

§ 11. De rechtspleging betreffende de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken mag de normale berechting van de strafvordering niet vertragen.»

Het aldus gesubamendeerde regeringsamendement wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

De heer Erdman neemt zijn amendement terug.

Artikel 2bis (nieuw) (art. 3 van de aangenomen tekst)

De heer Erdman dient het volgend amendement in (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/2, amendement nr. 2):

« Een artikel 2bis (nieuw) invoegen, luidende :

« Art. 2bis. — In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 672bis ingevoegd, luidende :

« Art. 672bis. — Ingeval de vraag bedoeld in de artikelen 671 en 672 wordt gedaan samen met het verzoek bedoeld in artikel 674bis, wordt die vraag gebracht voor de bevoegde rechter en volgens de rechtspleging van dit laatste artikel. »

Verantwoording

Zoals hoger gezegd, indien de procedure bedoeld in artikel 671, respectievelijk 672, gelijklopend worden gevoerd met die bedoeld in het nieuwe artikel 674bis, moeten zij natuurlijk samen worden gebracht voor dezelfde rechter bij eenzelfde rechtspleging.

Dit amendement gaat ook zijdelings in op een opmerking van een van de leden over het invoegen van artikel 674bis in de reeks bepalingen over de rechtsbijstand.

Het amendement wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Article 2ter (nouveau) (art. 4 du texte adopté)

Le Gouvernement dépose l'amendement suivant (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/3, amendement n° 7):

« Insérer un article 2ter (nouveau) rédigé comme suit :

« Art. 2ter. — À l'article 676 du même Code sont apportées les modifications suivantes :

A. À l'alinéa 1er, 3° sont ajoutés entre le mot « affirmée » et les mots « le requérant » les mots « personnellement ou par la bouche de son avocat »;

B. Entre l'alinéa 1er et l'alinéa 2 est inséré l'alinéa suivant :

« Lorsque le requérant n'a pas de domicile, il affirme sa déclaration, selon le cas, devant le commissaire de police ou le bourgmestre de la commune de son lieu de résidence. »

Justification

La déclaration visée à l'article 676 du Code judiciaire peut être également affirmée par la bouche d'un avocat. Cette règle vaut notamment, mais pas exclusivement, pour les inculpés séjournant en prison.

Lorsque le requérant n'a pas de domicile, il peut affirmer sa déclaration devant le commissaire de police ou le bourgmestre de son lieu de résidence.

Un membre observe que l'expression « affirmer une déclaration » n'est pas adéquate. Il vaut mieux utiliser l'expression « faire une déclaration » Cette remarque vaut aussi bien pour le point A que pour le point B de l'amendement.

Celui-ci devrait plutôt être formulé comme suit (voir le sous-amendement déposé en ce sens par M. Desmedt, Doc. parl., Sénat, n° 1-17/4, amendement n° 10):

« Art. 2ter. — À l'article 676 du même Code sont apportées les modifications suivantes :

A. À l'alinéa 1er, 3°, les mots « affirmée par le requérant » sont remplacés par les mots « faite personnellement ou par avocat par le requérant »;

B. Entre l'alinéa 1er et l'alinéa 2 est inséré l'alinéa suivant :

« Lorsque le requérant n'a pas de domicile, il fait sa déclaration devant le commissaire de police ou le bourgmestre de la commune du lieu de sa résidence. »

Artikel 2ter (nieuw) (art. 4 van de aangenomen tekst)

De Regering dient het volgende amendement in (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/3, amendement nr. 7):

« Een artikel 2ter (nieuw) invoegen, luidende :

« Art. 2ter. — In artikel 676 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A. in het eerste lid, 3°, worden tussen de woorden « de verzoeker » en het woord « aflegt » de woorden « persoonlijk of bij monde van zijn advocaat » ingevoegd;

B. tussen het eerste en het tweede lid wordt het volgende lid ingevoegd :

« Wanneer de verzoeker geen woonplaats heeft legt hij zijn verklaring af, al naar gelang van het geval, voor de politiecommissaris of de burgemeester van de gemeente waar hij zijn verblijfplaats heeft. »

Verantwoording

De verklaring bedoeld in artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek kan tevens bij monde van een advocaat worden afgelegd. Dit geldt onder meer, maar niet uitsluitend, ten aanzien van de verdachten die in de gevangenis verblijven.

Wanneer de verzoeker geen woonplaats heeft kan hij zijn verklaring afleggen voor de politiecommissaris of de burgemeester van zijn verblijfplaats.

Een lid merkt op dat de uitdrukking « affirmer une déclaration » eigenaardig is. Men zou beter de uitdrukking « faire une déclaration » gebruiken. Deze opmerking geldt zowel voor punt A als punt B van het amendement.

Het amendement zou beter als volgt worden geformuleerd (zie het subamendement ingediend door de heer Desmedt, Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/4, amendement nr. 10):

« Art. 2ter. — In artikel 676 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A. In het eerste lid, 3°, worden de woorden « die de verzoeker aflegt » vervangen door de woorden « door de verzoeker persoonlijk of door middel van zijn advocaat afgelegd »;

B. Tussen het eerste en het tweede lid wordt het volgende lid ingevoegd :

« Wanneer de verzoeker geen woonplaats heeft, legt hij zijn verklaring af voor de politiecommissaris of de burgemeester van de gemeente waar hij zijn verblijfplaats heeft. »

Il est précisé, à propos de ce dernier alinéa, que, dans l'hypothèse où le requérant n'a pas de domicile, l'avocat n'a pas le pouvoir de faire la déclaration en ses lieu et place.

Article 3 (art. 5 du texte adopté)

L'article 3 figurant dans la proposition à l'examen était ainsi libellé:

«*L'article 305, deuxième alinéa, du Code d'instruction criminelle est remplacé par les dispositions suivantes:*

«*Il sera délivré gratuitement à chacun des accusés une copie de toutes les pièces du procès.*

«*Conformément à l'article 674bis du Code judiciaire, la partie civile peut demander à être admise au bénéfice de la procédure gratuite au président de la chambre des mises en accusation qui statue sur le renvoi en cour d'assises.*»

À cet article, M. Erdman et le Gouvernement déposent chacun un amendement.

1. Amendement de M. Erdman (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/2, amendement n° 3). Cet amendement est libellé comme suit:

«*Compléter le deuxième alinéa du texte proposé par la disposition suivante:*

«*Conformément à l'article 674bis du Code judiciaire, la future partie civile peut adresser la même demande au président de la cour d'assises, à condition d'avoir obtenu l'autorisation du procureur général, dix jours au moins avant l'audience.*»

Justification

La constitution de la partie civile soulève un problème en ce qui concerne la procédure engagée devant la cour d'assises, en ce sens qu'elle n'a pas encore eu lieu, normalement, au moment où la chambre des mises en accusation se prononce sur le renvoi.

L'article 305 du Code d'instruction criminelle n'autorise d'ailleurs aucune dérogation au principe de l'égalité des parties. Comme, dans la plupart des cas, la partie qui entend se constituer partie civile ne le fera qu'à un stade ultérieur de la procédure devant la cour d'assises, il faut l'autorisation préalable du procureur général pour pouvoir consulter les pièces.

Pour ce qui est des accusés, certains estiment que les copies doivent être délivrées à leurs conseils, étant donné que chacun doit, devant la cour d'assises, être assisté d'un avocat. L'on n'a pas jugé utile d'apporter

Wat het laatste lid betreft, wordt er uitdrukkelijk aan toegevoegd dat wanneer de verzoeker geen woonplaats heeft, de advocaat niet gemachtigd is de verklaring in zijn plaats af te leggen.

Artikel 3 (art. 5 van de aangenomen tekst)

Artikel 3 uit het onderhavige voorstel luidde als volgt:

«*Artikel 305, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen als volgt:*

«*Aan ieder van de beschuldigen wordt kosteloos een afschrift gegeven van alle processtukken.*

De burgerlijke partij kan overeenkomstig artikel 674bis van het Gerechtelijk Wetboek de kosteloze rechtspleging aanvragen aan de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling, die over de verwijzing naar het hof van assisen oordeelt.»

Op dit artikel dienen de heer Erdman en de Regering elk een amendement in.

1. Amendement van de heer Erdman (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/2, amendement nr. 3). Dit amendement luidt als volgt:

«*Het tweede lid van de door dit artikel voorgestelde tekst aanvullen als volgt:*

«*De aanstaande burgerlijke partij kan, mits voorafgaande toelating van de procureur-generaal, minstens tien dagen vóór de zitting, overeenkomstig artikel 674bis van het Gerechtelijk Wetboek, dezelfde vraag richten tot de voorzitter van het hof van assisen.*»

Verantwoording

Het probleem met de burgerlijke partij in de procedure voor het hof van assisen is dat deze normaal nog niet gesteld is op het ogenblik dat de kamer van inbeschuldigingstelling over de verwijzing oordeelt.

Anderzijds kan er geen afbreuk worden gedaan aan de gelijkschakeling van partijen in het licht van artikel 305. Vermits meestal een partij zich slechts later in de procedure voor het hof van assisen als burgerlijke partij zal stellen, is de voorafgaande toelating van de procureur-generaal nodig, minstens om inzage te nemen van de stukken.

Wat de beschuldigen betreft wordt door sommigen geoordeeld dat het afschrift aan hun raadsliden moet worden overhandigd, vermits eenieder moet worden bijgestaan voor het hof van assisen. Men

des modifications sur ce point. L'on ne peut pas non plus obliger les accusés à suivre la procédure définie à l'article 674bis proposé.

2. Amendement du Gouvernement (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/3, amendement n° 8).

Cet amendement est libellé comme suit:

«Remplacer cet article par la disposition suivante :

«Art. 3. — L'article 305, alinéa 2, du Code d'instruction criminelle est remplacé par l'alinéa suivant :

«L'assistance judiciaire est accordée pour la délivrance de pièces du dossier judiciaire aux accusés pouvant bénéficier de cette mesure conformément aux articles 674bis et suivants du Code judiciaire.»

Justification

La demande d'assistance judiciaire en vue d'obtenir la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire dans le cadre d'affaires traitées par la cour d'assises, est, comme pour les autres juridictions, soumise aux règles énoncées par le Code judiciaire.

L'auteur de la proposition rappelle que, selon la législation actuelle, une copie gratuite de toutes les pièces est délivrée à l'accusé devant la cour d'assises. Une seule copie est faite, qu'il y ait un ou plusieurs accusés.

Dans sa proposition, l'intervenant avait prévu la délivrance d'une copie du dossier à chaque accusé, ainsi qu'à la partie civile.

Lors de la discussion, il est apparu que, dans bien des cas, devant la cour d'assises, la partie civile n'est constituée qu'à un stade ultérieur de la procédure, d'où la terminologie de «future partie civile», figurant dans son amendement n° 3.

Quant à l'amendement du Gouvernement, il semble indiquer qu'aucune copie gratuite ne serait plus délivrée dans le cadre de la procédure d'assises, et que l'on suivrait dans tous les cas la procédure décrite à l'article 674bis.

M. Erdman dépose à cet amendement un sous-amendement ainsi libellé (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/4, amendement n° 11):

«Remplacer l'article 3 proposé par ce qui suit :

«Art. 3. — L'article 305, alinéa 2, du Code d'instruction criminelle est remplacé par l'alinéa suivant :

heeft niet gemeend op dit punt wijzigingen te moeten aanbrengen. Anderzijds kan aan de beschuldigten niet worden opgelegd de door het voorgestelde artikel 674bis uitgestippelde rechtspleging te volgen.

2. Amendement van de Regering (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/3, amendement nr. 8).

Dit amendement luidt als volgt:

«Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

«Art. 3. — Artikel 305, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen door het volgende lid :

«Aan de beschuldigten die daarvoor in aanmerking komen, wordt voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier rechtsbijstand verleend overeenkomstig de artikelen 674bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek.»

Verantwoording

De rechtsbijstand voor afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier van de zaken die door het hof van assisen worden behandeld, wordt, zoals ten aanzien van de andere gerechten, geregeld in het Gerechtelijk Wetboek.

De indiener van het voorstel herinnert eraan dat volgens de huidige wetgeving een kosteloos afschrift van alle stukken wordt afgegeven aan de beschuldigde voor het hof van assisen. Er wordt slechts één afschrift gemaakt, ongeacht het aantal beschuldigten.

Het voorstel voorziet in een afschrift van het dossier voor elke beschuldigde alsook voor de burgerlijke partij.

Tijdens de discussie is gebleken dat in vele gevallen de burgerlijke partij voor het hof van assisen pas in een latere fase van de procedure wordt gesteld, vandaar het gebruik van de term «aanstaande burgerlijke partij» in het amendement nr. 3.

Het regeringsamendement lijkt erop neer te komen dat geen enkel kosteloos afschrift meer wordt afgegeven in een assisenprocedure en dat men in alle gevallen de procedure uit het artikel 674bis volgt.

De heer Erdman dient op dit amendement een subamendement in, luidende (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/4, amendement nr. 11):

«Het voorgestelde artikel 3 vervangen als volgt :

«Art. 3. — Artikel 305, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen door het volgende lid :

« *L'assistance judiciaire est accordée pour la délivrance de pièces du dossier judiciaire aux accusés, aux parties civiles, et à toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire l'état d'un préjudice, et pouvant bénéficier de cette mesure conformément aux articles 674bis et suivants du Code judiciaire.* »

Le ministre demande s'il ne faut pas lors modifier aussi l'alinéa 1er de l'article 305.

L'auteur du sous-amendement ne le pense pas. L'alinéa 1er reste d'application, puisque les conseils des accusés peuvent toujours lever copie à leurs propres frais.

Un membre déclare qu'il ne trouve pas opportun, à l'occasion d'un projet qui élargit les possibilités de délivrance gratuite de copies de dossiers répressifs, d'imposer des conditions pour le seul cas où cette possibilité existait déjà.

Ne vaut-il pas mieux maintenir le *statu quo* pour les dossiers d'assises, qui sont souvent volumineux et relatifs à des personnes disposant de peu de moyens ?

Le ministre rappelle que l'État a été condamné par la Cour d'arbitrage à propos de l'article en question du chef de la violation du principe d'égalité. Cet article doit donc être aligné sur le nouveau régime créé par la proposition à l'examen.

L'amendement du Gouvernement, tel que sous-amendé par M. Erdman, est adopté par 8 voix et 1 abstention. L'amendement principal de M. Erdman est retiré.

Article 4 (nouveau) (art. 6 du texte adopté)

M. Erdman dépose l'amendement suivant (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/2, amendement n° 4):

« *Compléter la proposition de loi par un article 4 (nouveau), rédigé comme suit:*

« *Art. 4. — Dans le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, est inséré un article 284bis rédigé comme suit:*

« *Art. 284bis. — Sont également liquidés en débet, les droits de greffe dus sur les copies qui sont délivrées en matière pénale à la partie civile, au prévenu et à l'accusé ou à la partie civilement responsable qui a été admise au bénéfice de l'assistance judiciaire. Les droits et autres frais sont recouverts conformément aux dispositions du Code judiciaire.* »

Justification

Comme l'article 284 du Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe définit une

« *Aan de beschuldigten, aan de burgerlijke partijen en aan ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, wordt rechtsbijstand verleend voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier indien zij voor deze maatregel in aanmerking komen overeenkomstig de artikelen 674bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek.* »

De minister vraagt zich af of dan niet ook het eerste lid van artikel 305 gewijzigd moet worden.

De indiener van het subamendement gelooft van niet. Het eerste lid blijft van kracht, aangezien de raadslieden van de beschuldigten nog steeds op hun kosten een afschrift kunnen nemen.

Een lid acht het niet raadzaam om in het kader van een ontwerp dat de mogelijkheden tot afgifte van een kosteloos afschrift van strafdossiers wil uitbreiden, voorwaarden op te leggen voor het enige geval waar die mogelijkheid reeds bestond.

Is het niet beter het status-quo te behouden voor de assisendossiers die vaak omvangrijk zijn en betrekking hebben op mensen die over weinig middelen beschikken ?

De minister herinnert eraan dat de Staat door het Arbitragehof werd veroordeeld omdat het betrokken artikel een schending van het gelijkheidsprincipe inhoudt. Dat artikel moet dus worden aangepast aan de nieuwe regeling die door dit voorstel wordt ingevoerd.

Het regeringsamendement, zoals gesubamendeerd door de heer Erdman, wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding. Het amendement van de heer Erdman wordt ingetrokken.

Artikel 4 (nieuw) (art. 6 van de aangenomen tekst)

De heer Erdman dient het volgende amendement in (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/2, amendement nr. 4):

« *Het wetsvoorstel aanvullen met een artikel 4 (nieuw), luidende:*

« *Art. 4. — In het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten wordt een artikel 284bis ingevoegd, luidende:*

« *Art. 284bis. — In debet worden eveneens vereffend, de griffierechten verschuldigd op de afschriften in strafzaken die worden afgeleverd aan de burgerlijke partij, de beklaagde, de beschuldigde of de burgerlijk aansprakelijke partij die rechtsbijstand heeft verkregen. De rechten alsmede de andere kosten worden ingevorderd overeenkomstig de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.* »

Verantwoording

Aangezien thans artikel 284 van het Wetboek de procedure in debet voorziet voor griffierechten ver-

procédure en débet pour ce qui est des droits de greffe dus sur les expéditions, copies et extraits d'actes visés à l'article 284, il y a lieu de prévoir une procédure ouvrant une même possibilité à côté de celle qui est prévue, dans la proposition à l'examen, de délivrer des copies en matière pénale dans le cadre de l'assistance judiciaire.

M. Vandenberghe dépose un sous-amendement tendant à remplacer les mots «à la partie civile, au prévenu et à l'accusé ou à la partie civilement responsable qui a été admise au bénéfice de l'assistance judiciaire» par les mots «en application des articles 674bis et suivants du Code judiciaire» (Doc. parl., Sénat, n° 1-17/4, amendement n° 12).

Un membre demande ce qu'il advient des frais de copie lorsque la «future partie civile» ne s'est finalement pas constituée.

Un autre membre observe que la «future partie civile» peut par exemple avoir décidé, au vu du dossier, de ne pas se constituer, pour des motifs tout à fait valables. Dans ce cas, sa demande de copie n'étant pas dilatoire, les frais de copie sont à charge de l'État, conformément aux règles du Code judiciaire.

Un intervenant estime que la possibilité de requérir de la «future partie civile», dont la demande de copies s'avère purement dilatoire, le remboursement des frais de copie, pourrait constituer un instrument de dissuasion non négligeable.

Il est rappelé que le procureur général dispose d'un contrôle à ce égard.

L'amendement de M. Erdman, tel que sous-amendé par M. Vandenberghe, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

schuldigd op de uitgiften, afschriften van en uittreksels uit akten, bedoeld in artikel 284, moet dezelfde regeling worden voorzien als aanvulling op het mogelijk met rechtsbijstand afleveren van afschriften in strafzaken zoals bedoeld in het huidig voorstel.

De heer Vandenberghe dient een subamendement in dat ertoe strekt de woorden afgeleverd aan de burgerlijke partij, de beklaagde, de beschuldigde of de burgerlijk aansprakelijke partij die rechtsbijstand heeft verkregen» te vervangen door de woorden «afgegeven met toepassing van de artikelen 674bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek» (Gedr. St. Senaat, nr. 1-17/4, amendement nr. 12).

Een lid vraagt wat er gebeurt met de kosten voor de afschriften wanneer de «aanstaande burgerlijke partij» zich uiteindelijk geen burgerlijke partij stelt.

Een ander lid merkt op dat de «aanstaande burgerlijke partij» na inzage van het dossier bijvoorbeeld kan besluiten zich geen burgerlijke partij te stellen om volstrekt geldige redenen. Daar het verzoek met het oog op het verkrijgen van een afschrift niet bedoeld was om tijd te winnen, zijn de kosten voor de afschriften in dat geval ten laste van de Staat overeenkomstig de regels van het Gerechtelijk Wetboek.

Een spreker is van mening dat het invoeren van de mogelijkheid om van de «aanstaande burgerlijke partij» wier verzoek om afschriften te verkrijgen louter als vertragingstactiek is bedoeld, te eisen dat zij de kosten voor het maken van afschriften terugbetaalt, een niet te verwaarlozen ontradend effect zou kunnen hebben.

Er wordt aan herinnerd dat de procureur-generaal in dit verband over een controlerecht beschikt.

Het amendement van de heer Erdman, zoals gesubamendeerd door de heer Vandenberghe, wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

IV. VOTE FINAL

L'ensemble de la proposition de loi amendée est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 10 membres présents.

Le Rapporteur,
Claude DESMEDT.

Le Président,
Roger LALLEMAND.

IV. EINDSTEMMING

Het geamendeerde wetsvoorstel in zijn geheel wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Dit verslag is eenparig goedgekeurd door de 10 aanwezige leden.

De Rapporteur,
Claude DESMEDT.

De Voorzitter,
Roger LALLEMAND.

**TEXTE DE LA PROPOSITION
DE LOI**

Proposition de loi tendant à la délivrance gratuite d'une copie de toutes les pièces du procès en matière pénale

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Il est inséré dans le Code judiciaire un article 674bis, rédigé comme suit:

«Article 674bis. — En matière pénale, le prévenu et la partie civile peuvent demander à être admis au bénéfice de la procédure gratuite en vue d'obtenir une copie de toutes les pièces du procès. La demande est adressée, soit au président de la chambre du conseil lorsque l'affaire a été fixée pour le règlement de la procédure, soit au président de la chambre compétente lorsque le prévenu a été cité, soit au président de la chambre compétente de la cour d'appel en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle.

La demande, rédigée et signée par l'intéressé ou par son avocat, est déposée au greffe et examinée lors de la prochaine audience utile de la juridiction compétente. La demande peut également être faite verbalement à l'audience à laquelle l'affaire est fixée; dans ce cas, il est fait mention de cette demande sur la feuille d'audience. L'examen de la demande d'admission au bénéfice de la procédure gratuite a lieu en chambre du conseil. Seule doit être jointe une preuve de l'insolvabilité. L'intéressé en personne ou représenté par son avocat et le ministère public entendus, le président compétent statue; la décision est exécutoire nonobstant appel.

Seul est recevable l'appel de la décision du président de la chambre du conseil ou du président de la chambre compétente du tribunal correctionnel; il devra être interjeté dans les vingt-quatre heures du prononcé et être examiné par la chambre des mises en accusation dans les quinze jours de son interjection.

Le présent article ne s'applique pas aux affaires pénales relevant de la compétence du tribunal de police.»

**TEXTE ADOPTÉ PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE**

Proposition de loi relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance [...] de copies de [...] pièces du dossier judiciaire en matière pénale

(nouvel intitulé)

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans le Code judiciaire est inséré un article 674bis, rédigé comme suit:

«Article 674bis. — § 1er. En matière pénale, l'inculpé, la partie civilement responsable, la partie civile, et toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice, peuvent demander l'assistance judiciaire en vue d'obtenir [...] copie de [...] pièces du dossier judiciaire.

§ 2. La requête est adressée selon le cas:

1° au président de la chambre du conseil ou de la chambre des mises en accusation lorsque l'affaire a été fixée pour le règlement de la procédure;

2° au tribunal de police ou au président de la chambre du tribunal correctionnel, lorsque l'inculpé est cité;

3° au président de la chambre [...] de la cour d'appel [...];

4° au président de la cour d'assises.

Aucune requête ne peut être introduite auprès du tribunal correctionnel ni de la cour d'appel qui connaissent de l'appel de l'action publique, sauf par celui à qui le bénéfice de l'assistance judiciaire a déjà été octroyé en première instance pour la délivrance de copies et qui souhaite introduire une requête tendant à obtenir copies des pièces ajoutées au dossier judiciaire après la première requête.

§ 3. Lorsque l'affaire a été fixée devant la chambre du conseil ou devant la chambre des mises en accusation en vue du règlement de la procédure, la demande d'assistance judiciaire relative à la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire est introduite, à peine de déchéance, en ce qui concerne les parties citées ou appelées, au plus tard à la première audience.

**TEKST VAN HET
WETSVOORSTEL**

Wetsvoorstel strekkende tot het afgeven van een kosteloos afschrift van alle processtukken in strafzaken

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 674bis ingevoegd, luidende:

«Artikel 674bis. — In strafzaken kunnen de betichte en de burgerlijke partij de kosteloze raadpleging aanvragen met het oog op het verkrijgen van een afschrift van alle processtukken. Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter van de raadkamer wanneer de zaak is vastgesteld voor de regeling der rechtspleging, respectievelijk aan de voorzitter van de bevoegde kamer wanneer de betichte gedagvaard is of aan de voorzitter van de bevoegde kamer van het hof van beroep in geval van toepassing van artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering.

Het verzoek, schriftelijk opgesteld, getekend door de belanghebbende of zijn advocaat, wordt neergelegd ter griffie en wordt behandeld op de eerstvolgende nuttige zitting van de bevoegde rechtsmacht. Het verzoek kan ook mondeling worden gedaan op de zitting van de rechtsmacht waarop de zaak is vastgesteld; in dat geval wordt melding gemaakt op het zittingsblad van dit verzoek. De behandeling van de vraag tot kosteloze rechtspleging geschiedt in raadkamer. Enkel een bewijs van onvermogen moet worden toegevoegd. De belanghebbende in persoon of vertegenwoordigd door zijn advocaat en het openbaar ministerie gehoord, beslist de bevoegde voorzitter; de beslissing is uitvoerbaar niettegenstaande hoger beroep.

Hoger beroep is enkel mogelijk tegen de beslissing van de voorzitter van de raadkamer, respectievelijk de voorzitter van de bevoegde kamer van de correctionele rechtbank en moet worden aangetekend binnen vierentwintig uren na de uitspraak en door de kamer van inbeschuldigingstelling behandeld binnen vijftien dagen na het aantekenen van het hoger beroep.

Dit artikel is niet van toepassing op strafzaken waarvoor de politierechtbank bevoegd is.»

**TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE**

Voorstel van wet met betrekking tot de rechtsbijstand inzake de afgifte van [...] afschriften van [...] stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken

(nieuw opschrift)

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 674bis ingevoegd, luidende:

«Artikel 674bis. — § 1. In strafzaken kunnen de verdachte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, de burgerlijke partij en ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, om rechtsbijstand verzoeken met het oog op het verkrijgen van [...] afschriften van [...] stukken uit het gerechtsdossier.

§ 2. Het verzoek wordt al naar gelang van het geval gebracht:

1° voor de voorzitter van de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling wanneer de zaak is vastgesteld voor de regeling van de rechtspleging;

2° voor de politierechtbank of voor de voorzitter van de [...] kamer van de correctionele rechtbank, wanneer de verdachte is gedagvaard;

3° voor de voorzitter van de [...] kamer van het hof van beroep [...];

4° voor de voorzitter van het hof van assisen.

Er kan geen verzoek worden ingediend voor de correctionele rechtbank noch voor het hof van beroep die in hoger beroep kennis nemen van de strafvordering, behoudens door degene die reeds in eerste aanleg de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften heeft verkregen en een verzoek wenst in te dienen om een afschrift te verkrijgen van de stukken die na het eerste verzoek aan het dossier zijn toegevoegd.

§ 3. Wanneer de zaak voor de raadkamer of voor de kamer van inbeschuldigingstelling is vastgesteld met het oog op de regeling van de rechtspleging, wordt het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften uit het gerechtsdossier op straffe van verval, wat betreft de gedagvaarde of opgeroepen partijen, uiterlijk op de eerste zitting ingediend.

**TEXTE DE LA PROPOSITION
DE LOI**

**TEXTE ADOPTÉ PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE**

Le texte de l'alinéa 1er de ce paragraphe est reproduit dans la citation à comparaître devant la chambre du conseil ou la chambre des mises en accusation.

§ 4. Lorsque l'affaire a été portée sans ordonnance de renvoi devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel, ou devant la cour d'appel, en cas d'application des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle, la demande d'assistance judiciaire en vue d'obtenir la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire doit être introduite, à peine de déchéance, dans les huit jours à dater de la citation ou de la convocation.

Le texte de l'alinéa 1er de ce paragraphe est reproduit dans la citation ou la convocation.

§ 5. Sauf si elle peut établir qu'elle n'a pas été informée en temps utile, toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice doit introduire sa requête, à peine de déchéance, au plus tard cinq jours avant la première audience à laquelle la juridiction de jugement connaît de l'action publique.

§ 6. La requête écrite est signée par le requérant ou son avocat. Elle est déposée, selon le cas, à l'audience ou au greffe, ou bien envoyée au greffe par lettre recommandée à la poste. La date figurant sur le récépissé délivré par les services postaux fait office de date de dépôt. La requête verbale est formulée à l'audience, et il en est fait mention sur la feuille d'audience elle peut aussi être faite sous forme de déclaration au greffe. La déclaration enregistrée par le greffier est versée au dossier judiciaire.

Le requérant indique les pièces dont il demande la copie.

Seule peut être sollicitée la copie de pièces figurant dans le dossier au moment du dépôt de la requête. Les documents mentionnés à l'article 676 sont joints à la requête.

§ 7. L'examen de la demande d'assistance judiciaire visant à la délivrance de copies se déroule à huis clos. Il a lieu lors de la prochaine audience utile lorsque la requête est déposée ou faite au greffe. Il a lieu à l'audience à laquelle le juge connaît de l'action publique lorsque la requête a été formulée verbalement.

Le président ou le juge statue après que le requérant ou son avocat ainsi que le ministère public ont été entendus ou ont eu l'opportunité de l'être.

**TEKST VAN HET
WETSVOORSTEL**

**TEKST AANGENOMENDOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE**

De tekst van het eerste lid van deze paragraaf wordt in de oproeping tot verschijnen voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling vermeld.

§ 4. Wanneer de zaak zonder verwijzingsbeschikking voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank, dan wel, in geval van toepassing van artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, voor het hof van beroep wordt gebracht, wordt het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier, op straffe van verval, binnen acht dagen na de dagvaarding of de oproeping ingediend.

De tekst van het eerste lid van deze paragraaf wordt in de dagvaarding of de oproeping vermeld.

§ 5. Behoudens indien hij kan aantonen dat hij niet tijdig in kennis is gesteld, moet ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, op straffe van verval zijn verzoekschrift indienen, uiterlijk vijf dagen vóór de eerste zitting waarop het vonnisgerecht kennis neemt van de strafvordering.

§ 6. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker of zijn advocaat. Het wordt, al naar gelang van het geval, ter zitting of ter griffie neergelegd, dan wel bij ter post aangetekende brief aan de griffie toegestuurd. De datum vermeld op het bewijs van afgifte van het verzoekschrift aan de postdienst geldt als datum van neerlegging. Het mondelinge verzoek wordt ter zitting gedaan en daarvan wordt melding gemaakt op het zittingsblad; het kan ook bij verklaring ter griffie ingediend worden. De door de griffier opgenomen verklaring wordt bij het gerechtsdossier gevoegd.

De verzoeker duidt de stukken aan waarvan hij een afschrift wenst.

Alleen van stukken die voorkomen in het gerechtsdossier op het tijdstip waarop het verzoek wordt ingediend, kan een afschrift worden gevraagd. Bij het verzoek worden de stukken gevoegd die in artikel 676 worden vermeld.

§ 7. De behandeling van het verzoek om rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften geschiedt met gesloten deuren. Dit geschiedt op de eerstvolgende nuttige zitting wanneer het verzoek is neergelegd of gedaan ter griffie. Wanneer het verzoek mondeling ter zitting wordt gedaan, geschiedt dit op de zitting waarop de rechter kennis neemt van de strafvordering.

De voorzitter of de rechter beslist nadat de verzoeker of zijn advocaat en het openbaar ministerie zijn gehoord of daartoe de gelegenheid hebben gekregen.

**TEXTE DE LA PROPOSITION
DE LOI**

**TEXTE ADOPTÉ PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE**

Le président ou le juge peut rejeter la demande ou y accéder en tout ou en partie. Dans sa décision, le président ou le juge indique les pièces pour lesquelles il autorise la délivrance de copies sous le régime de l'assistance judiciaire.

§ 8. Toute personne dont la requête a été acceptée en tout ou en partie peut introduire une nouvelle requête relative aux pièces ajoutées au dossier judiciaire.

La requête est introduite, à peine de déchéance, au plus tard cinq jours avant l'audience de la juridiction de jugement.

Lorsqu'à l'issue du délai visé à l'alinéa 2, de nouvelles pièces sont ajoutées au dossier judiciaire, le greffier délivre gratuitement une copie desdites pièces aux parties qui ont déjà bénéficié antérieurement de l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies.

§ 9. La décision du juge relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire n'est pas susceptible d'opposition. L'appel peut être introduit par le demandeur ou par le ministère public dans un délai de 24 heures, lequel commence à courir à partir du prononcé du jugement.

L'appel est interjeté, selon les règles applicables en matière pénale, auprès du greffe de la juridiction qui a rendu la décision.

Il doit être examiné dans les quinze jours de son introduction:

1° par la chambre du conseil en cas d'appel de la décision du tribunal de police;

2° par la chambre des mises en accusation en cas d'appel de la décision de la chambre du conseil ou du tribunal correctionnel.

§ 10. Les décisions relatives à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire ne peuvent faire l'objet d'un pourvoi en cassation.

§ 11. La procédure relative à l'assistance judiciaire pour la délivrance de copies de pièces du dossier judiciaire en matière pénale ne peut retarder le cours normal de l'action publique.»

**TEKST VAN HET
WETSVOORSTEL**

**TEKST AANGENOMENDOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE**

De voorzitter of de rechter kan het verzoek verwerpen of het gedeeltelijk dan wel geheel inwilligen. In zijn beslissing wijst de voorzitter of de rechter de stukken aan waarvoor hij rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften toestaat.

§ 8. Degene wiens verzoek geheel of gedeeltelijk is ingewilligd, kan een nieuw verzoek indienen betreffende de stukken die aan het gerechtsdossier zijn toegevoegd.

Het verzoek wordt, op straffe van verval, ingediend uiterlijk vijf dagen vóór de zitting van het vonnisgerecht.

Worden na afloop van de termijn bedoeld in het tweede lid nieuwe stukken aan het gerechtsdossier toegevoegd, dan geeft de griffier kosteloos een afschrift van deze stukken af aan de partijen aan wie voorheen reeds rechtsbijstand voor het verkrijgen van afschriften is verleend.

§ 9. De beslissing van de rechter inzake rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier is niet vatbaar voor verzet. Hoger beroep kan door de verzoeker of het openbaar ministerie worden ingesteld binnen een termijn van vierentwintig uren die begint te lopen vanaf de uitspraak.

Hoger beroep wordt bij de griffie van het gerecht dat de beslissing heeft gewezen, ingesteld overeenkomstig de regels die in strafzaken van toepassing zijn.

Het wordt binnen vijftien dagen na het instellen ervan behandeld:

1° door de raadkamer in geval van hoger beroep tegen de beslissing van de politierechtbank;

2° door de kamer van inbeschuldigingstelling in geval van hoger beroep tegen de beslissing van de raadkamer of de correctionele rechtbank.

§ 10. Tegen de beslissingen betreffende de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier kan geen cassatieberoep worden ingesteld.

§ 11. De rechtspleging betreffende de rechtsbijstand voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier in strafzaken mag de normale berechting van de strafvordering niet vertragen.»

**TEXTE DE LA PROPOSITION
DE LOI**

Art. 3

L'article 305, deuxième alinéa, du Code d'instruction criminelle est remplacé par les dispositions suivantes :

« Il sera délivré gratuitement à chacun des accusés une copie de toutes les pièces du procès. »

Conformément à l'article 674bis du Code judiciaire, la partie civile peut demander à être admise au bénéfice de la procédure gratuite au président de la chambre des mises en accusation qui statue sur le renvoi en cour d'assises. »

**TEXTE ADOPTÉ PAR LA COMMISSION
DE LA JUSTICE**

Art. 3

Dans le même Code est inséré un article 672bis, rédigé comme suit :

« Art. 672bis. — Si la demande visée aux articles 671 et 672 est faite conjointement avec la demande visée à l'article 674bis, elle est adressée au juge compétent, suivant la procédure définie à cet article. »

Art. 4

À l'article 676 du même Code sont apportées les modifications suivantes :

A. À l'alinéa 1er, 3°, les mots « affirmée par le requérant » sont remplacés par les mots « faite personnellement ou par avocat par le requérant » ;

B. Entre l'alinéa 1er et l'alinéa 2 est inséré l'alinéa suivant :

« Lorsque le requérant n'a pas de domicile, il fait sa déclaration devant le commissaire de police ou le bourgmestre de la commune du lieu de sa résidence. »

Art. 5

L'article 305, alinéa 2, du Code d'instruction criminelle est remplacé par l'alinéa suivant :

« L'assistance judiciaire est accordée pour la délivrance de pièces du dossier judiciaire aux accusés, aux parties civiles, et à toute personne qui, sur base du dossier, pourrait faire état d'un préjudice, et pouvant bénéficier de cette mesure conformément aux articles 674bis et suivants du Code judiciaire. »

Art. 6

Dans le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, est inséré un article 284bis rédigé comme suit :

« Art. 284bis. — Sont également liquidés en débet, les droits de greffe dus sur les copies qui sont délivrées en matière pénale en application des articles 674bis et suivants du Code judiciaire. Les droits et autres frais sont recouverts conformément aux dispositions du même Code. »

**TEKST VAN HET
WETSVOORSTEL**

Art. 3

Artikel 305, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen als volgt :

« Aan ieder van de beschuldigen wordt kosteloos een afschrift gegeven van alle processtukken. »

De burgerlijke partij kan overeenkomstig artikel 674bis van het Gerechtelijk Wetboek de kosteloze rechtspleging aanvragen aan de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling, die over de verwijzing naar het hof van assisen oordeelt. »

**TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE**

Art. 3

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 672bis ingevoegd, luidende :

« Art. 672bis. — Ingeval de vraag bedoeld in de artikelen 671 en 672 wordt gedaan samen met het verzoek bedoeld in artikel 674bis, wordt die vraag gebracht voor de bevoegde rechter en volgens de rechtspleging van dit laatste artikel. »

Art. 4

In artikel 676 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A. In het eerste lid, 3°, worden de woorden « die de verzoeker aflegt » vervangen door de woorden « door de verzoeker persoonlijk of door middel van zijn advocaat afgelegd » ;

B. Tussen het eerste en het tweede lid wordt het volgende lid ingevoegd :

« Wanneer de verzoeker geen woonplaats heeft, legt hij zijn verklaring af voor de politiecommissaris of de burgemeester van de gemeente waar hij zijn verblijfplaats heeft. »

Art. 5

Artikel 305, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen door het volgende lid :

« Aan [...] de beschuldigen, aan de burgerlijke partijen en aan ieder die zich op grond van het dossier zou kunnen beroepen op een nadeel, wordt rechtsbijstand verleend voor de afgifte van afschriften van stukken uit het gerechtsdossier indien zij voor deze maatregel in aanmerking komen overeenkomstig de artikelen 674bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. »

Art. 6

In het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten wordt een artikel 284bis ingevoegd, luidende :

« Art. 284bis. — In debet worden eveneens verefend, de griffierechten verschuldigd op de afschriften in strafzaken die worden afgegeven met toepassing van de artikelen 674bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. De rechten alsmede de andere kosten worden ingevorderd overeenkomstig de bepalingen van hetzelfde Wetboek. »

ANNEXE 1

Note déposée par l'auteur de la proposition de loi

La présente note vise, sur la base des amendements qui ont déjà été déposés à la présente proposition de loi (doc. Sénat 1-17/2):

1. à offrir à toutes les parties, comme elles le souhaitent, les mêmes possibilités d'obtenir copie de pièces du procès en matière pénale;
2. à mettre au point une procédure claire, qui n'entraîne aucun ralentissement de l'examen au fond.

L'objectif est d'affiner le texte des dispositions que lesdits amendements tendaient déjà à améliorer, en proposant d'écrire: «La demande (...) est déposée au greffe au moins 24 heures avant l'audience à laquelle (et non pas «lorsque») l'affaire a été fixée (...).

Il s'ensuit qu'en application du texte en question:

a) l'on peut introduire la demande par écrit, au plus tard 24 heures avant l'audience: peut-être faudrait-il envisager de le prescrire à peine de forclusion;

b) l'on peut évidemment introduire la demande plus tôt (dès que le dossier est complet), mais, dans ce cas, l'on pourrait passer à un système tel que celui qui est prévu à l'article 91 du Code judiciaire (demande de renvoi devant une chambre à trois juges);

c) l'on doit tenir compte, simultanément, du fait que, lorsque le prévenu est en état d'arrestation, le délai de convocation devant la chambre du conseil en vue de fixer la procédure (et le délai de citation) peut être ramené à un minimum;

d) il faudra tenir compte de la possibilité qu'a la partie civile de comparaître au dernier moment, c'est-à-dire à l'audience (soit de la chambre du conseil, soit du tribunal statuant sur le fond), et de formuler, en tout cas, en ce qui la concerne, la demande par écrit ou verbalement au plus tard à l'audience de la juridiction devant laquelle l'affaire a été fixée: dans le cas particulier où elle fait usage de cette possibilité, dans la mesure où une quelconque suite est donnée à la demande, il y a ralentissement de l'examen(1).

Si l'on appliquait en l'espèce la procédure définie à l'article 91 du Code judiciaire, les choses se passeraient à peu près comme suit:

1. Règlement de la procédure devant la chambre du conseil

En l'espèce, il y a une instruction judiciaire et la chambre du conseil sera saisie en vue du règlement de la procédure, que le prévenu ait été arrêté ou non.

S'il n'a pas été arrêté, l'on pourra introduire, beaucoup plus tôt, par écrit, la demande visée par la proposition. S'il a été arrêté, le délai peut être ramené à un minimum. Dans ce cas, l'on pourrait envisager une combinaison de la procédure définie à l'article 91

BIJLAGE 1

Nota ingediend door de indiener van het wetsvoorstel

Deze nota strekt ertoe om vertrekkende van de amendementen die op dit wetsvoorstel reeds werden geformuleerd (Gedr. St. Senaat 1-17/2):

1. rekening te houden met de uitdrukkelijke wens alle partijen gelijke kansen te bieden op het verkrijgen van een afschrift van de processtukken in strafzaken;
2. een procedure uit te werken die duidelijk is, maar in genen dele mag uitmonden in een vertraging van de behandeling ten gronde.

Er wordt gezocht naar bijkomende verfijning van de tekst hoewel in de aangehaalde amendementen reeds pogingen daartoe zijn gedaan, toen bepaald werd dat het verzoek moest worden neergelegd ter griffie minstens 24 uren vóór de zitting waarop (en niet wanneer) de zaak is vastgesteld.

Daaruit vloeit op basis van die tekst het volgende voort:

a) men kan het verzoek schriftelijk 24 uur vóór de zitting ten laatste indienen: mogelijkerwijze zou men moeten overwegen om dit op straffe van verval te bepalen;

b) het verzoek kan uiteraard vroeger worden ingediend (en dit zodra het dossier volledig is) maar dan zou men kunnen overstappen naar een systeem zoals bepaald in artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek (de vraag van verwijzing naar een kamer met drie rechters);

c) terzelfder tijd moet rekening worden gehouden met het feit dat ingeval de betichte aangehouden is, de termijn voor de oproeping voor de raadkamer met het oog op de regeling van de procedure (en de termijn om te dagvaarden) tot een minimum kan worden beperkt;

d) ten slotte moet men rekening houden met de mogelijkheid dat de burgerlijke partij op het laatste ogenblik en dus ter zitting (hetzij van de raadkamer, hetzij van de rechtbank ten gronde) verschijnt en dat wat haar betreft, in ieder geval het verzoek schriftelijk of mondeling uiterlijk op de zitting van de rechtsmacht waarop de zaak is vastgesteld, moet kunnen worden geformuleerd: in die bijzondere omstandigheden en in zoverre er enig gevolg wordt gegeven aan deze vraag vloeit daaruit een vertraging van de behandeling voort(1).

Indien men de procedure bepaald in artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek *in casu* zou toepassen, zou dit als volgt kunnen worden uitgetekend:

1. De regeling van de rechtspleging voor de raadkamer

In dit geval is er een gerechtelijk onderzoek en wordt de zaak voor de raadkamer gebracht voor de regeling van de rechtspleging, ongeacht of de betichte aangehouden is of niet.

Indien de betichte niet aangehouden is, zal er ruimte zijn om de vraag die bedoeld wordt in het voorstel schriftelijk veel vroeger in te dienen. Indien hij aangehouden is kan de termijn tot een minimum worden beperkt. In dat geval zou men dus kunnen denken

(1) Indien de vraag wordt verworpen en vermits de beslissing uitvoerbaar is niettegenstaande hoger beroep, zal dit in genen dele de behandeling ten gronde of eventueel de procedure voor regeling van de rechtspleging voor de raadkamer vertragen.

(1) Si la demande est rejetée et comme la décision est exécutoire nonobstant appel, il n'y aura aucun ralentissement de l'examen au fond ou, le cas échéant, en ce qui concerne le règlement de la procédure devant la chambre du conseil.

du Code judiciaire et de celle qui est définie par la voie de l’amendement figurant dans le document 1-17/2, et ce, dans le sens suivant:

a) Une demande écrite peut être déposée au plus tard 24 heures avant l’audience (l’on pourrait même envisager la possibilité de déposer une demande écrite jusqu’au moment de l’audience). Une demande verbale pourrait toujours être formulée à l’audience même (ce qui est tout à fait conforme à l’article 91 du Code judiciaire, qui autorise l’introduction d’une demande de renvoi à une chambre à trois juges jusqu’au moment de la comparution devant la chambre du conseil en vue du règlement de la procédure au plus tard).

b) Il faudrait préciser clairement qu’une demande formulée ultérieurement par le prévenu ne serait plus recevable. Cela vaudrait aussi pour la partie civile responsable qui est déjà convoquée devant la chambre du conseil au moment du règlement de la procédure.

c) Cela ne vaudrait pas pour la partie civile qui ne s’est constituée que plus tard.

2. Citation directe

Il faudrait, lorsqu’une affaire est portée directement devant le tribunal correctionnel, sans ordonnance de renvoi de la chambre du conseil, que le prévenu formule la demande dans les 8 jours qui suivent la citation, conformément à l’article 91 du Code judiciaire; le texte de la disposition légale en question devrait figurer dans la citation.

Cette analyse nous amène à une nouvelle formulation du deuxième alinéa de l’article 674*bis* proposé (tel qu’il figure dans le document 1-17/2):

«Lorsque l’affaire a été fixée devant la chambre du conseil en vue du règlement de la procédure, la demande de l’intéressé doit être formulée au plus tard lors de sa comparution devant la chambre du conseil.

Le texte de l’alinéa précédent doit être reproduit dans la convocation devant la chambre du conseil.

Si le prévenu est cité ou convoqué devant le tribunal correctionnel sans qu’il y ait ordonnance de renvoi, il peut formuler sa demande dans les 8 jours de la citation (ou de la convocation).

Le texte de l’alinéa précédent est reproduit dans la citation.

Les alinéas précédents sont applicables à la partie civilement responsable et à la future partie civile. Si une partie civile n’a pas été convoquée, elle peut formuler sa demande jusqu’au moment de l’audience de la juridiction devant laquelle l’affaire a été fixée. Une demande écrite peut être signée par l’intéressé ou son avocat; il est fait état d’une demande orale sur la feuille d’audience.»

La suite du texte serait alors formulée comme suit:

«La demande spécifie les pièces du procès dont une copie est souhaitée. L’examen de la demande d’assistance judiciaire aura lieu au cours de la prochaine audience utile de la juridiction compétente, en chambre du conseil. Seul doit être joint... (voir le texte précédent de l’amendement)».

Il convient d’examiner un problème supplémentaire:

1. Quelle est la sanction à infliger lorsque la demande n’a pas été formulée dans les délais prescrits? J’estime personnellement que le principe du délai de forclusion est applicable en l’espèce.

Les mentions figurant dans les convocations et/ou les citations sont donc des garanties accordées à tout intéressé. Pour la future

aan een combinatie van de procedure bepaald in artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek en weergegeven in het amendement stuk 1-17/2, namelijk:

a) Er wordt een schriftelijk verzoek neergelegd uiterlijk 24 uur vóór de zitting (men zou eventueel zelfs kunnen denken aan een schriftelijk verzoek tot op het ogenblik van de zitting). Op de zitting zelf zou steeds een mondeling verzoek mogelijk zijn (dit is volledig in overeenstemming met artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek dat de vraag van verwijzing naar een kamer met drie rechters toestaat uiterlijk bij de verschijning voor de raadkamer met het oog op de regeling van de procedure).

b) Er moet duidelijk worden gespecificeerd dat een vraag die later zou worden geformuleerd door de betichte, niet meer ontvankelijk is. Dit zou ook gelden voor de burgerrechtelijk aansprakelijke partij die op het ogenblik van de regeling van de procedure reeds opgeroepen wordt voor de raadkamer.

c) Dit zou niet gelden voor de burgerlijke partij die slechts later gesteld is.

2. Rechtstreekse dagvaarding

Wordt de zaak rechtstreeks voor de correctionele rechtbank gebracht, zonder dat er een verwijzingsbevel van de raadkamer is, dan zou, in overeenstemming met artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek, de betichte een verzoek moeten formuleren binnen 8 dagen na de dagvaarding; de tekst van deze wetsbepaling zou in de dagvaarding moeten worden vermeld.

Deze analyse leidt tot een nieuwe formulering van het tweede lid van het voorgestelde artikel 674*bis* (zoals geformuleerd in stuk 1-17/2):

«Ingeval de zaak is vastgesteld voor de raadkamer met het oog op de regeling van de rechtspleging, moet het verzoek van de belanghebbende uiterlijk bij zijn verschijning voor de raadkamer worden geformuleerd.

De tekst van het voorgaande lid moet in de oproeping voor de raadkamer worden vermeld.

Wordt de betichte voor de correctionele rechtbank gedagvaard of opgeroepen zonder dat er een verwijzingsbevel is, dan kan hij zijn verzoek formuleren binnen 8 dagen na de dagvaarding (of de oproeping).

De tekst van het voorgaande lid wordt in de dagvaarding vermeld.

De voorgaande leden zijn van toepassing voor de burgerrechtelijk aansprakelijke partij en voor de aanstaande burgerlijke partij. Indien een burgerlijke partij niet opgeroepen is, kan zij haar verzoek formuleren tot op de zitting van de rechtsmacht waarop de zaak is vastgesteld. Een schriftelijk verzoek kan worden getekend door de belanghebbende of zijn advocaat; van een mondeling verzoek wordt melding gemaakt op het zittingsblad.»

De tekst zou dan verder luiden als volgt:

«Het verzoek specificeert de processtukken waarvan afschrift wordt gewenst. De behandeling van de vraag tot rechtsbijstand zal plaatsvinden op de eerstvolgende nuttige zitting van de bevoegde rechtsmacht en geschiedt in de raadkamer. Enkel het getuigschrift... (zie vorige tekst van amendement)».

Een bijkomend probleem moet worden onderzocht:

1. Wat is de sanctie indien het verzoek niet binnen de gestelde termijnen wordt geformuleerd? Ik denk persoonlijk dat hier het principe van de vervaltermijn toepasselijk is.

De vermeldingen op de oproepingen en/of de dagvaardinge zijn dus waarborgen die worden verstrekt aan iedere belanghebbende.

partie civile, il va de soi qu'aucun problème ne se pose, puisqu'elle peut formuler sa demande jusqu'au moment de l'audience à laquelle elle comparait.

2. Si l'on considère que les délais sont des délais de forclusion, alors, on peut suivre le raisonnement suivant:

a) lorsque la demande est formulée au niveau de la chambre du conseil et si son examen doit éventuellement avoir lieu au plus tard au cours de l'audience à laquelle l'affaire a été fixée en vue du règlement de la procédure, elle ne peut pas retarder cette procédure: la demande d'assistance judiciaire en vue de l'obtention d'une copie de pièces du procès a principalement pour objet de préparer utilement la défense quant au fond;

b) lorsque la demande est formulée au niveau du tribunal qui statue sur le fond, il peut se poser un problème au sujet duquel le juge devrait statuer chaque fois en tenant compte des délais de forclusion, comme nous l'avons dit ci-dessus, et de l'impossibilité de méconnaître certains droits: par exemple, lorsqu'une personne a été arrêtée et qu'une partie civile se présente à l'audience à laquelle l'affaire a été fixée en formulant une demande d'assistance judiciaire, l'on peut éventuellement méconnaître le droit de la personne arrêtée à un examen rapide de son affaire quant au fond (en ce qui concerne la personne arrêtée elle-même, aucun problème ne se pose, puisque celle-ci aurait déjà dû formuler sa demande au niveau de la chambre du conseil).

Si l'on ne fait pas «obstruction», le tribunal, statuant sur la demande formulée selon les règles, pourra également, pour préserver les droits de chaque partie, donner ses conclusions en vue de la poursuite de l'examen au fond.

La question de l'adjonction, par le ministère public, de pièces supplémentaires a été abordée au cours de la discussion. Voici les options que l'on peut suggérer:

1. lorsqu'une partie n'a pas encore formulé de demande relative aux pièces du procès qui étaient déjà disponibles, elle ne peut pas le faire au moment où il est question de joindre de nouvelles pièces;

2. l'on peut suivre le raisonnement suivant: lorsqu'une demande introduite précédemment a reçu une réponse positive, il n'en résulte pas automatiquement qu'une assistance judiciaire est également accordée pour toutes les nouvelles pièces jointes au dossier;

3. l'on pourrait éventuellement avancer que, lorsque de nouvelles pièces sont jointes et que l'on en fait état, un nouveau délai commence à courir (cela vaudrait dès lors aussi en degré d'appel);

4. l'on peut aussi choisir une option radicale, en prévoyant qu'une copie de toutes les pièces que le ministère public joindrait au dossier au cours de l'examen serait envoyée automatiquement à toute partie déjà concernée par le procès pénal en cours.

En parcourant ces modalités, je serais plutôt enclin personnellement à opérer le choix suivant: permettre, lorsque l'on joint de nouvelles pièces, à toute partie intéressée de formuler une nouvelle demande (qu'une demande similaire ait été formulée ou non précédemment), par exemple dans les trois jours de la convocation. Le texte de cette nouvelle disposition légale devrait alors être mentionné dans la communication que doit faire le ministère public à propos de l'adjonction de pièces. L'on ne peut plus mettre en balance le droit de prendre une copie de certaines pièces et l'examen de la procédure au fond, puisque le ministère public doit veiller lui-même à la bonne marche des affaires et au déroulement normal de la procédure.

Fred ERDMAN.

Voor de aanstaande burgerlijke partij is er uiteraard geen probleem aangezien zij tot op de zitting waar ze verschijnt, haar vraag kan formuleren.

2. Wanneer men de termijnen als vervaltermijnen aanvaardt, dan kan men de volgende redenering houden:

a) indien de vraag wordt geformuleerd op het niveau van de raadkamer en de behandeling ervan eventueel zou plaatsvinden uiterlijk op de zitting waarop de zaak is vastgesteld voor regeling van rechtspleging, mag deze vraag deze procedure niet vertragen: de vraag strekkende tot rechtsbijstand voor het verkrijgen van een afschrift van processtukken heeft hoofdzakelijk als doel de verdediging ten gronde nuttig te kunnen voorbereiden.

b) indien de vraag wordt gesteld op het niveau van de rechtbank ten gronde, kan zich een probleem voordoen waarover de rechter telkens zou moeten oordelen rekening houdend enerzijds met de vervaltermijnen zoals hierboven gezegd, anderzijds met de onmogelijkheid om bepaalde rechten te miskennen: b.v. indien er een aangehoudene is en een burgerlijke partij zich zou melden op de zitting waarop de zaak is vastgesteld en een vraag tot rechtsbijstand formuleren, dan miskent dit eventueel de rechten van de aangehoudene op een spoedige behandeling van zijn zaak ten gronde (wat de aangehoudene zelf betreft, is er geen probleem aangezien deze reeds op het niveau van de raadkamer zijn vraag had moeten formuleren).

Indien er geen «obstructie» wordt gevoerd, zal de rechtbank ter vrijwaring van de rechten van iedere partij, rechtdoende op de regelmatig geformuleerde vraag, daaruit ook conclusies geven voor de verdere behandeling ten gronde.

Het toevoegen door het openbaar ministerie van bijkomende stukken werd tijdens de bespreking aangesneden. Als opties kan men suggeren:

1. indien een partij tot dan toe geen vraag geformuleerd heeft met betrekking tot de processtukken die reeds voorhanden waren, kan zij die vraag niet formuleren wanneer er sprake is van het toevoegen van nieuwe stukken;

2. men kan de volgende redenering uitbouwen: indien positief geantwoord werd op een voordien gestelde vraag, brengt dit automatisch mee dat ook rechtsbijstand wordt verstrekt voor alle nieuwe stukken die bij het dossier worden gevoegd;

3. men zou eventueel kunnen argumenteren dat bij het toevoegen van nieuwe stukken, wanneer er mededeling wordt gedaan van deze toevoeging, een nieuwe termijn begint te lopen (dit zou meebrengen dat dit ook zou gelden in hoger beroep);

4. men kan ook voor een radicale situatie opteren waarbij aan iedere partij die reeds betrokken is in het strafproces, automatisch afschrift wordt toegezonden van alle stukken die het openbaar ministerie in de loop van de behandeling van het dossier zou toevoegen.

Bij het nadenken over van deze mogelijkheden ben ik persoonlijk geneigd te opteren voor een situatie waarbij, in geval van toevoeging van nieuwe stukken, iedere betrokken partij de kans krijgt een nieuw verzoek te formuleren (ongeacht of vroeger een soortgelijke vraag werd geformuleerd), bijvoorbeeld binnen drie dagen na de oproeping. De tekst van deze nieuwe wetsbepaling zou dan in de mededeling van het openbaar ministerie over het toevoegen van stukken moeten worden vermeld. Er kan geen sprake meer zijn van het afwegen van het recht tot het lichten van een afschrift van stukken tegenover de behandeling van de procedure ten gronde, aangezien het openbaar ministerie zelf toezicht moet houden op de goede gang van zaken en het normaal verloop van de procedure.

Fred ERDMAN.

ANNEXE 2

Note budgétaire relative à la proposition de loi Erdman tendant à la délivrance gratuite d'une copie de toutes les pièces du procès en matière pénale (doc. Sénat 1-17/1, 1995)

1. Le Ministère des Finances a fait savoir que le produit des droits d'expédition s'était élevé en 1994 à 210 millions, tant pour les affaires civiles que pour les affaires pénales.

Les chiffres suivants ont été obtenus auprès du tribunal de Bruxelles:

Produit 1994:
Civil: 7 millions;
Jeunesse: 0,6 million;
Correctionnel: 14,5 millions.

Produit 1995:
Civil: 6,6 millions;
Jeunesse: 0,7 million;
Correctionnel: 11 millions (circulation en moins °).

° Le sénateur Erdman prévoit dans son amendement n° 1 que la copie proposée ne s'appliquera pas aux affaires pénales relevant de la compétence du tribunal de police. Cela pourrait réduire le coût de 25 p.c., mais je me demande si cette distinction passerait le cap de la Cour d'arbitrage.

Nous pouvons en déduire que la proposition de loi concerne un produit actuel de 140 millions (2/3 du produit total; il n'est pas tenu compte de l'exclusion des affaires soumises au tribunal de police).

Pour déterminer l'incidence financière réelle, nous devons savoir combien d'inculpés entrent en ligne de compte pour l'assistance judiciaire en vue de l'obtention d'une copie. Ce nombre dépendra beaucoup des conditions secondaires qui seront retenues. Le texte à l'examen proposé par le sénateur Erdman prévoit comme critère l'article 676 du Code judiciaire, ce qui laisse au juge une large possibilité d'interprétation. Une condition supplémentaire stricte pourrait être qu'il ne sera pas délivré de copie gratuite aux inculpés ne faisant pas appel à un avocat *pro deo*, et donc disposant manifestement *de facto* des moyens de prendre financièrement en charge leur défense.

L'incidence négative réelle sur les recettes dépendra donc du contenu que l'on donnera aux variables précitées. À titre d'approximation, on peut avancer un montant de 50 millions.

2. La proposition de loi n'a pas seulement un impact négatif sur les recettes de l'État; elle influence aussi les dépenses. Il est incontestable que la possibilité d'obtenir une copie gratuite va faire monter la demande de copies. Cela implique des équipements supplémentaires et du personnel de greffe supplémentaire. Abstraction faite des frais de personnel, un prix de 1 franc par copie (appareil, encre, papier) doit être considéré comme un minimum.

Je ne dispose pas d'éléments pour pouvoir chiffrer le nombre de copies gratuites supplémentaires qui seront demandées, mais un sondage auprès des greffes montre que le nombre des consultations de dossiers où l'on a renoncé à prendre copie pour une raison de prix ne serait pas négligeable et que du personnel et des photocopieuses supplémentaires seraient donc nécessaires.

On trouvera également en annexe l'avis rendu par l'inspecteur des finances sur un avant-projet de loi rédigé par l'administration en vue de mettre notre législation en concordance avec l'arrêt de la Cour d'arbitrage.

Stefaan DE CLERCK.

BIJLAGE 2

Budgettaire notabetreffende het wetsvoorstel Erdman strekkende tot het afgeven van een kosteloos afschrift van alle processtukken in strafzaken (doc. S. 17 — 1995).

1. Het ministerie van Financiën deelde mee dat de opbrengst van de expeditierechten in 1994 210 miljoen bedroeg zowel in burgerlijke als in strafzaken.

In de rechtbank te Brussel werden de volgende cijfers bekomen:

Opbrengst 1994:
Burgelijk: 7 miljoen;
Jeugd: 0,6 miljoen;
Correctioneel: 14,5 miljoen.

Opbrengst 1995:
Burgelijk: 6,6 miljoen;
Jeugd: 0,7 miljoen;
Correctioneel: 11 miljoen (wegens wegvallen verkeer °).

° Senator Erdman voorziet in zijn amendement nr. 1 dat de voorgestelde kopie niet van toepassing is op strafzaken waarvoor de politierechtbank bevoegd is. Dit zou de kostprijs met 25 pct. neerwaarts kunnen beïnvloeden doch ik stel de vraag of dit onderscheid de toets van het Arbitragehof zou doorstaan.

Hieruit kunnen we afleiden dat het wetsvoorstel betrekking heeft op een huidige opbrengst van 140 miljoen (2/3 van de totale opbrengst, er wordt geen rekening gehouden met het weren van de zaken die voor de politierechtbank komen).

Om de reële financiële weerslag te bepalen moeten we weten hoeveel verdachten in aanmerking komen voor rechtsbijstand met het oog op het bekomen van een kopie. Dit aantal zal sterk afhangen van de randvoorwaarden die zullen worden gehanteerd. De voorliggende tekst van senator Erdman voorziet als criterium artikel 676 van het Gerechtelijk Wetboek. Dit laat aan de rechter een brede interpretatiemogelijkheid. Een strikte bijkomende voorwaarde zou kunnen zijn dat geen gratis kopie wordt verstrekt aan verdachten die geen beroep doen op een pro deo advocaat en dus blijkbaar wel *de facto* over de middelen beschikken om hun verdediging financieel ten laste te nemen.

Het invullen van de reële negatieve weerslag op de ontvangsten zal dus afhangen van het invullen van de bovengenoemde variabelen. Benaderend wordt een bedrag van 50 miljoen vooropgesteld.

2. Het wetsvoorstel heeft niet alleen een negatieve weerslag op de rijksmiddelen doch het beïnvloedt ook de uitgaven. Het staat ontegensprekelijk vast dat de mogelijkheid om een gratis kopie te bekomen de vraag naar kopies zal doen toenemen. Dit impliceert bijkomende toestellen en bijkomend griffiepersoneel. Exclusief personeelskosten is een prijs van 1 frank per kopie (toestel, inkt, papier) te beschouwen als een minimum.

Ik beschik over geen elementen om het aantal bijkomende gratis kopieën die gevraagd zullen worden te becijferen, doch uit een rondvraag in de griffies blijkt dat het aantal consultaties van dossiers waar om kostenreden wordt afgezien van het nemen van een kopie, niet onaanzienlijk zou zijn en dus bijkomend personeel en kopiemachines zou noodzaken.

Gelieve in bijlage tevens het advies te vinden dat de inspecteur van financiën heeft gegeven op een voorontwerp van wet opgesteld door de administratie en met de bedoeling onze wetgeving in overeenstemming te brengen met het arrest van het Arbitragehof.

Stefaan DE CLERCK.

NOTE POUR MONSIEUR S. DE CLERCK
Ministre de la Justice
Objet: Assistance judiciaire
Jurisprudence de la Cour d'arbitrage

1. Proposition

Introduire dans le Code judiciaire, le code des droits d'enregistrement et le code d'instruction criminelle, les modifications qu'impose l'arrêt n° 19/95 de la Cour d'arbitrage. Cet arrêt estime que viole les articles 10 et 11 de la Constitution le fait que le prévenu ou la partie civile nécessaire ne peuvent bénéficier de l'assistance judiciaire pour obtenir gratuitement copie des pièces du dossier répressif.

2. Impact budgétaire

Pour rappel, le code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe fixe comme suit les droits d'expédition:

- 60 francs par page pour les juridictions inférieures (justice de paix et tribunal de police);
- 195 francs par page pour la Cour de cassation;
- 115 francs par page pour les autres juridictions.

Le droit peut être réduit à 30 francs (voir à 10 francs) dans certaines circonstances.

L'impact budgétaire de la proposition ne peut être fixé même approximativement. Il est toutefois indiscutable dans son principe:

- certaines copies, actuellement payantes, deviendront gratuites; les droits de greffes devraient donc diminuer; cet impact devrait toutefois être relativement limité, car on peut supposer que le fait de devoir payer les copies réduit très fortement la demande;
- surtout, le nombre de demandes devraient augmenter dans une proportion non négligeable, vu le nombre d'«indigents» parmi les inculpés. Le travail supplémentaire dans les greffes devrait s'enfler de façon importante: qu'on imagine la situation si, par hypothèse, dix accusés d'un éventuel procès sur les «tueries du Brabant wallon», venaient à demander copie de l'intégralité du demi-million de pages du dossier! Sans compter les frais de photocopie.

3. Avis

La Cour d'arbitrage ayant dit le droit, on pourra faire l'économie du débat sur l'opportunité des mesures proposées, et se limiter à examiner si la proposition rencontre les exigences constitutionnelles ainsi définies et assure une nécessaire limitation des frais.

La proposition comprend trois articles:

- le premier ajoute les mots «le prévenu, l'inculpé» dans l'article 672 du Code judiciaire;
- le deuxième introduit un article 284*bis* dans le code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, afin d'introduire la possibilité de liquider en débet les copies délivrées en matière pénale;
- le troisième supprime les deuxième et troisième alinéas de l'article 305 du Code d'instruction criminelle qui limite le nombre de copies des procès verbaux et des déclarations des témoins que les accusés pourront obtenir gratuitement.

A. Le deuxième article n'appelle pas de commentaire particulier.

NOTA VOOR DE HEER S. DE CLERCK
Minister van Justitie
Betreft: Rechtsbijstand
Jurisprudentie van het Arbitragehof

1. Voorstel

In het Gerechtelijk Wetboek, het Wetboek der Registratie-rechten en het Wetboek van Strafvordering, de wijzigingen invoegen die het gevolg zijn van arrest nr. 19/95 van het Arbitragehof. Het feit dat een behoeftige betichte of burgerlijke partij geen rechtsbijstand kan genieten voor het verkrijgen van een kosteloos afschrift van de stukken uit een strafdossier, is volgens dat arrest een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

2. Budgettaire weerslag

We herinneren eraan dat in het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten het expeditierecht is vastgesteld als volgt:

- 60 frank per bladzijde in de lagere rechtscolleges (vredege-recht en politierechtbank);
- 195 frank per bladzijde in het Hof van Cassatie;
- 115 frank per bladzijde in de andere rechtscolleges.

In bepaalde gevallen wordt het recht teruggebracht tot 30 frank (zelfs tot 10 frank).

De budgettaire weerslag van het voorstel kan zelfs niet bij benadering worden geschat. Toch staat het volgende vast:

- bepaalde afschriften, waarvoor momenteel betaald wordt, zullen in de toekomst kosteloos worden afgegeven. De geïnde griffierechten zullen dus afnemen, maar de impact hiervan zal relatief beperkt blijven, aangezien men mag aannemen dat het feit dat voor de afschriften moest worden betaald, de vraag laag hield;
- het aantal aanvragen zal aanzienlijk toenemen, gezien het aantal «minvermogenden» onder de betichten. Voor de griffies betekent het een hoop extra werk: men kan zich inbeelden wat er bijvoorbeeld zou gebeuren wanneer tien beschuldigen in een eventueel proces rond de bende van Nijvel een kosteloos afschrift zouden vragen van het anderhalf miljoen pagina's tellende dossier! En dan laten we de kostprijs van fotokopieën nog buiten beschouwing.

3. Advies

Aangezien het Arbitragehof een uitspraak heeft gedaan, is een debat over de wenselijkheid van de voorgestelde maatregelen overbodig, en kan men zich ertoe beperken te onderzoeken of het voorstel beantwoordt aan de aldus gedefinieerde grondwettelijke eisen en er tegelijk voor zorgt dat de kosten binnen de perken blijven.

Het voorstel bevat drie artikelen:

- het eerste artikel voegt in artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek de woorden «de verdachte, de beklaagde» in;
- het tweede voegt in het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten een artikel 284*bis* in zodat de afschriften die in strafzaken worden afgegeven, in debet vereffend kunnen worden;
- het derde strekt ertoe het tweede en het derde lid van artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering te doen vervallen. Dat artikel houdt een beperking in van het aantal afschriften van de processen-verbaal en de getuigenverklaringen dat de beschuldigen kosteloos kunnen verkrijgen.

A. Het tweede artikel behoeft geen commentaar.

B. Les premier et troisième articles ne semblent pas atteindre le but qui leur est assigné.

a) L'introduction des termes «prévenu et inculpé» dans l'article 672 du Code judiciaire constitue une précision intéressante, mais elle semble mal placée dans une partie du Code judiciaire consacrée à la procédure civile (cette remarque s'applique également à l'article 2 de la proposition Erdman).

La précision aurait donc mieux sa place dans l'article 184*bis* du Code d'instruction criminelle, par exemple en remplaçant le début de la première phrase de cet article par «Si le prévenu a obtenu l'assistance judiciaire dans les conditions prévues par le titre 1er de la 4e partie du Code judiciaire».

En outre, l'article 671, alinéa 1er, restant inchangé, la gratuité en matière pénale se limiterait aux «copies et extraits à produire devant le juge», restriction condamnée par la cour. Il serait donc préférable de prévoir dans un article 184*ter* que le prévenu ou la partie civile qui a obtenu l'assistance judiciaire peut obtenir copie des pièces d'un dossier... en reprenant les formules utilisées par la cour.

b) La suppression des alinéas 2 et 3 de l'article 305 du Code d'instruction criminelle, qui en droit ne concerne que la procédure devant la Cour d'assises, n'atteint pas davantage le but recherché: le fait de supprimer une restriction concernant la gratuité de certaines copies, n'entraîne pas par lui-même que les copies visées à l'alinéa 1er pourront être obtenues gratuitement. Il vaudrait donc mieux préciser dans un nouveau alinéa 2 que ces copies pourront être obtenues gratuitement, ou, mieux, renvoyer à l'article 184*ter* dont l'inscription est proposée ci-dessus.

C. Il semble qu'il ne peut être question d'assurer la gratuité de copie sans limite comme le fait l'article 3 de la proposition Erdman. Ce serait remplacer une inégalité par une autre: notre société n'est pas partagée entre indigents et non indigents, et l'obligation de payer des droits d'expédition (dont le maximum atteint quand même 100 000 francs, soit le double du traitement net d'un instituteur en milieu de carrière, par exemple) peut exercer un effet dissuasif ou, en tout cas, limitatif, sur des personnes qui, sans être indigentes, ne jouissent que de revenus relativement réduits.

Il semble donc essentiel de suivre la suggestion, faite par la cour elle-même, de confier à un juge le pouvoir de limiter à certaines pièces du dossier la gratuité de la copie (*cf.* B 2.5, 3e alinéa: ... «al was het maar door ze (de wet) afhankelijk te maken van de tussenkomst van een rechter die ze zou kunnen beperken tot bepaalde stukken van het strafdossier...»). C'est la seule possibilité de contenir les frais liés à cette gratuité dans des limites raisonnables.

D. Les droits de greffes sont un impôt, et «nulle exemption ou modération d'impôt ne peut être établie que par la loi» (art. 172, alinéa 2, de la Constitution). Il ne peut donc être question d'appliquer par anticipation la modification légale proposée. Mais rien n'interdit de la faire rétroagir, par exemple à la date de l'arrêt de la cour.

L'Inspecteur des Finances,

J.M. CADIAT.

B. Het eerste en het derde artikel schieten hun doel voorbij.

a) Het invoegen van de woorden «de beklagde en de verdachte» in artikel 672 van het Gerechtelijk Wetboek vormt weliswaar een interessante verduidelijking, maar is niet op zijn plaats in een gedeelte van het Gerechtelijk Wetboek dat gewijd is aan de burgerlijke rechtspleging (dit geldt eveneens voor artikel 2 van het voorstel-Erdman).

Deze specificatie zou dus beter worden opgenomen in artikel 184*bis* van het Wetboek van Strafvordering. Men zou de eerste volzin van dat artikel bijvoorbeeld kunnen doen aanvangen als volgt: «Indien de beklagde de rechtsbijstand verkregen heeft volgens de voorwaarden bepaald in deel 4, titel 1, van het Gerechtelijk Wetboek ...».

Aangezien artikel 671, eerste lid, niet gewijzigd wordt, blijft het kosteloze karakter van de afschriften in strafzaken beperkt tot «afschriften en uittreksels die voor de rechter moeten worden gebracht», een beperking die het Hof heeft veroordeeld. Het lijkt dus wenselijker in een artikel 184*ter* te bepalen dat de beklagde of de burgerlijke partij aan wie rechtsbijstand is toegewezen, een afschrift van de stukken van het dossier kan verkrijgen ... en hierbij de door het Hof gebruikte formulering over te nemen.

b) Het doen vervallen van het tweede en het derde lid van artikel 305 van het Wetboek van Strafvordering, die enkel betrekking hebben op de procedure voor het hof van assisen, bereikt evenmin het beoogde doel: uit het feit dat een beperking betreffende het kosteloze karakter van bepaalde afschriften wordt opgeheven, volgt niet noodzakelijk dat ook de afschriften bedoeld in het eerste lid kosteloos kunnen worden verkregen. Het is dus raadzaam in een nieuw tweede lid uitdrukkelijk te stellen dat deze afschriften kosteloos kunnen worden verkregen of, beter nog, te verwijzen naar artikel 184*ter*, waarvan de opname in het Wetboek hierboven wordt voorgesteld.

C. Er kan geen sprake van zijn de kosteloosheid van de afschriften zonder enige beperking te waarborgen, zoals dat het geval is in artikel 3 van het voorstel-Erdman. Dit zou er immers op neerkomen dat een ongelijke situatie vervangen wordt door een andere: onze samenleving is immers niet verdeeld in behoeftigen en niet-behoeftigen en de omvang van de expeditierechten (maximaal 100 000 frank ofwel het dubbele van het nettosalaris van een onderwijzer die in de helft van carrière is) kan een remmende of in ieder geval beperkende uitwerking hebben op personen die, zonder daarom behoeftig te zijn, een relatief laag inkomen hebben.

Daarom lijkt het van essentieel belang de suggestie van het Hof te volgen en de rechter de bevoegdheid toe te kennen de kosteloze afschriften te beperken tot bepaalde stukken van het dossier (zie B 2.5, derde alinea: ... «al was het maar door ze (de wet) afhankelijk te maken van de tussenkomst van een rechter die ze zou kunnen beperken tot bepaalde stukken van het strafdossier ...»). Alleen zo kunnen de kosten verbonden aan de kosteloze afschriften binnen redelijke perken worden gehouden.

D. De griffierechten vormen een belasting en «geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet» (art. 172, tweede lid, van de Grondwet). Er kan dus geen sprake van zijn de voorgestelde wetswijziging bij voorbaat toe te passen. Niets belet echter dat de wet terugwerkt, bijvoorbeeld tot de datum van het arrest van het Hof.

De Inspecteur van Financiën,

J.M. CADIAT.